

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

46

BRNO 2005

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttka, Jiří A. Svoboda, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Jaroslav Tejral

Výkonná redakce
Assistant Editors

Dana Gregorová, Balázs Komoróczy, Rudolf Procházka,
Lubomír Šebela, Petr Škrdla

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz/3cacz.htm>

Vychází jednou ročně/Published yearly

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-71-0

Copyright © 2005 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Tisk/Print Gloria Rosice

Pokyny pro autory na internetové stránce <http://www.iabrno.cz/3ca1cz.htm>
Instructions to authors on internet pages

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

STUDIE A KRATKÉ CLANKY

PŘEHLED VÝZKUMŮ 46

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-71-0

08251\00

9395458

BRNO 2005

Obsah

STUDIE A KRÁTKÉ ČLÁNKY

Maria Fajer, Eugeniusz Foltyn, Janusz Krzysztof Kozłowski, Włodzimierz Pawełczyk, Jan Maciej Waga	THE MULTILAYER PALAEOLITHIC SITE OF DZIERŻYSŁAW I (UPPER SILESIA, POLAND) AND ITS ENVIRONMENTAL CONTEX	13
	VÍCEVRSTEVNÁ PALEOLITICKÁ LOKALITA DZIERŻYSŁAW (HORNÍ SLEZSKO, POLSKO) A JEJÍ ENVIROMENTÁLNÍ KONTEXT	
Petr Škrdla, Gilbert Tostevin	BRNO-BOHUNICE, ANALÝZA MATERIÁLU Z VÝZKUMU V ROCE 2002	35
	BRNO-BOHUNICE, ANALYSIS OF THE MATERIAL FROM THE 2002 EXCAVATION	
Jiří A. Svoboda	PŘEDMOSTÍ. KONTEXT PALEOANTROPOLOGICKÝCH NÁLEZŮ	63
	PŘEDMOSTÍ. THE CONTEXT OF PALEOANTHROPOLOGICAL DISCOVERIES	
Jiří Juchelka	POHŘEBIŠTĚ LUŽICKÉ KULTURY VE SLAVKOVĚ (OKR. OPAVA)	93
	GRÄBERFELD DER LAUSITZER KULTUR IN SLAVKOV (BEZ. OPAVA)	
Pavel Šlézar	PŘEDBĚŽNÁ ZPRÁVA O OBJEVU „ANTIQUA CIVITAS“ NA STARÉM MĚSTĚ V LITOVELI A NĚKOLIK POZNÁMEK K ASPEKTŮM GENEZE MĚSTA LITOVLE	103
	VORLÄUFIGER BERICHT ÜBER ENTDECKUNG DER „ANTIQUA CIVITAS“ IN DER LITOVELER ALTSTADT UND EINIGE BEMERKUNGEN ZU DEN ENTWICKLUNGSASPEKTE DER STADT LITOVEL	
Petr Holub, Václav Kolařík, David Merta, Marek Peška, Dana Zapletalová, Antonín Zůbek	PŘEDBĚŽNÉ VÝSLEDKY ZÁCHRANNÝCH ARCHEOLOGICKÝCH VÝZKUMŮ V BRNĚ V ROCE 2004	111
	VORLÄUFIGE ERGEBNISSE ARCHÄOLOGISCHER RETTUNGSGRABUNGEN IM JAHR 2004	

PŘEHLED VÝZKUMŮ NA MORAVĚ A VE SLEZSKU

PALEOLIT A MEZOLIT

BRNO (k. ú. Komín, okr. Brno-město)	M. Kuča	173
BRNO (k. ú. Štýřice, okr. Brno-město)	P. Škrdla, M. Nývltová Fišáková, L. Sedláčková, D. Zapletalová	173
BRNO (k. ú. Zábrdovice, okr. Brno-město)	J. A. Svoboda	177

BŘEZOLUPY (okr. Uherské Hradště)	M. Kuča	178
BUCHLOVICE (okr. Uherské Hradště)	P. Škrdla, B. Žižlavský	178
DRNOVICE (okr. Vyškov)	O. Mlejnek	179
HABROVANY-OLŠANY (k. ú. Olšany, okr. Vyškov)	O. Mlejnek	184
HRANICE (okr. Přerov)	P. Kostrhun	185
JEŽKOVICE (okr. Vyškov)	O. Mlejnek	187
KROMĚŘÍŽ (k. ú. Kroměříž, okr. Kroměříž)	T. Berkovec, J. Peška	188
LEŠANY (okr. Přerov)	P. Fojtík	188
LHOTA (k. ú. Lhota u Lipníku nad Bečvou, okr. Přerov)	R. Jelínková	189
MIKULOV (okr. Břeclav)	J. A. Svoboda	197
MOKRÁ-HORÁKOV (k. ú. Mokrý, okr. Brno-venkov)	P. Kos	198
NAPAJEDLA (okr. Zlín)	P. Škrdla, M. Nývltová Fišáková, D. Nývlt	198
OPATOVICE (okr. Vyškov)	O. Mlejnek	201
PŘEROV (k. ú. Předmostí u Přerova, okr. Přerov)	J. A. Svoboda	203
RAČICE-PÍSTOVICE (okr. Vyškov)	O. Mlejnek	204
RUDIMOV (okr. Zlín)	P. Škrdla	206
RYCHTÁŘOV-LHOTA (okr. Vyškov)	O. Mlejnek	206
SPYTIHNĚV (okr. Zlín)	P. Škrdla, M. Nývltová Fišáková, M. Novák, D. Nývlt	207
VEDROVICE (okr. Znojmo)	Z. Nerudová	212
VESELÍČKO (okr. Přerov)	Z. Schenk	212
VEVERSKÁ BÍTÝŠKA (okr. Brno-venkov)	M. Kuča, J. Šlajnsna	212

NEOLIT

BRANKOVICE (okr. Vyškov)	D. Parma	215
BŘEZOLUPY (okr. Uherské Hradště)	M. Kuča, M. Vokáč, P. Škrdla	215
BUKOVANY (okr. Olomouc)	J. Vrána	219
DAMBOŘICE (okr. Hodonín)	J. Šmerda	219
HROZNOVÁ LHOTA (okr. Hodonín)	D. Parma	220
CHUDČICE (okr. Brno-venkov)	M. Kuča, J. Kovář	220
KRALICE NA HANĚ (okr. Prostějov)	P. Fojtík	220
KROMĚŘÍŽ (okr. Kroměříž)	T. Berkovec, J. Peška	222
LIPNÍK NAD BEČVOU (k. ú. Loučka, okr. Přerov)	A. Tajer	222
LEŠANY (okr. Prostějov)	P. Fojtík	223
MAŠOVICE (okr. Znojmo)	Z. Čížmář	223
MODŘICE (okr. Brno-venkov)	M. Přichystal	224
MODŘICE (okr. Brno-venkov)	P. Kos	225
MOŘICE (okr. Prostějov)	M. Šmíd	225
OLMOUC (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)	H. Dehnerová	225
OLŠANY U PROSTĚJOVA (okr. Prostějov)	M. Šmíd	225
OTNICE (okr. Vyškov)	M. Lečbych	226
PROSTĚJOV (k. ú. Čechůvky, okr. Prostějov)	M. Šmíd	226
RAJHRADICE (okr. Brno-venkov)	M. Přichystal	226
ŘEŠICE (okr. Znojmo)	Z. Čížmář	227
SELOUTKY (okr. Prostějov)	M. Šmíd	227
ŠLAPANICE (okr. Brno-venkov)	M. Geisler	227
TULEŠICE (okr. Znojmo)	Z. Čížmář	228
VĚMYSLICE (okr. Znojmo)	Z. Čížmář	228
VEVERSKÁ BÍTÝŠKA (okr. Brno-venkov)	M. Kuča, Z. Schenk, K. Smíšek, J. Šlajnsna	229
VÍTONICE (okr. Znojmo)	Z. Čížmář	229
ZLÍN (k. ú. Malenovice, okr. Zlín)	M. Šmíd	229

ENEOLIT

BRNO (k. ú. Bystrc, okr. Brno-město)	M. Kuča	231
HULÍN (okr. Přerov)	T. Berkovec, J. Peška	231
HUSTOPEČE (okr. Břeclav)	P. Kos, M. Přichystal	231
HUSTOPEČE (okr. Břeclav)	M. Geisler	232
IVANOVICE NA HANĚ (okr. Vyškov)	D. Parma	232
KRALICE NA HANĚ (okr. Prostějov)	P. Fojtík	233
KROMĚŘÍŽ (okr. Kroměříž)	T. Berkovec, J. Peška	233

LEŠANY (okr. Prostějov)	P. Fojtík	233
MODŘICE (okr. Brno-venkov)	P. Kos	233
NEZAMYSLICE (okr. Prostějov)	M. Šmíd	234
NĚMČÍČKY (okr. Znojmo)	M. Kuča, M. Vokáč	234
OLOMOUC (k. ú. Řepčín, okr. Olomouc)	M. Kalábek	234
OLOMOUC (k. ú. Neředín, okr. Olomouc)	M. Kalábek	235
OLOMOUC (k. ú. Neředín, okr. Olomouc)	J. Peška, F. Šrámek	235
OLOMUČANY (okr. Blansko)	A. Přichystal, M. Přichystal	236
PROSTĚJOV (k. ú. Čechůvky, okr. Prostějov)	M. Šmíd	236
SIVICE (okr. Brno-venkov)	M. Kuča, M. Vokáč	237
SLATINICE (okr. Olomouc)	H. Dehnerová	237
SUDOMĚŘICE (okr. Hodonín)	D. Parma	238
TROUBSKO (okr. Brno-venkov)	P. Kos	238
VESELÍČKO (okr. Přerov)	Z. Schenk	239
ZÁHLINICE (okr. Kroměříž)	J. Langová	239
DOBA BRONZOVÁ		
BRNO (k. ú. Slatina, okr. Brno-město)	M. Lečbych	241
ČELČICE (okr. Prostějov)	P. Fojtík	241
DAMBOŘICE (okr. Hodonín)	J. Šmerda	241
HNĚVOTÍN (okr. Olomouc)	M. Kalábek	242
HODONICE (okr. Znojmo)	Z. Čížmář	242
HULÍN (okr. Přerov)	T. Berkovec, J. Peška	242
HUSTOPEČE (okr. Břeclav)	P. Kos, D. Parma	243
HUSTOPEČE (okr. Břeclav)	P. Kos	243
HUSTOPEČE (okr. Břeclav)	M. Geisler	243
CHARVÁTY (k. ú. Charváty, Čertoryje, Drahlov, okr. Olomouc)	V. Vránová	244
IVANOVICE NA HANĚ (okr. Vyškov)	D. Parma	244
KOBEŘICE (okr. Opava)	P. Stabrava	244
KROMĚŘÍŽ (okr. Kroměříž)	T. Berkovec, J. Peška	245
LIPNÍK NAD BEČVOU (k. ú. Loučka, okr. Přerov)	A. Tajer	245
LEŠANY (okr. Prostějov)	P. Fojtík	245
MIROSLAV (okr. Znojmo)	Z. Čížmář	245
MODŘICE (okr. Brno-venkov)	P. Kos	246
MODŘICE (okr. Brno-venkov)	M. Přichystal	246
MORICE (okr. Prostějov)	M. Šmíd	246
OLOMOUC (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)	H. Dehnerová	247
OLOMOUC (k. ú. Neředín, okr. Olomouc)	J. Peška, F. Šrámek	247
OLOMOUC (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc)	V. Vránová	248
OLOMOUC (k. ú. Řepčín, okr. Olomouc)	M. Kalábek	248
OTNICE (okr. Vyškov)	M. Lečbych	248
PODOLÍ (okr. Brno-venkov)	P. Kos	249
POHOŘELICE (okr. Břeclav)	P. Holub	249
PROSTĚJOV (k. ú. Čechůvky, okr. Prostějov)	M. Šmíd	249
PŘEROV (k. ú. Dluhonice, okr. Přerov)	Z. Schenk	250
REŠICE (okr. Znojmo)	Z. Čížmář	250
ŠUMICE (okr. Znojmo)	D. Parma	250
TĚŠETICE (okr. Olomouc)	M. Kalábek	251
TULEŠICE (okr. Znojmo)	Z. Čížmář	251
VÍTONICE (okr. Znojmo)	Z. Čížmář	251
VRCHOSLAVICE (okr. Prostějov)	T. Berkovec, J. Peška	251
ZLÍN (k. ú. Malenovice, okr. Zlín)	M. Šmíd	252
ZNOJMO (okr. Znojmo)	Z. Čížmář	252
DOBA ŽELEZNÁ		
BRANKOVICE (okr. Vyškov)	D. Parma	255
BRNO (k. ú. Husovice, okr. Brno-město)	D. Parma	255
BRNO (k. ú. Ivanovice, okr. Brno-město)	M. Přichystal	255
ČELČICE (okr. Prostějov)	P. Fojtík	256
HRADEC NAD MORAVICÍ (okr. Opava)	P. Stabrava	257

HUSTOPEČE (okr. Břeclav)	P. Kos, D. Parma	258
HUSTOPEČE (okr. Břeclav)	P. Kos	258
CHARVÁTÝ (okr. Olomouc)	V. Vránová	259
KRALICE NA HANÉ (okr. Prostějov)	P. Fojtík	260
KRALICE NA HANÉ (okr. Prostějov)	M. Šmíd	260
KŘENOVICE (okr. Přerov)	Z. Schenk, M. Sedláčková	260
MODRÁ (okr. Uherské Hradště)	M. Vaškových	261
MODŘICE (okr. Brno-venkov)	P. Kos	262
OHROZIM (okr. Prostějov)	P. Fojtík	262
OLOMOUC (k. ú. Neředín, okr. Olomouc)	J. Peška, F. Šrámek	263
OTNICE (okr. Vyškov)	M. Lečbych	263
PROSTĚJOV (k. ú. Čechůvky, okr. Prostějov)	M. Šmíd	264
PŘEROV (k. ú. Dluhonice, okr. Přerov)	Z. Schenk	264
PTENÍ (okr. Prostějov)	P. Fojtík	264
SUDOMĚŘICE (okr. Hodonín)	D. Parma	265
ZÁHLINICE (okr. Kromčříž)	J. Langová	265
ZLÍN (k. ú. Malenovice, okr. Zlín)	M. Šmíd	266

DOBA ŘÍMSKÁ

BOŽICE (okr. Znojmo)	M. Vokáč, J. Jílek	267
BRANKOVICE (okr. Vyškov)	D. Parma	268
BRNO (k. ú. Ivanovice, okr. Brno-město)	M. Přichystal	268
DOBRČICE (okr. Přerov)	Z. Schenk	269
CHARVÁTÝ (k. ú. Drahlov, okr. Olomouc)	J. Vrána	269
KOSTelec NA HANĚ (okr. Prostějov)	M. Šmíd	269
MODŘICE (okr. Brno-venkov)	P. Kos	269
OLOMOUC (k. ú. Neředín, okr. Olomouc)	J. Peška, V. Vránová, F. Šrámek	270
OLOMOUC (k. ú. Slavonice, okr. Olomouc)	D. Parma	272
PŘEROV (k. ú. Dluhonice, okr. Přerov)	Z. Schenk	272
PROSTĚJOV (k. ú. Čechůvky, okr. Prostějov)	M. Šmíd	273
RAJHRADICE (okr. Brno-venkov)	M. Přichystal	273
SUDOMĚŘICE (okr. Hodonín)	D. Parma	274
TĚŠETICE (okr. Olomouc)	M. Kalábek	274
VRCHOSLAVICE (okr. Prostějov)	T. Berkovec, J. Peška	275
ZLÍN (k. ú. Malenovice, okr. Zlín)	M. Šmíd	275

STŘEDOVĚK A NOVOVĚK

BEDŘICHOV (okr. Šumperk)	Z. Schenk	277
BRANKOVICE (okr. Vyškov)	D. Parma	277
BOLERADICE (okr. Břeclav)	J. Unger	278
BRNO (k. ú. Líšeň, okr. Brno-město)	M. Geisler	278
BRNO (k. ú. Slatina, okr. Brno-město)	M. Lečbych	278
BRNO (k. ú. Štýřice, okr. Brno-město)	P. Kos	279
BRUNTÁL (okr. Bruntál)	M. Kiecoň	279
ČELČICE (okr. Prostějov)	P. Fojtík	281
DAMBOŘICE (okr. Hodonín)	J. Šmerda	281
DIVÁKY (okr. Břeclav)	J. Unger	281
FRÝDEK-MÍSTEK (okr. Frýdek-Místek)	F. Kolář	281
HLUČÍN (okr. Opava)	H. Teryngerová	282
HODONÍN (okr. Hodonín)	J. Šmerda	283
HOLUBICE (okr. Vyškov)	D. Parma	283
HRADEC NAD MORAVICÍ (okr. Opava)	P. Stabrava	284
HRADEC NAD MORAVICÍ (okr. Opava)	M. Kiecoň	284
HROZNOVÁ LHOTA (okr. Hodonín)	D. Parma	285
HUSTOPEČE (okr. Břeclav)	M. Geisler	285
HUSTOPEČE (okr. Břeclav)	P. Kos	285
HUSTOPEČE (k. ú. Kurdějov, okr. Břeclav)	P. Kos	285
CHARVÁTÝ (okr. Olomouc)	V. Vránová	285
CHARVÁTÝ (k. ú. Drahlov, okr. Olomouc)	J. Vrána	285
JESENÍK (okr. Jeseník)	J. Vrána	286

KRALICE NA HANĚ (okr. Prostějov)	P. Fojtík	286
KUNOVICE (okr. Uherské Hradště)	M. Vaškových	287
LELEKOVICE (okr. Brno-venkov)	J. Unger	288
LIPNÍK NAD BEČVOU (k. ú. Podhoří, okr. Přerov)	A. Tajer	288
LITOVEL (okr. Olomouc)	P. Šlězár	288
LITOVEL (okr. Olomouc)	K. Faltýnek, P. Šlězár	290
LITOVEL (okr. Olomouc)	K. Faltýnek, H. Dehnerová, P. Šlězár	291
LIPNÍK NAD BEČVOU (k. ú. Loučka, okr. Přerov)	A. Tajer	291
LOMNICE (k. ú. Brusná, okr. Blansko)	M. Přichystal	291
LOMNICE (okr. Blansko)	P. Holub	292
MIKULOV (okr. Břeclav)	P. Kubín	292
MODŘICE (okr. Brno-venkov)	R. Procházka	295
MOKRÁ-HORÁKOV (k. ú. Mokrý, okr. Brno-venkov)	P. Kos	295
NEZAMYSLICE (okr. Prostějov)	M. Šmíd	295
NOVÝ MALÍN (okr. Šumperk)	H. Dehnerová	295
OLOMOUC (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)	P. Večeřa	296
OLOMOUC (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)	H. Dehnerová	297
OLOMOUC (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)	R. Zatloukal, M. Živný	298
OLOMOUC (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)	R. Zatloukal	300
OLOMOUC (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)	H. Dehnerová, P. Večeřa	301
OLOMOUC (okr. Olomouc)	J. Vrána	302
OLOMOUC (k. ú. Neředín, okr. Olomouc)	M. Kalábek	303
OLOMOUC (k. ú. Řepčín, okr. Olomouc)	M. Kalábek	303
OLOMOUC (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc)	D. Parma	304
OPAVA (k. ú. Opava-střed, okr. Opava)	M. Kiecoň	304
OPAVA (k. ú. Opava-střed, okr. Opava)	M. Kiecoň, M. Zezula	305
OPAVA (k. ú. Opava-střed, okr. Opava)	M. Kiecoň, F. Kolář, M. Zezula	306
OPAVA (k. ú. Opava-střed, okr. Opava)	F. Kolář	307
OPAVA (k. ú. Předměstí, okr. Opava)	F. Kolář, M. Zezula	307
OPAVA (k. ú. Předměstí, okr. Opava)	M. Zezula	308
OSTRAVA (k. ú. Moravská Ostrava, okr. Ostrava)	M. Kiecoň	309
OSTRAVA (k. ú. Moravská Ostrava, okr. Ostrava)	F. Kolář	310
OSTRAVA (k. ú. Moravská Ostrava, okr. Ostrava)	F. Kolář, J. Střílková	311
PODOLÍ (okr. Brno-venkov)	P. Kos	312
POHOŘELICE (okr. Břeclav)	P. Holub	312
PROSTĚJOV (k. ú. Čechůvky, okr. Prostějov)	M. Šmíd	313
PŘEROV (okr. Přerov)	Z. Schenk	314
PTENÍ (okr. Prostějov)	P. Fojtík	314
REŠICE (okr. Znojmo)	Z. Čižmář	315
SLOPNÉ (okr. Zlín)	J. Langová	315
SUDOMĚŘICE (okr. Hodonín)	D. Parma	315
ŠLAPANICE (okr. Brno-venkov)	P. Kos	315
ŠTERNBERK (okr. Olomouc)	H. Dehnerová, J. Grégr	316
TĚŠETICE (okr. Olomouc)	M. Kalábek	316
UNIČOV (okr. Olomouc)	H. Dehnerová	316
VELKÁ BÍTEŠ (okr. Žďár nad Sázavou)	P. Holub, A. Zúbek	317
VELKÁ BÍTEŠ (okr. Žďár nad Sázavou)	P. Hejhal, P. Holub, P. Hrubý, A. Zúbek	317
VELKÝ TÝNEC (okr. Olomouc)	V. Vránová	317
VĚMYSLICE (okr. Znojmo)	Z. Čižmář	317
VESELÍ NA MORAVĚ (okr. Hodonín)	D. Parma	318
VÍTONICE (okr. Znojmo)	Z. Čižmář	318
ZLÍN (k. ú. Malenovice, okr. Zlín)	M. Šmíd	318
ZNOJMO (okr. Znojmo)	Z. Čižmář	319
ZNOJMO (k. ú. Našiměřice, okr. Znojmo)	Z. Čižmář	321
ZNOJMO (k. ú. Oblekovice, okr. Znojmo)	Z. Čižmář	321
ŽDÁR NAD SÁZAVOU (okr. Žďár nad Sázavou)	J. Unger	321
ŽDÁR NAD SÁZAVOU (okr. Žďár nad Sázavou)	M. Geisler	321

ZPRÁVY O ČINNOSTI

J. Doležel	Činnost Archeologického ústavu AV ČR Brno v roce 2004	323
L. Poláček	50 let výzkumu v Mikulčicích	324
P. Škrdla	Jarošov II v kontextu paleolitického osídlení Uherskohradětska	328
L. Šebela	Jiří Pavelčík sedmdesátníkem	330

**PŘEHLED VÝZKUMŮ NA MORAVĚ A VE SLEZSKU
2004**

**OVERVIEW OF EXCAVATIONS IN MORAVIA AND SILESIA
2004**

**ÜBERSICHT DER GRABUNGEN IN MÄHREN UND
SCHLESIEN 2004**

STŘEDOVĚK A NOVOVĚK

MIDDLE AGES

MITTELALTER UND NEUZEIT

BEDŘICHOV (okr. Šumperk)

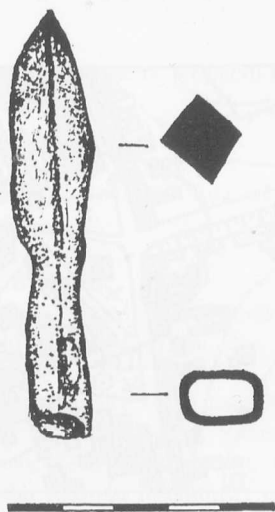
Zřícenina hradu Rabštejn. Středověk. Ojedinelý nález. Povrchový průzkum.

Dne 5. 7. 2003 byl během táborového výletu na zříceninu hradu Rabštejna nad obcí Bedřichov nad Oskavou nalezen soubor keramiky z druhé poloviny 15. století spolu s železným hrotem z kuše. Hrot kuše je dlouhý 80 mm. Váha činí 49 g (obr. 1). Povrch hrotu byl vystaven žáru. Nález byl učiněn ve svažitém terénu předhradí pod horní částí hradu.

Keramiky byla získána na hromadách vytěžené hlíny, které s velkou pravděpodobností pocházejí z nelegální výkopové činnosti.

Výše zmíněné nálezy v prostoru předhradí korespondují s jeho vznikem v roce 1464. Nález hrotu kuše může souviset s obsazením hradu oddíly krále Matyáše v roce 1483 (Plaček 1996, 295).

Zdeněk Schenk, FFMU Brno.

Obr. 1. Bedřichov nad Oskavou. Zřícenina hradu Rabštejn. Železný hrot kuše.
Bedřichov nad Oskavou. Ruine der Burg Rabštejn. Eiserne Pfeilspitze.

Literatura

Plaček, M. 1996: Hrady a zámky na Moravě a ve Slezsku, Praha.

Resumé

Bedřichov (Bez. Šumperk). „Burg Rabštejn“. Mittelalter. Einzelfunde. Terrainbegehung.

BRANKOVICE (okr. Vyškov)

Stavba průmyslové zóny v trati „Kyniska“. Středohradištní období. Sídliště. Záchraný výzkum.

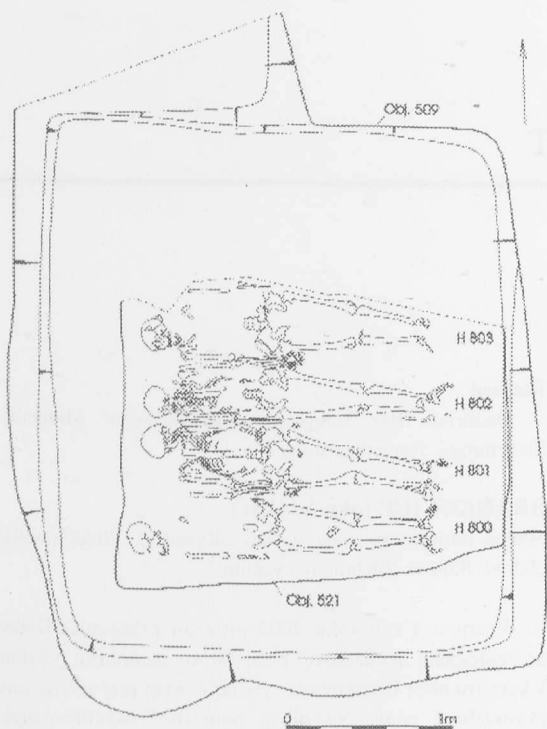
V srpnu a září roku 2003 provedli pracovníci Ústavu archeologické památkové péče Brno záchraný výzkum v katastru obce Brankovice, vyvolaný první fází stavby nové průmyslové zóny. Na ploše poměrně rozsáhlé stavby západně od obce, mezi stávající silnicí I/50 Brno – Uherské Hradiště a železniční tratí Brno – Kyjov, byla zjištěna jediná výrazná koncentrace pravěkého osídlení. Ta se nachází v severozápadní části staveniště, na mírném jižním svahu o nadmořské výšce 244 až 256 m n. m., spadajícím do nivy Lítavy. Tato říčka pravděpodobně původně obtékala přímo patu svahu ve vzdálenosti několik desítek metrů od lokality. V místě s největší zachycenou koncentrací pravěkého osídlení mírný svah patrně přecházel do nevýrazného návrší, situovaného bezprostředně nad nivou. Dnes je severní část tohoto návrší proříznuta silnicí I/50, při jejíž stavbě či rozšíření musela být lokalita částečně zničena.

Celkem 28 zahlobených objektů tvoří pozůstatek polykulturního sídliště (viz kapitoly Neolit, Doba železná, Doba římská a stěhování národů), jehož nejvýraznější komponentu tvoří slovanské sídliště ze středohradištního období. Spolehlivě je do tohoto období datovatelné rozsáhlé nepravidelné soujámi, v jehož výplni byly vedle množství keramiky početně zastoupeny i úlomky železářské strusky. Podle nálezů nebo jen podle celkového kontextu sem můžeme dále zařadit skupinu pěti hlubokých zásobních jam, z nichž jedna byla po zániku primární funkce použita k deponování kompletních skeletů želvy a menšího přežvýkavce. Neobvyklá situace byla zachycena v případě obdélného objektu 509, do nějž byl uložen pohřeb čtyř robustních mužů, interpretovaný jako kolektivní hrob bojovníků nejspíše související se střety v období nájezdu Maďarů na Moravu v 10. století (obr. 2).

David Parma, ÚAPP Brno

Resumé

Brankovice (okr. Vyškov). Kyniska, die neugebaute Industriezone. Mittlere Burgwallzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

Obr. 2. Brankovice. Průmyslová zóna, hromadný hrob ze středohraděštního období.

Brankovice. Industriezone, ein Massengrab aus der mittleren Burgwallzeit.

BOLERADICE (okr. Břeclav)

Kostel. Středověk a novověk. Záchraný výzkum.

Na základě iniciativy Jana Horáka a představitelů obce byla roku 2004 provedena dokumentace výkopových prací souvisejících s odvodněním kostela sv. Jana Křtitele v Boleradicích. Kostel, respektive obvodové zdivo kněžiště a lodí, se považoval za pozdněrománský z druhé poloviny 13. stol. a někdy se jeho počátky kladly dokonce až do stol. 12. V písemných pramenech je však doložen od počátku 14. stol. Kromě několika zazděných gotických kamenných prvků je zdivo dnešního kostela postaveno z cihel. Zdá se tedy, že nadzemní zdivo původního kostela bylo zbouráno a v 17. stol. zde byl postaven kostel nový. Zdivo objevené při archeologické dokumentaci nasvědčuje tomu, že starší kostel měl zhruba stejný půdorys jako dnešní kostel bez věže.

K vydláždění staršího kostela sloužily žluté a červené dlaždice, vytvářející ornament růže a orlice. Provedením jsou boleradickým exemplářům blízké dlaždice ze Strassburgu datované do první poloviny 14. stol. Nález těchto dlaždic je překvapivý a svědčí o vysoké úrovni stavební výbavy boleradického kostela, jehož počátky na základě současného stavu znalostí nemůžeme bezpečně položit hlouběji než na přelom 13. a 14. stol.

Josef Unger, ÚAPP Brno

Resumé

Boleradice (Bez. Břeclav). Kirche. Mittelalter und Neuzeit. Rettungsgrabung.

BRNO (k. ú. Líšeň, okr. Brno-město)

Nám. Karla IV. č.p. 12. Středověk. Sídlištní aktivita. Záchraný výzkum.

V závěru roku 2003 oznámila majitelka parcely paní Majtnerová Ústavu archeologické památkové péče Brno zahájení stavby obytného domu na náměstí Karla IV. v Líšni. Na profilech výkopů pro základové pásy byla patrná výplň zahloubeného objektu, výrazně se barevně odlišující od žlutého sprašového podloží. Pro nepříznivé klimatické podmínky byl po vzájemné dohodě záchraný archeologický výzkum odložen na jaro 2004.

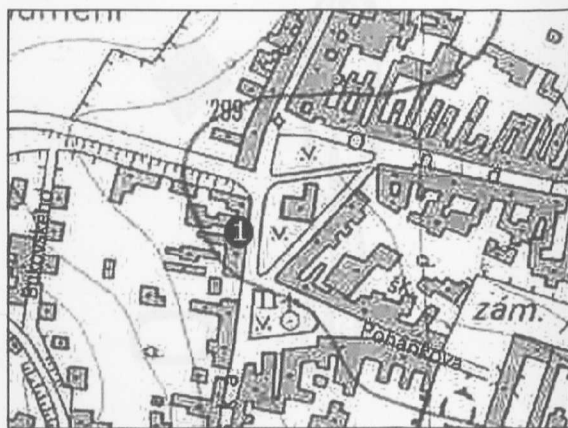
Dne 1. 4. 2004 byla vyhloubena sonda o rozměrech 2,0 x 1,5 m limitovaná již zabetonovanými základovými pásy. Sondou byla zachycena horní hrana zahloubeného objektu, mírně se svažující směrem ke dnu. Žádný z rozměrů objektu se zjistit nepodařilo, dna nebylo v hloubce 1,6 m dosaženo a na této úrovni byl výkop pro nastupující spodní vodu ukončen.

Sonda prořala výplň zahloubené části obytného nebo hospodářského objektu, jehož funkci nebylo možné určit, mohlo se však jednat o tzv. zemnici, případně o sklep. Nalezené zlomky keramiky lze datovat do průběhu 13. století. I když obec Líšeň vznikla patrně již ve století předcházejícím, záchraným výzkumem bylo potvrzeno její předpokládané umístění v období, v němž je existence vsi potvrzena prvními písemnými zprávami.

Martin Geisler, ÚAPP Brno

Resumé

Brno (Kat. Líšeň, Bez. Brno-město). Karlovo IV. Platz 12. Mittelalter. Siedlung. Rettungsgrabung.

Obr. 3. Brno-Líšeň. 1 místo nálezů.
Brno-Líšeň. 1 Fundort.

BRNO (k. ú. Slatina, okr. Brno-město)

Přemyslovo nám. Novověk. Sídliště. Záchraný výzkum.

V samém závěru roku 2004 byl proveden záchraný archeologický výzkum při stavbě polyfunkčního domu FIBIZ. V již zcela vytěžené parcele byly začištěny a zdokumentovány profily celkem 25 zahloubených objektů. Na základě získané-

ho keramického materiálu je můžeme zčásti zařadit do velatické fáze KSPP a zčásti do novověku.

Marek Lečbych, ÚAPP Brno

Resumé

Brno-Slatina (Bez. Brno-město). Přemyslovo Platz. Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

BRNO (k. ú. Štýřice, okr. Brno-město)

Ulice Vinohrady – Vídeňská. Parcela č. 1215 a 1216/1. Novověk. Sklepy. Záchranný výzkum.

Během záchranného archeologického výzkumu na akci „Bytový dům, Vídeňská – Vinohrady“ byla v roce 2004 zřejmě zaznamenána stará uliční zástavba z přelomu 19. a 20. stol. (Kuča 2000). Výzkumem byly v místě proluky bytové uliční zástavby doloženy reliktu dvou hliněných sklepů pod dnes již neexistujícími domy (pokud se tu vůbec nacházely současně), respektujících uliční čáru dnešní ulice Vinohrady (ZM ČR 1:10 000, list 24-43-04, 464 mm od Z s.č. a 230 mm od J s.č.). Podle bývalých starých vinohradů, které se rozkládaly na JV svazích Červeného kopce, se pravděpodobně dnes jmenuje ulice Vinohrady. Nález železného koše na uložení skleněného demážonu, v jednom ze zkoumaných sklepů, nasvědčuje pravděpodobnému vinařskému využívání sklepení. Je možné, že kopané sklepy vznikly již na přelomu 18. a 19. stol., kdy tu ještě neexistovala domovní zástavba. Sklepy mohly být po tradičním způsobu umístěny do sprašového břehu v blízkosti úvozu.

Petr Kos, ÚAPP Brno

Literatura

Kuča, K. 2000: Brno. Vývoj města, předměstí a připojených vesnic. Praha-Brno.

Resumé

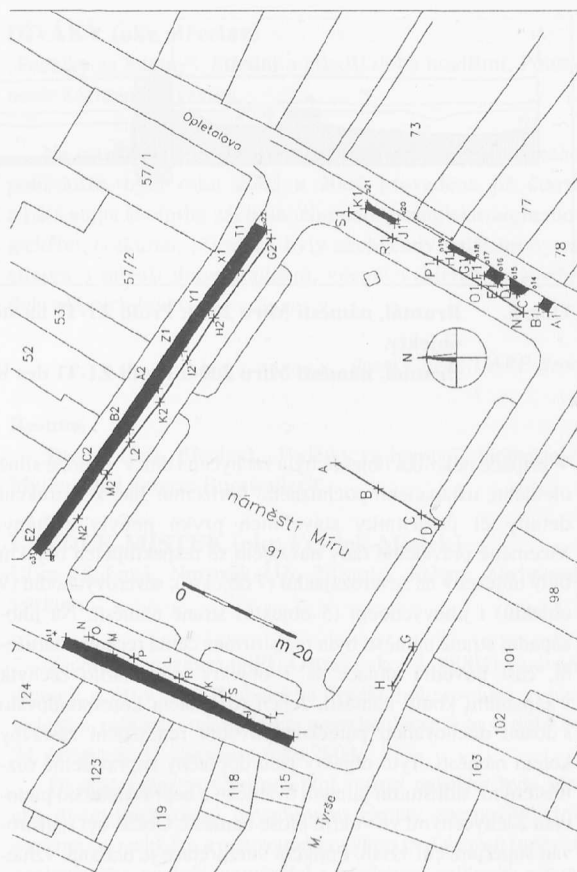
Brno-Štýřice (Kataster Brno, Bez. Brno-město). Neuzeit. Keller. Rettungsgrabung.

BRUNTÁL (okr. Bruntál)

Náměstí Míru, parcela č. 91. Středověk - novověk (14.–20. století). Sídliště – město. Záchranný výzkum.

V průběhu měsíců července – září roku 2004 proběhla v centru původního historického jádra Bruntálu 2. etapa záchranného archeologického výzkumu (NPÚ Ostrava akce č. 40/04), vyvolané celkovou rekonstrukcí náměstí Míru. Poměrně rozsáhlá stavba nepřinesla ale možnost realizace archeologického výzkumu v celé ploše náměstí. Vzhledem k projektu se záchranné práce zaměřily především na výkopy prováděné v trase rekonstruovaných a částečně i nově budovaných inženýrských sítí, v menší míře na drobnější výkopy v místě vodních prvků (hydranty).

Záchranný výzkum se soustředil zejména na dokumentaci profilů na stěnách výkopů, v prostoru (šířka cca 1 m) vymezeném původními výkopy rekonstruovaných inženýrských sítí, přiléhajících k chodníku po obvodu dnešního náměstí, pak proběhl plošný odkryv. Nálezová situace zachycená na profi-

Obr. 4. Bruntál, náměstí Míru 2004: Lokalizace zkoumaných ploch a dokumentovaných profilů v mapě evidence nemovitosti.

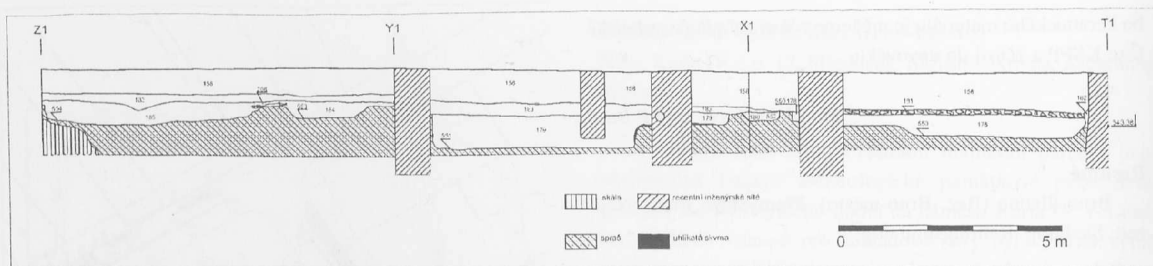
Bruntál, náměstí Míru 2004: Lokalisierung der Grabungsflächen und Schnitte im Katasterplan.

lech orientovaných do náměstí se jevila odlišně od situace na profilech orientovaných k okolní zástavbě. Tento jev potvrdil i následný plošný odkryv. Recentní výkop v hlavní trase kanalizace tak znamenal předěl v nálezové situaci a znemožnil přesné zjištění vzájemných souvislostí mezi jednotlivými archeologickými objekty situovanými ve vnitřní ploše náměstí a po jeho obvodu při uliční čáře dnešní zástavby.

Nejstarší antropogenní aktivity na lokalitě reprezentují nečetné keramické zlomky, datovatelné do průběhu 13. a 14. století, sekundárně umístěné v zásypch mladších objektů i v kulturních vrstvách. Neporušené nálezové situace z tohoto období při výzkumu nebyly zjištěny.

K starším situacím (přelom 14./15. století) lze také přiřadit pozůstatky původní kulturní vrstvy k. 130, částečně zaplnující fragmentárně dochovaný mělký objekt k. 532 v severozápadní části náměstí.

Mimořádně důležitý je objev četných zahloubených objektů registrovaných v celé ploše náměstí. Po jeho obvodu byly odkryty objekty vykazující jednotnou formu pravoúhlých, snad obdélných, relativně mělce zahloubených (max. cca 1 m) prostor o šířce cca 3–5 m. Byly zaplněny zásypy s větším podílem vypálené omazávky dřevohlinitých konstrukcí. Bezprostřední vztah mazanice k zkoumaným objektům ale nebyl prokázán, žádný z výkopů nenesl stopy přímého styku s ohněm.

Obr. 5. Bruntál, náměstí Míru 2004: Profil Z1-T1 na stěně výkopu pro kanalizaci v SV části náměstí se zahloubenými objekty.

Bruntál, náměstí Míru 2004: Profil Z1-T1 des Kanalisationaushub mit den eingetieften Objekten.

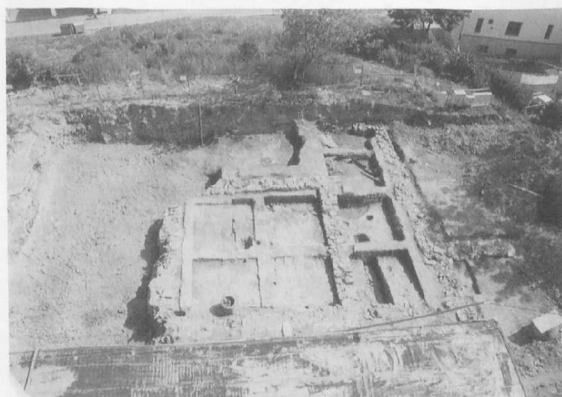
V případě několika objektů byla zachycena dna v podobě silně ulehleho, ušlapaného pochůzného horizontu. Jiné konstrukční detaily či pozůstatky stavebních prvků nebyly zjištěny. Víceméně pravidelné řady navzájem se respektujících objektů byly objeveny na severozápadní (7 objektů), severovýchodní (9 objektů) i jihovýchodní (5 objektů) straně náměstí. Na jihozápadní straně náměstí byla registrována četná recentní narušení, část původní situace se 3 objekty se podařilo zachytit v západním koutu náměstí. Jejich rozmístění korespondovalo s dosud dochovanou parcelací původní renesanční zástavby kolem náměstí. Tyto objekty jsou doplněny nepravidelně rozmístěnými sídlištními jámami oválného a nepravidelného půdorysu zachycenými ve vnitřní ploše náměstí. Občas byl registrován superpoziční vztah. Funkční interpretace je obtížná, vzhledem k fragmentárně zachyceným situacím lze pouze konstatovat, že se v některých případech jedná o zahloubené části pravděpodobně dřevohliněných staveb pravouhlého půdorysu s ušlapanými podlahami. Zahloubené objekty nasvědčují souvislému osídlení části plochy náměstí, které se zde rozvíjelo podle předběžně vyhodnocených nálezů ze zanikových výplní v průběhu 14.–15. století. Využití prostoru náměstí jako veřejného prostranství zřejmě předcházelo osídlení s odlišnou organizací, než jak ji zachycuje nejstarší mapování stabilního katastru. Předběžný rozbor nálezů a podoba zástavby vytvářející stávající domovní frontu náměstí naznačují, že k zásadní změně v urbanistické osnově města došlo na přelomu 15. a 16. století.

V průběhu 16. století byla také vnitřní část náměstí poprvé zpevněna valounovou dlažbou, registrovanou ve většině výkopů provedených v ploše náměstí. Na tuto dlažbu nasedalo souvrství šterkopískových dorovnávek překrytých druhou valounovou dlažbou, doplněnou v centrální části náměstí a po jeho diagonálách dlažbou z kostek. Vznik této druhé dlažby lze položit již do průběhu 19. století.

Partyzánská ulice, parcely č. 214/1, 215, 216. Středověk – novověk (14.–20. století). Město. Záchraný výzkum.

V průběhu měsíců července až září roku 2004 proběhl záchraný výzkum (NPÚ Ostrava akce č. 59/04) realizovaný v souvislosti s projektem rekonstrukce a přístavby okresního soudu v Bruntále. Lokalita se nachází v jihovýchodní části historického jádra města Bruntálu, v bezprostřední blízkosti linie původního městského opevnění. Zadní část parcel s budovou okresního soudu je ohraničena výrazným, jihovýchodním směrem klesajícím terénním zlomem.

Záchraný výzkum se zaměřil zejména na centrální a jihozápadní část stavební jámy, v těchto místech byl realizován plošný odkryv. Ve východní části staveniště pak proběhla dokumentace profilů na stěnách stavební jámy. Vzhledem k recentním narušením a k stavebnímu vývoji na parcele byla zachycena pouze část původních neporušených nálezových situací. Pod vrstvou stavební suti, pokrývající víceméně celý prostor stavební jámy, byl zjištěn pozůstatek původní novověké zástavby, zachycený v podobě základového zdiva, tvořeného nasucho kladeným lomovým kamenem. K novověkým situacím patří také dva cihlové kanály vyplněné humózní hlinou rašelinného charakteru s převahou tlejících rostlinných makrozbytků s výrazným zápachem a na profilu dokumentovaná část zahloubeného prostoru nadzemní dřevohliněné stavby nesoucí stopy zániku při požáru. Z výběru situací řazených na přelom středověku a novověku lze zmínit několik výrazných kamenných destrukcí bez možnosti bližší interpretace a pozůstatek dvou ohnišť na kamenném podkladu. Nejstarší situace pak reprezentuje vrstva obsahující zlomky středověké keramiky, překrývající fragmentárně zachycený zahloubený objekt k. 514 a část nadzemní stavby zachycené v podobě kůlových jamek, a to včetně několika dřevěných kůlů. Výplň objektu k. 514 obsahovala větší zlomky keramiky datovatelné do průběhu 14. století, za zmínku stojí zejména střepy několika hrncovitých nádob evokujícího dojem loštického zboží.

Obr. 6. Bruntál, Partyzánská ulice 2004. Celkový pohled na plochu výzkumu od severozápadu. Bruntál, Partyzánská ulice 2004. Gesamtansicht der Grabungsfläche vom Nordwesten.

K výrazným prvkům nálezev situace, ovšem bez možnosti přesnějšího časového zařazení, patří na profilu ve východní části stavební jámy zachycené reliktů masivního zdiva, tvořeného lomovým kamenem spojeným písčitou maltou. Zdivo k. 908 vykazovalo orientaci shodnou s průběhem hradební linie, zdivo k. 913 o šířce 2,4 m pak orientaci kolmou, jedná se tedy pravděpodobně o pozůstatek bašty. Obdobnou situaci je možno v Bruntále najít na stejné ulici; cca o 200 m severovýchodním směrem je dochován z větší míry rekonstruovaný úsek hradební zdi včetně bašty.

Marek Kiecoň, NPÚ, ú. o. p. Ostrava

Resumé

Bruntál (Bez. Bruntál). Míru Platz. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Bruntál (Bez. Bruntál). Partyzánská Strasse. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

ČELČICE (okr. Prostějov)

„Louky“. Střední doba hradištní. Sídliště. Záchraný výzkum.

Nejmladší archeologické nálezy učiněné při záchraném výzkumu na rekonstruovaném vysokotlakém plynovodu v úseku Vyškov – Klopotovice, v trati „Louky“, k. ú. Čelčice (podrobná charakteristika lokality – viz. kap. Doba železná), náleží Slovanům střední doby hradištní.

Pavel Fojtík, ÚAPP Brno

Resumé

Čelčice (Bez. Prostějov). „Louky“. Mittlere Burgwallzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

DAMBOŘICE (okr. Hodonín)

„Kluče“. Střední doba hradištní. Sídliště. Záchraný výzkum.

Během měsíce srpna a září 2004 provedlo Masarykovo muzeum záchraný archeologický výzkum v místě výstavby spojovacích plynovodů na katastru obce Dambořice. Poloha zjištěných pozitivních archeologických situací na ZM ČR 1 : 10 000, kladový list 24-43-24, je určena úsečkou mezi body v souřadnicích 380/320 mm a 385/305 mm od Z/J s. č. Již předchozí provedené povrchové sběry v prostoru plánované poklady, a to zejména v jejím počátečním úseku severně od obce v poloze Kluče, na úpatí mírného svahu obráceného směrem k JZ a k potoku Salajka v nadmořské výšce cca 230 m n. m., přinesly doklady o polykulturním osídlení v pravěku i raném středověku. Velkomoravskému osídlení patří jedna jáma s nepravidelným dnem.

Jaromír Šmerda, Masarykovo muzeum v Hodoníně

Resumé

Dambořice (Bez. Hodonín). „Kluče“. Mittlere Burgwallzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

DIVÁKY (okr. Břeclav)

„Padělky za humny“. Střední a mladší doba hradištní. Pohřebiště. Záchraný výzkum.

Na ostrožně jižně Divák, v místech orbou narušovaného pohřebiště, byla roku 2003 a 2004 provedena již čtvrtá a pátá etapa školního záchraného antropologicko-archeologického výzkumu, při němž byly zachyceny další hroby ze střední a mladší doby hradištní, včetně výklenkových středohradištních hrobů.

Josef Unger, ÚAPP Brno

Resumé

Diváky (Bez. Břeclav). „Padělky za humny“. Gräberfeld. Mittlere und jüngere Burgwallzeit.

FRÝDEK-MÍSTEK (okr. Frýdek-Místek)

Ulice Hluboká. Novověk (16.–20. stol.). Město. Záchraný výzkum.

Záchraný výzkum (NPÚ Ostrava akce č. 48/04) ve dvoře domu č. o. 50 v ulici Hluboké ve Frýdku byl prováděn v souvislosti s celkovou rekonstrukcí povrchu dvora, a to v době od 24. června do 15. července roku 2004.

Po odstranění svrchní recentní suťové navážky byla plocha dvora nezasažená novodobými zásahy znemožňujícími výzkum, z nichž lze uvést zejména výkop pod úroveň povrchu geologického podloží související s předchozí celkovou rekonstrukcí domu č. o. 50, rozdělena do sektorů A-D a samotný výzkum proběhl formou plošného odkryvu jednotlivých archeologických situací.

Výzkumem zde byly zachyceny novověké situace, přičemž k zajímavějším z nich náleží torzo valounové dlažby s odtokovým korýtkem, relikt kanálku stavěného z lomového kamene na maltu a zahloubené oválné objekty s kosterními pozůstatky domácích zvířat, které lze vzhledem k charakteru zásypů rovněž považovat za novověké. Z dorovnávkových, případně splachových vrstev a několika zahloubených objektů a korýtek nejasné funkce pochází početná kolekce zlomků novověké keramiky (rámcově 16.–19. století). Poněkud překvapivým zjištěním je fakt, že ačkoliv bylo plošným odkryvem dosaženo povrchu geologického podloží, nebyly zaznamenány středověké, popřípadě pravěké situace, nelze-li mezi ně ovšem počítat některé z kúlových jamek, vzhledem k absenci průkazného materiálu v jejich výplních ovšem nedatovatelných. A to přesto, že se jedná o zadní trakt parcely v historickém městském jádru, kde by bylo lze očekávat případné zahloubené objekty typu odpadních jímek či studní. Absence povrchových středověkých uloženin může mít naopak prozaické vysvětlení: sklon terénu v těchto místech, převyšující 35°, nepřál vzniku mocnějšího souvrství, středověké vrstvy tak mohly být spláchnuty, případně odstraněny při novověkých úpravách povrchu (valounová dlažba, korýtko z lomového kamene atp.).

František Kolář, NPÚ, ú. o. p. Ostrava

Resumé

Frýdek-Místek (Bez. Frýdek-Místek), Hluboká Strasse. Neuzeit (16.–20. Jahrhundert). Stadt. Rettungsgrabung.

HLUČÍN (okr. Opava)

Ostravská ulice, parcely č. 349/1, 4430/11, 4485/1. Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum

Výzkum (NPÚ Ostrava akce č. 46/04) byl prováděn v historickém jádru města na velmi exponovaném místě, kde východní roh Mírového náměstí vyúsťuje do ulice Ostravské, od středověku podnes hlavní tepny města na původní trase mezi Opavou a Ostravou. Nejstarší plány města (vzniklé kolem r. 1750 a v r. 1811) ukazují tento prostor jako zastavěný a není žádný důvod se domnívat, že ve středověkém období by tato výhodná poloha nebyla stavebně využita. K demolici zde stojícího domu došlo až na sklonku 20. století, někdy v 70. až 80. letech. Dokumentace chybí.

V průběhu záchraného výzkumu (červenec 2004) se vskutku potvrdily i středověké aktivity na tomto místě. Zatímco v přední části parcely byly pod povrchovými vyrovnávkami objeveny zřícené i nenarušené klenby starých sklepních prostor a relikty obvodových zdí zbořeného domu, terénní práce v prostoru za nimi přinesly zjištění starších objektů. Většinou šlo o více či méně porušené, blíže nespecifikovatelné útvary rýsujiící se v demoličních vrstvách nebo v podložním písku. Keramické nálezy z jejich výplní patřily převážně novověku, dva z nich vydaly materiál středověký, který byl ovšem porůznu roztroušen i v povrchových vrstvách. Velmi pečlivě byl zkoumán objekt k. 501, který byl vyhlouben v jemném podložním písku v severozápadní čtvrtině staveniště. Měl pravidelný, takřka čtvercový půdorys se zaoblenými rohy (dochovaná délka cca 5 m, šířka cca 2,5 m), narušený pouze z jihozápadní strany sutí z mladších období. V blízkosti rohů i mimo ně byly zjištěny kúlové jamky čtvercového půdorysu, které však nezasahovaly až do podloží. Jednotlivé vrstvy v objektu obsahovaly množství mazanice, místy do šeda přepálené, drobné uhlíky i zuhelnatělé kusy dřeva, převážně masivní trámy, zejména ve své spodní části. Tento zahluobený objekt zanikl evidentně požárem. Archeologické nálezy tvořila keramika, v menší míře zlomky železných předmětů (stavební kování) a zvířecích kostí. Keramické nálezy datují tento objekt do 2. poloviny 13. století.

Zámek Hlučín. Kostelní 4. Středověk, novověk. Zámek, opevnění. Záchraný výzkum.

Záchraný archeologický výzkum (NPÚ Ostrava akce č. 33/04) ve 3. etapě (červen až září 2004) byl realizován ve spojitosti ze sanací základového zdíva objektu a výstavbou dešťové kanalizace v prostoru nádvoří, hospodářského dvora a v místech bývalého příkopu před zámeckým komplexem. Bezprostředně tak navázal na záchrané akce uplynulé sezony (2003). Sanační výkopy pokračovaly letos kolem severního (barokního) křídla zámku, podél obvodové zdi východního křídla, a to od vstupu do nádvoří k jihu, obkroužily zbytek jižního křídla s výjimkou jižního konce objektu a navázaly opět při čelní zdi východního traktu až ke vchodu do zámku. Současně byly zkoumány budoucí trasy inženýrských sítí v celém areálu. Celkově bylo položeno 25 sond, z nichž pocházely velmi různorodé nálezy. Vzhledem ke skutečnosti, že sondy procházely místy časté stavební a jiné činnosti, kde terén podléhal mnohým úpravám, zejména v novověku, odpovídají tomu i vyzdvížené nálezy. Mezi nimi převažují

novověké, v prostoru zasypaného příkopu zcela recentní předměty (2. polovině 20. století). Relikty středověké kulturní vrstvy s keramickým materiálem 2. poloviny 13. století se objevily pouze sporadicky, a to v sondách S 14, S 16 při západní obvodové zdi jižního křídla. V řadě sond byly zachyceny různé kamenné destrukce a zdi, datovatelné ovšem velmi obtížně. Některé z nich evidentně v minulosti souvisely s komplexem zámeckých budov, na něž navazovaly, bez plošného archeologického výzkumu však o nich nemůžeme říci nic bližšího.

Zámek Hlučín. Kostelní ul. 4. Středověk, novověk. Zámek, opevnění. Záchraný výzkum.

V souvislosti s plánovaným zabezpečením celého zámeckého komplexu sanací obvodového zdíva a zároveň s budováním veřejných WC vznikla potřeba záchraného archeologického výzkumu (září až listopad 2004) také vně i uvnitř později přistavené části východního křídla (NPÚ Ostrava akce č. 79/04). Tento trakt sestává z patrové hospodářské budovy („sýpky“) a přízemní novodobé prostory spojující ji se starší, renesanční částí východního křídla. Již výzkum v roce 2002 přinesl zjištění, že i při stavbě výše zmíněných „novověkých“ budov byla využita, stejně jako při budování renesančního traktu, stará hradební zeď oddělující areál panského sídla od zbytku města. Její průběh byl proto pečlivě sledován i v této sezoně v sondách (S1–S3) kolem závěru celého křídla. Potvrdil se zde předpoklad, že hradební zeď pokračuje pod terémem dále k západu, ještě několik metrů za dnešním koncem budovy. Ještě v poměrně nedávné minulosti na něj navazovaly další hospodářské prostory zámku, podle plánů z roku 1903 určené k demolici. O jejich podobě dnes, kromě půdorysu, nic nevíme. Terénní situace v inkriminovaných místech byly totiž fatálně narušeny v 2. polovině 20. století, zřejmě zásahy bagru při budování inženýrských sítí. Za těchto okolností nebylo možno zjistit nic bližšího ani o základech zbouraných budov, ani o eventuálním napojení zámecké hradby na městský hradební systém. Zaniklé budovy bezprostředně navazující na dnešní východní křídlo měly patrně cihlovou podlahu, jejíž relikty se dochovaly. Níže se objevila i silná (cca 1 m) kamenná zeď z velkých balvanů místní droby na maltu. Základové spáry nebylo dosaženo.

Archeologický materiál získaný při výkopech je takřka výhradně novověký, místy téměř současný (útržky PVC, kelímky od potravin, prázdné náplně od propisovacích tužek atp.). Jen výjimečně se objevil středověký střeš jako reziduum.

Další sondy (S4–S6) byly vzhledem k plánovaným výkopům pro budoucí WC položit i v interiéru, konkrétně v místnosti spojující původní východní křídlo se sýpkou. Výzkum zde probíhal v novověkých souvrstvích, vzniklých nejspíš stavební či demoliční činností. Četně se vyskytovaly cihly a jejich zlomky, velké kameny se zbytky malty, úlomky okenního skla atp. V keramickém materiálu převažuje novověké zboží, podíl středověkých zlomků však není zanedbatelný. Výhradně středověká kulturní vrstva nebyla zaregistrována.

Křížová sondáž zachytila základy vnitřního členění celého prostoru. Pod odstraněnou betonovou podlahou a podpovrchovou vyrovnávkou se objevily dvě příčné zídky orientované přibližně ve směru S–J, které celou místnost dělily zhruba na třetiny. Jejich základové spáry bylo dosaženo v cca 2 m hloubce.

ky v podložním šterkopísku, a jak se zdá, vymezovaly nějakou suterénní místnost, snad sklípek.

Zámek Hlučín. Kostelní ul. 4. Novověk. Dlažba. Záchranný výzkum.

V rámci úprav zámeckého areálu před zprovozněním severního křídla (zřízení knihovny a literární čajovny) došlo v průběhu listopadu 2004 rovněž k úpravám části nádvoří (NPÚ Ostrava akce č. 93/04). Byl odstraněn souvislý asfaltový povrch s podkladovou vrstvou makadamu o síle místy až 30 cm včetně vrstvičky zeminy pod ním. Ta ležela přímo na starém dláždění z říčních valounů v pískovém loži, respektive jeho reliktech, neboť množství inženýrských sítí, které nádvoří v průběhu posledních dvou staletí prořaly, značně narušilo jeho celistvost. Ostrůvky dlažby byly před jejím snesením a předdlážděním bedlivě dokumentovány, neboť jsou důležitým indikátorem neporušených souvrství pod nimi – alespoň od počátku 19. století, kdy byla s největší pravděpodobností instalována.

Hana Teryngerová, NPÚ, ú. o. p. Ostrava

Résumé

Hlučín (Bez. Opava). Parz. N. 349/1, 4430/11, 4485/1. Mittelalter, Neuzeit. Rettungsgrabung.

Hlučín (Bez. Opava). Schloß. Kostelní Str. 4. Mittelalter, Neuzeit. Schloss, Befestigung. Rettungsgrabung.

Hlučín (Bez. Opava). Schloß. Kostelní Str. 4. Mittelalter, Neuzeit. Schloss, Befestigung. Rettungsgrabung.

Hlučín (Bez. Opava). Schloß. Kostelní Str. 4. Neuzeit. Schloss, Pflasterung. Rettungsgrabung.

HODONÍN (okr. Hodonín)

Národní třída. Středověk. Novověk. Záchranný výzkum.

Záchranným výzkumem Masarykova muzea v Hodoníně se při pokládce optického kabelu mezi budovami městského úřadu v srpnu 2004 podařilo zachytit stratigrafii středověkého a novověkého vývoje města Hodonín. Místo nálezů v nadmořské výšce cca 166 m n. m. je na ZM ČR 1 : 10 000, kladový list 34-24-02, určeno bodem o souřadnicích 458/336 mm od Z/J s. č. Přestože byla nálezová situace značně postižena již dříve uskutečněnými výkopy pro inženýrské sítě, bylo možno na některých místech ve stěnách výkopu i z nálezů keramických fragmentů z nich pocházejících, zvláště v místech současné fary, identifikovat, že na pískové podloží nasedala vrstva s nálezy druhé poloviny 13. století, tedy z období po založení města. Poté následovalo souvrství s nálezy 14. a 15. století s několika chromatickými anomáliemi o mocnosti cca 5 cm, tvořenými propálenou červeně zbarvenou vrstvou, na které potom navazovalo souvrství s nálezy 16. a 17. století. Do nich byl zahlouben z poloviny porušený objekt prizmatického tvaru, obsahující několik zlomků keramiky, zvířecí kosti a drobné kousky mazanice. Jeho dataci lze na základě fragmentů okraje a dna s hnědě glazovaným vnitřkem, podle části

nádoby se zelenou a žlutou glazurou a několika tuhovanými zlomky rámcově položit do 18. století.

Jaromír Šmerda, Masarykovo muzeum v Hodoníně

Resumé

Hodonín (Bez. Hodonín). Národní Str. Mittelalter. Neuzeit. Rettungsgrabung.

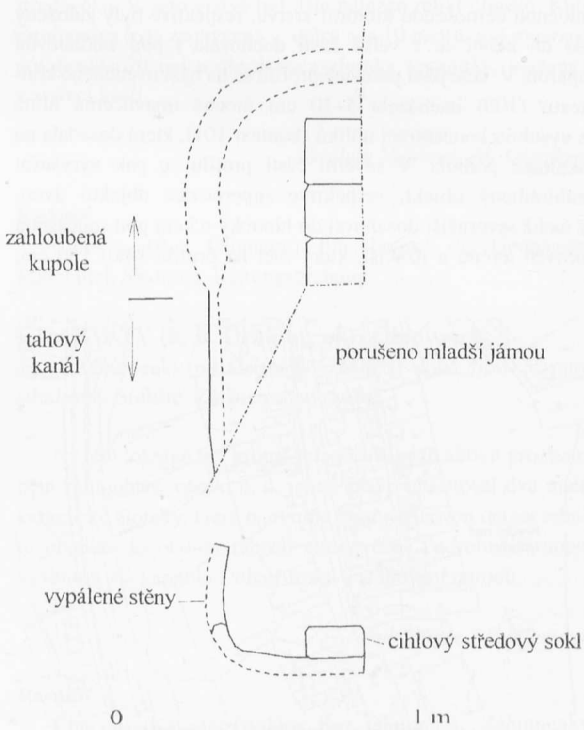
HOLUBICE (okr. Vyškov)

Dům č. p. 46. Novověk. Pec. Záchranný výzkum.

V červenci 2004 byla v obci Holubice, v zahradě domu č. p. 110 pana Franka, výkopem pro kompostovou jámu odkryta část pece. Její topeniště bylo původně zahloubeno do svahu a podélně rozděleno cihlovou příčkou, vybíhala z něj nejspíše původně dvojice tahových kanálů (obr. 7). Při začišťování se nepodařilo získat žádný datovací materiál. Pec byla ve východní polovině porušena mladším objektem; podle sdělení pana Franka bylo podobných pecí při zahradních úpravách porušeno ještě několik, a to v blízkosti dokumentovaného nálezů.

Chronologické a funkční zařazení nálezů je pro zlomkovitost zachycených situací problematické. Podle cihlové příčky pece je možné uvažovat o stáří středověkém, či spíše novověkém; zcela analogické pece odkryté v roce 1999 v obci Mokrá, č. p. 30, jsou materiálem datovány do 18.–19. století, kde jsou vzhledem k nálezům i situaci interpretovány jako povidlářské pece (Kos 2000). Podobná datace a účel se zdají nejpravděpodobnější i v případě pece z Holubice.

David Parma, ÚAPP Brno

Obr. 7. Holubice č. p. 46, novověká pec. Holubice, Kon. N. 46, neuzeitlicher Ofen

Literatura

Kos, P. 2000: Mokrá-Horákov, (k. ú. Mokrá, okr. Brno-venkov), Přehledy výzkumů 41 (2000), Brno, 173–174.

Resume

Holubice (okr. Vyškov). Kon. N. 46. Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

HRADEC NAD MORAVICÍ (okr. Opava)

„Městečko“ a Zámecká ulice. Raný středověk. Sídliště. Záchraný archeologický výzkum.

V souvislosti s archeologickými výzkumy vedenými během roku 2004 v městské památkové zóně opavským pracovištěm AÚ AV ČR v Brně byly na obou zkoumaných polohách (viz příspěvky v oddílu „Halštat“) zachyceny pozůstatky slovanského osídlení ostrožny. V prostoru „Městečka“ se jednalo o kulturní vrstvu (?) mocnou až 50 cm, kterou prořezal výkop kanalizační přípojky. Zmíněná vrstva (kontext 116) zde nasedala přímo na „přechodný“ horizont, tvořený erodujícím skalnatým podložím. V rámci dostupné části vrstvy nebyl zachycen žádný archeologický objekt. Ze zmíněného kontextu bylo vyzvednuto 187 keramických fragmentů, které měly výrazně mladohradištní habitus (výzdoba rytými vlnicemi, cylindrická profilace hrdel, přídavky tuhy v keramickém těstě aj.), zvířecí kosti, mazanice, drobný fragment zkorodovaného železa a zbytky slepencové horniny, pocházející pravděpodobně z rozříštěné znotěrky či žernovu. Uvedenou keramiku lze rámcově datovat do 10.–12. století. Obdobná byla situace i na staveništi za místní církevní školou sv. Ludmily, kde byly na profilu základové rýhy začištěny pozůstatky slovanské kulturní vrstvy. Ukázalo se, že základy rušené kotelny prořezaly mocnou černošedou kulturní vrstvu, respektive byly založeny do ní, neboť se z velké části dochovala i pod základovou spárou. V celé jižní polovině profilu se na bázi uvedeného kontextu (100) nacházela 5–10 cm mocná tmavočerná hlína s vysokou koncentrací uhlíků (kontext 101), která dosedala na skalnaté podloží. V severní části profilu se pak vyrýsoval zahlobený objekt, respektive superpozice objektů dvou, z nichž severnější dosahoval do hloubky 65 cm pod současnou úroveň terénu a jižnější, který měl na profilu šířku 130 cm,

Obr. 8. Hradec nad Moravicí. Lokalizace výzkumů. Hradec nad Moravicí. Lokalisierung der Grabungen.

dosáhl do hloubky 90 cm. Kulturně lze nálezy z uvedených kontextů přiřadit mladohradištnímu období s intruzemi jednak proveniencí středohradištní, jednak halštatské. Při výzkumu v roce 1997 byly v těsné blízkosti nyní zkoumané polohy odkryty slovanské sídlištní objekty (2 pece a otevřené ohniště) a s nimi související artefakty, mj. mlecí kameny. Vedle toho zde byl zachycen i kostrový hrob asi 7–8letého dítěte.

Pavel Stabrava, AÚ AV ČR Brno

Resumé

Hradec nad Moravicí (Kataster Opava) „Městečko“ und Zámecká Strasse. Frühmittelalter. Siedlung. Rettungsgrabung.

HRADEC NAD MORAVICÍ (okr. Opava)

Zámecká ulice 65. Raný středověk, novověk. Sídliště – město. Záchraný výzkum.

V říjnu roku 2004 proběhl drobnější výzkum (NPÚ Ostrava akce č. 83/04) v souvislosti s výstavbou garáže při rodinném domku. Lokalita se nachází v spodní části Zámecké ulice, v linii zástavby lemující její západní stranu. Ze severu a z jihu sousedí s parcelami rodinných domů, v zadních partiích přechází ve výrazný terénní zlom (západní strana hradecké ostrožny).

Ve výkopech pro základové pásy bylo dokumentováno souvrství o mocnosti cca 2,2 m. Svrchní část lze přiřadit novověkým aktivitám na parcele, z vrstvy při spodní části byl získán nečetný keramický soubor, který lze obecně zařadit do středověkého mladohradištního období.

Zámecká ulice 65. Raný středověk, novověk. Sídliště – město. Záchraný výzkum.

V říjnu roku 2004 proběhl drobnější výzkum (NPÚ Ostrava akce č. 83/04) v souvislosti s výstavbou garáže při rodinném domku. Lokalita se nachází v spodní části Zámecké ulice, v linii zástavby lemující její západní stranu. Ze severu a z jihu sousedí s parcelami rodinných domů, v zadních partiích přechází ve výrazný terénní zlom (západní strana hradecké ostrožny).

Ve výkopech pro základové pásy bylo dokumentováno souvrství o mocnosti cca 2,2 m. Svrchní část lze přiřadit novověkým aktivitám na parcele, z vrstvy při spodní části byl získán nečetný keramický soubor, který lze obecně zařadit do středověkého mladohradištního období. Spodní část dokumentovaného profilu zachytila pravěkou vrstvu (viz kap. Doba bronzová).

Marek Kiecoň, NPÚ, ú. o. p. Ostrava

Resumé

Hradec nad Moravicí (Bez. Opava), Zámecká Strasse No. 65. Siedlung. Mittlere und jungere Burgwallzeit. Siedlung. Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Hradec nad Moravicí (Bez. Opava), Zámecká Strasse No. 65. Mittlere und jungere Burgwallzeit. Siedlung. Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung

HROZNOVÁ LHOTA (okr. Hodonín)

„U vodojemu“. Novověk. Sídliště. Záchraný výzkum.

Záchraný archeologický výzkum v trase inženýrských sítí pro nově budované rodinné domky proběhl v březnu až květnu 2004. Ve vyhloubených rýhách byla dokumentována vedle několika neolitických objektů (viz kapitola Neolit) poměrně homogenní, snadno odlišitelná skupina obilních zásobních jam novověkého, blíže neurčitelného stáří. Celkem 23 objektů, v některých případech v superpozicích, tvoří poměrně rozlehlý skladovací areál situovaný s největší pravděpodobností původně stranou od vsi, minimálně několik desítek metrů od okraje zástavby.

David Parma, ÚAPP Brno

Resumé

Hroznová Lhota (okr. Hodonín). „U vodojemu“. Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

HUSTOPEČE (okr. Břeclav)

„Šibenky“. Novověk. Kostrový hrob. Záchraný výzkum.

V průběhu záchraného archeologického výzkumu na staveništi výrobního areálu Westfalia Hustopeče v trati „Šibenky“ (viz kapitola Eneolit) byl nalezen mělký hrob, v němž byla uložena lidská kostra v natažené poloze na zádech. Nebyl při ní žádný předmět umožňující datování. Mohlo by se však jednat o pozůstatky delikventa ztrestaného hrdelem právem, kterým bylo město Hustopeče nadáno do roku 1830. Bylo vykonáváno právě v těchto místech, jak naznačuje i pomístní název.

Martin Geisler, ÚAPP Brno

Resumé

Hustopeče (Bez. Břeclav). Flur „Šibenky“. Neuzeit. Grab. Rettungsgrabung.

HUSTOPEČE (okr. Břeclav)

„Šibenky“. Novověk. Sídlištní objekty. Záchraný výzkum.

Během záchraného archeologického výzkumu v Hustopečích (okr. Břeclav), trať „Šibenky“, byl v roce 2004 prozkoumán při stavbě výrobní haly LINDEN též jeden objekt z období novověku. Jednalo se o hlubší jámu neckovitého profilu, vyplněnou tmavou hlinou, která byla dokumentována v řezu. V zásypu byl nalezen jeden drobný zlomek okraje zakuřované nádoby s vysokým obsahem slídy v hrncině (18./19. stol.?).

Petr Kos, ÚAPP Brno

Resumé

Hustopeče (Bez. Břeclav). Neuzeit. Grube. Rettungsgrabung.

HUSTOPEČE (k. ú. Kurdějov, okr. Břeclav)

Parcela č. 78/1, 79. Novověk. Sídlištní aktivity. Záchraný výzkum.

Na základě oznámení stavební činnosti v obci Kurdějov (okr. Břeclav) byl proveden vizuální průzkum staveniště Hotel Tenis Kurdějov II. Místo výstavby leželo na pravém břehu Kurdějovského potoka, v prostoru naproti škole. Zkoumaný prostor se nacházel v intravilánu obce parc. č. 78/1 a 79 (starší č. p. 62 a 63). Nově vzniklému objektu má být ponecháno č. p. 62 (ZM ČR I : 10 000, list 34-21-07, 230 mm od Z s. č. a 13 mm od J s. č.).

Záchraný archeologický výzkum v prostoru výstavby poskytl drobný soubor keramických nálezů z rozmezí 17.–19. století. Jednalo se o zlomky nádob (hrnce, pokličky, trojnožky, pekáče) a stavební keramiku (kachle, střešní taška). Protože byly všechny nálezy učiněny v navážkách v prostoru bývalého zbořeného domku, lze předpokládat, že se jednalo o součást planýrky. Ta byla následně dorovnána novověkými navážkami v 19.–20. století. Jiné archeologické situace související se starším vývojem obce zde nebyly zjištěny.

Petr Kos, ÚAPP Brno

Resumé

Hustopeče-Kurdějov (Kataster Kurdějov, Bez. Břeclav). Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

CHARVÁTY (okr. Olomouc)

Intravilán. KLPP. středověk. Sídliště. Záchraný výzkum.

Na polykulturní lokalitě (viz v kap. Doba železná) bylo doloženo osídlení z období vrcholného středověku. V intravilánu obce, podél domů čp. 46 a 48 byla ve výkopu pro plynové potrubí zachycena kulturní vrstva datovaná na základě keramického materiálu v ní nalezeného rámcově do vrcholného středověku. V této vrstvě byl dále nalezen relikt ohniště. Kulturní vrstva byla zachycena v délce cca 10 metrů, její mocnost dosahovala 70 cm a obsahovala zlomky keramiky, mazanici a zvířecí kosti.

Vendula Vránová, AC Olomouc

Resumé

Charváty (Bez. Olomouc), Innenbereich der Gemeinde. Mittelalter. Siedlung. Rettungsgrabung.

CHARVÁTY (k. ú. Drahlov, okr. Olomouc).

Trať „Záhumenky od Čertoryjí“. Mladší doba římská, raný středověk. Sídliště. Záchraný výzkum.

Na této lokalitě byl kromě mladořímských aktivit prozkoumán zahloubený objekt č. 4, jehož zásyp obsahoval dva malé keramické zlomky, které nám umožňují rámcovou dataci tohoto objektu do období raného středověku. Podrobnější popis výzkumu viz kapitola Doba římská a stěhování národů.

Jakub Vrána, AC Olomouc

Resumé

Charváty (Kataster Drahlov, Bez. Olomouc). „Záhumenky od Čertoryjí“. Frühmittelalter. Siedlung. Rettungsgrabung.

JESENÍK (okr. Jeseník)

Masarykovo náměstí. Vrcholný středověk. Novověk. Kulturní vrstva. Záchraný výzkum.

Záchraný archeologický výzkum vyvolala oprava nízkotlakého plynovodu na Masarykově náměstí a v části přilehlých ulic v Jeseníku. Identifikace lokality na mapě ZM ČR (1 : 10 000) – číslo listu 14-22-24: Z : 42 – J : 108; Z : 45 – J : 99; Z : 53 – J : 100; Z : 54 – J : 113. Vzdálenosti jsou uvedeny v milimetrech od západní (Z) a jižní (J) sekční čáry.

Výzkum probíhal podle postupu výkopových prací, kdy byla nejprve vyhloubena část výkopu pro pokládku potrubí v délce cca 20–30 metrů, která byla poté prozkoumána a zdokumentována. Šířka sledovaného výkopu činila 0,50 m a jeho hloubka od dnešní úrovně povrchu náměstí kolísala od 1,20 až do 1,75 m. Trasa nového výkopu plynového vedení vedla převážně v místech starého plynového potrubí, které bylo zapotřebí vyměnit.

Záchraný výzkum byl prováděn po celé trase stavby v průběhu měsíců července až října roku 2004. Pokud bylo během stavby zjištěno na stěnách výkopu narušení archeologických situací, byly zjištěné objekty zdokumentovány (kresbně i fotograficky). Po ukončení výzkumné práce na dané části výkopu byly stavební práce obnoveny. Vykopáním nového úseku výkopu pro plynové vedení se situace opakovala. Výkop byl prováděn za pomoci těžké techniky a výkopek byl ihned odvážen. Po ukončení výzkumu bylo položeno potrubí nízkotlakého plynovodu a poté byl výkop zasypan hrubým štěrkem.

Nadmořská výška jižní strany náměstí činí 435,40 m a směrem k severu povrch náměstí klesá. V době výzkumu náměstí pokrýval asfaltový koberec. Dále pod ním se skrývají vrstvy recentního původu, které sloužily k vyrovnání povrchu náměstí. Pouze na několika místech výkop porušil souvrství z období vrcholného středověku, které mělo maximální mocnost 0,40 m. Datace sídlištního souvrství byla umožněna díky nalezeným zlomkům keramiky, které pocházejí z období vrcholného středověku. Zároveň se v některých vrstvách (kontext 107, 115, 123) objevují kusy strusky, které zde byly patrně použity pro zpevnění povrchu náměstí. Intaktní podloží zjištěné během výzkumu mělo podobu vrstvy říčního písku, která se mění až ve vrstvu písčitého štěrku s valouny, které dosahovaly velikosti 0,20 m. Obdobné geologické podloží bylo zjištěno během záchraného výzkumu v roce 1988 v místech domů č. p. 142 a 143 na jižní straně Masarykova náměstí, kde byly zkoumány relikty vrcholně středověkých objektů (Brachtl – Dohnal 1992, 119). Vrstvy štěrku zkoumané na náměstí odpovídají štěrku, který se nachází v řece Bělé (Brachtl – Dohnal 1992, 123).

Nejzajímavější nález byl během výzkumu učiněn v krátké uličce, která spojuje Masarykovo náměstí a Zámecké náměstí. Zde byla zkoumána kompaktní vrstva mazanice (kontext 125) o maximální mocnosti 0,21 m, která dále obsahovala pouze malé zlomky skla a drobné železné předměty, jež byly silně poškozeny korozí. Vrstva je patrně pozůstatkem dřevohlinité stavby, jež zanikla požárem a jejíž část se zřítila do ulice.

Jakub Vrána, AC Olomouc

Literatura

Brachtl, Z. – Dohnal., 1992: Středověké objekty na Masarykově náměstí v Jeseníku, Časopis Slezského zemského muzea, řada B, 41, Opava, 119–124.

Zuber, R., 1972: Osídlení Jesenicka do počátku 15. století. Opava.

Resumé

Jeseník (Bez. Jeseník). Masarykovo Platz. Spätmittelalter. Neuzeit. Kulturschicht. Rettungsgrabung.

KRALICE NA HANÉ (okr. Prostějov)

„Kralický háj“. Mladší doba hradištní, raný a vrcholný středověk. Sídliště, zaniklá středověká osada Stará Ves. Záchraný výzkum.

Záchraný archeologický výzkum související s rozšířením průmyslové zóny města Prostějova (podrobná charakteristika lokality – viz. kap. Neolit) poskytl též překvapivé nálezy související se zaniklou středověkou osadou, kterou lze na základě historických pramenů ztotožnit s tzv. Starou Vsí (cf. Šrot 1986). Podstatným zjištěním je zejména kontinuita osídlení

Obr. 9. Kralice na Hané, Průmyslová zóna města Prostějova. Studna s kamenným roubením a vydřevanou spodní částí, datovaná na přelom 14. a 15. století (obj. 1508).

Kralice na Hané. Industriezone der Stadt Prostějov. Der steinverkleidete Brunnen mit hölzernem Unterteil, datiert zur Wende des 14. und 15. Jahrhunderts (Obj. 1508).

Obr. 10. Kralice na Hané, Průmyslová zóna města Prostějova. Jímka s výdřevou datovaná do 14. století (obj. 793).
Kralice na Hané. Industriezone der Stadt Prostějov. Die Latrine mit hölzerner Auskleidung, 14. Jahrhundert.

sahající někdy od mladohradištního období až k přelomu 14. a 15. století („klasické zásobní jámy“, jímky s výdřevou, studna s kamenným roubením aj.).

Pavel Fojtík, ÚAPP Brno

Literatura

Šrot, J. 1986: K historii zaniklých Rakousek a Staré Vsi, Zprávy Muzea Prostějovska v Prostějově 2/86, 33–35, Prostějov.

Resumé

Kralice na Hané (Bez. Prostějov). „Kralický háj“. Früh- bis Spätmittelalter. Siedlung, Dorfwüstung Stará Ves. Rettungsggrabung.

KUNOVICE (okr. Uherské Hradště)

Kostel sv. Petra a Pavla. Středověk, novověk. Oltářní krypta.

Na základě žádosti Kunovic, místního farního úřadu a předchozího výzkumu v prostoru kněžiště v září roku 2003 pokračoval v dubnu roku 2004 výzkum v kostele sv. Petra a Pavla v Kunovicích za účelem ověření existence oltářní krypty, známé doposud z ústního podání.

Po vyzvednutí oltářní desky se objevil otvor o rozměrech 163 x 71 cm, který obsahoval vrstvu naplocho kladených cihel, občas prolévaných chudou maltou a vysypaných pískem. Tato vrstva byla již těsně pod oltářní deskou, tj. 30 cm nad vlastní podlahou kostela. Skrývka prostoru pod oltářní deskou pokračovala stejným způsobem, tj. její výplň, vlastně druhotný zásyp, byla rozebíráním plošně kladených cihel. Nic nenavštěvovalo ukončení případné krypty z její vrchní části valeným obloukem.

Na východním profilu oltáře, tj. pod oltářem samotným, pokračovalo cihlové zdivo ještě do hloubky 35 cm pod podlahu kostela, což odpovídalo cca 5 vrstvám cihel, zdivo nasedalo přímo na kompaktní vrstvu z tmavě hnědé hlíny. Naopak na protějším severním profilu, směrem do kněžiště a na obou kratších stranách prostoru pokračovalo cihlové zdivo. Na obou

kratších stranách, tedy na západní a jižní straně, tohoto prostoru se pod oltářní deskou začínaly objevovat zbytky valeného oblouku, což nasvědčovalo tomu, že prostor pod oltářem byl již jednou vybrán, oblouk byl narušen a druhotně zasypan. Cihlová vrstva u východního profilu pod oltářem tak vlastně oddělovala prostor vlastní krypty a hliněného profilu. Po dalším postupném skrývání se ve východním profilu pod oltářem v hliněné vrstvě v hloubce 70 cm pod oltářem vyrýsovala část zdi z hrubých pískovcových kamenů kladených na nekvalitní šterkovou maltu. Zdivo bylo 60 cm mocné a odpovídalo svým charakterem základovému zdivu kostela zkoumanému v roce 2003 při úpravách podlahy v kostele. Zeď zpevňovala prostor pod oltářem a byla starší než dodatečně vyzděná krypta pod oltářní deskou. Lze uvažovat o období stavby kostela, tj. o epoše pozdního středověku, tedy závěru 15. století. Pod touto zdí pod oltářem byla již kompaktní šterková vrstva až do hloubky 200 cm od hrany oltářní desky, tj. do 170 cm od úrovně podlahy kostela.

Pro případné ověření možného prostoru pod oltářem byla do východního profilu pod výše uvedenou kamennou zeď vyražena sonda. Na základě ústního podání se pod oltářem předpokládal dutý prostor. Sonda měla rozměry 20 x 50 cm a byla ražena do profilu až do hloubky 93 cm do prostoru pod oltářem. Podařilo se tak zjistit i šířku výše uvedené zdi, tedy 60 cm. Prostor v sondě byl ražen v kompaktní nenarušené šterkové vrstvě a svou hloubkou sahal až ke druhé, odvrácené straně oltáře směrem k sakristii. Jakýkoliv prostor pod oltářem tak mohl být vyloučen. Ze severní strany byl prostor hrobky vyzděn až do hloubky 170 cm od podlahy kostela.

Hrobka pod oltářní deskou, jejíž hloubka dosahovala až do 170 cm pod podlahu kostela, měla následující rozměry: v hloubce 30 cm pod podlahou kostela šířku 80 cm a délku 160 cm (zúženo díky sbíhajícím se obloukům), v hloubce 150 cm šířku 90 cm a délku 240 cm. Hrobka tedy nebyla velká a otázkou zůstává, zdali někdy sloužila k uložení zemřelého. Výzkum to nepotvrdil, její vnitřní prostor byl poměrně stísněný, navíc druhotně zasypaný, neulehlý, vyžadující pažení od hloubky 130 cm. Hrobka byla zejména ve valeném oblouku a obou bočních stranách porušena. Vzhledem k tomu, že cihly, kterými byl prostor hrobky vyložen, byly dělány strojově, dalo se předpokládat, že byla primárně otevřena někdy v polovině minulého století.

Za účelem ověření případných dřívějších prací na oltáři, výkopů v kněžišti atd. byla díky správci farnosti P. Jaroslavu Poláchovi prostudována dvousvazková farní kronika, konkrétně za léta 1898–1981. Nejpravděpodobnější dobou zásahu do prostoru pod oltářní deskou je rok 1977, z tohoto roku je ve farní kronice zápis o postavení provizorního oltáře, převezeneho z Uherského Hradiště z důvodu prací na „definitivním oltáři a úpravě celého presbytáře“. (Farní kronika, 2. sv., str. 351) Z roku 1978 je dále záznam o odkopání terénu po celém obvodu kostela z důvodu odvlhčení zdiva a odstranění vlhkých omítek uvnitř i vně kostela i v sakristii, o oltáři však již zmínka není.

Výzkum v prostoru oltáře v kostele sv. Petra a Pavla prokázal existenci pohřební krypty v prostoru pod oltářní deskou, nikoliv pod oltářem samotným. Zásyp krypty byl druhotný, bez jakýchkoliv archeologických nebo antropologických nálezů a pravděpodobně nebyl využit k uložení pohřbu. Výzkum

zachytil opět i část základové zdi kostela, pravděpodobně z období vrcholného středověku.

Miroslav Vaškových, SM Uherské Hradiště

Pramen

Farní kronika 1898–1981, 2 sv., Římskokatolický farní úřad Kunovice.

Resumé

Kunovice (Bez. Uherské Hradiště), Pfarrkirche. Mittelalter, Neuzeit. Sondierung.

LELEKOVICE (okr. Brno-venkov)

„Hrad“. Středověk. Předhradí. Záchraný výzkum.

Na základě smlouvy mezi obcí Lelekovice a ÚAPP v Brně byla v letech 2003 a 2004 provedena druhá a třetí etapa výzkumu související s plánovanými úpravami předhradí lelekovického hradu na hřbitov. Výzkum mohl navázat na sondáž provedenou roku 1989 a na plochu odkrytou v roce 2002. Při archeologickém výzkumu byly zjištěny kulturní vrstvy, objekty a kúlové jamky související s existencí předhradí lelekovického hradu v druhé polovině 14. stol. a se zánikem tohoto hradu roku 1401. Vrstvy byly narušeny a překryty stavbou budovy, jejíž dochované zbytky byly postaveny z kamene s omezeným použitím cihel. Podařilo se dokončit výzkum celého půdorysu uzavřeného dvorce s vjezdem od severu. Na jižní a západní straně ke dvoru přiléhá budova půdorysu ve tvaru L, u níž je možno rozeznat nejméně dvě stavební fáze. Ke starší fázi patří podsklepená budova čtvercového půdorysu o délce strany 9,5 m. Dva sklepy pod budovou byly přístupné ze dvora šíjemi od severovýchodu, přičemž ze severního sklepa vedly schody vytesané ve skalním podloží do „lochu“ trojúhelníkovitého půdorysu o délce strany 3 až 3,5 m. Ve druhé stavební fázi byly na jižní straně ke dvoru a k stojící budově připojeny další dvě prostory. Na jižní straně ve vzdálenosti 3 m od budovy byly objeveny zbytky zdíva rovnoběžného s jižní stěnou. Nálezy včetně mince a zlomků komorových kachlů datují existenci dvorce do druhé poloviny 15. stol. Zatím zůstává otevřenou otázkou, zda se jedná o sídlo Dupníků z Nitkovic či o faru.

Josef Unger, ÚAPP Brno

Resumé

Lelekovice (Bez. Brno-venkov). Mittelalter. Vorgurg. Rettungsgrabung.

LIPNÍK NAD BEČVOU (k. ú. Podhoří, okr. Přerov)

„Křiby“. Pravěk, středověk, novověk. Sídliště. Záchraný výzkum.

Lokalita Lipník nad Bečvou V – Podhoří, trať „Křiby“, se nachází na pravé straně cesty z Lipníku nad Bečvou do Podhoří, cca 0,5 km od jižních hranic obce.

Lokalita je rozložena na obou březích potoka Jezernice v nadmořské výšce 294,0–304,0 m. a je identifikována na mapě ZM ČR 1 : 10 000, list 25-11-25, těmito koordináty: 193 mm,

od západní sekční čáry (ZSČ) a 287 mm od jižní sekční čáry (JSČ), 194 mm od ZSČ a 281 mm od JSČ, 222 mm od ZSČ a 286 mm od JSČ, 220 mm od ZSČ a 291 mm od JSČ.

Archeologické práce na lokalitě proběhly ve dvou etapách. Během první etapy byla v listopadu 2003 provedena skrývka orníční vrstvy za současného archeologického dohledu. Druhá etapa, samotný archeologický výzkum, proběhla v měsíci dubnu roku 2004.

Západní část lokality se rozkládá na svahu kopce, který dost prudce klesá k pravému břehu potoka. V této části lokality byl objeven v bezprostřední blízkosti vodního toku jeden objekt, který lze na základě nalezených keramických střepů zařadit do období novověku.

Východní část lokality se nachází v inundačním údolí potoka. Z důvodu absence archeologických objektů byla ověřena třemi kontrolními sondami, ve kterých však nebyly objeveny stopy antropogenní činnosti. Přesto zde byly během skrývky ornice nalézány keramické střepy datované do období pravěku a středověku, které sem byly spláchnuty z okolních kopců a které ukazují, že v nejbližším okolí lokality lze počítat se stopami pravěkého a středověkého osídlení

Arkadiusz Tajer, AC Olomouc

Resumé

Lipník nad Bečvou (Kataster Podhoří, Bez. Přerov). „Křiby“. Siedlung. Mittelalter – Neuzeit. Rettungsgrabung.

LITOVEL (okr. Olomouc)

Husova ul., parc. č. 187. Vrcholný středověk. Město. Záchraný výzkum.

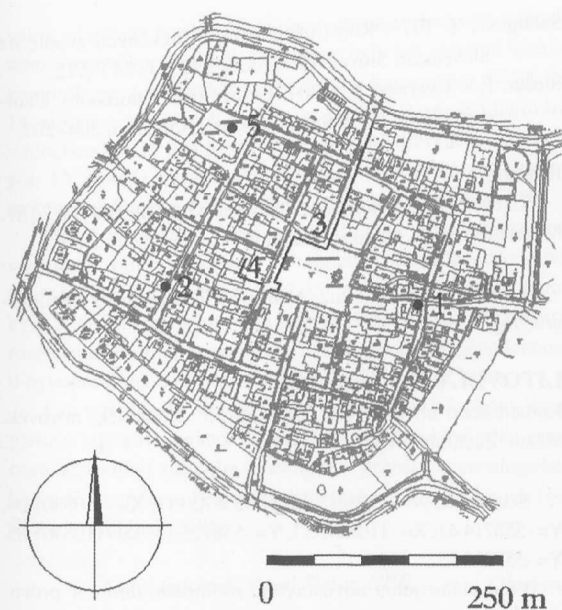
Souřadnice: X = -1108346,28, Y = -558456,63; X = -1108328,56, Y = -558453,42

V podzimních měsících (říjen až listopad) roku 2004 byla na nárožní parcele č. 187 ulice Husovy a Jungmannovy realizována zjišťovací sonda v délce 18 m a o šířce 1,5 m. Sonda měla za cíl ověřit stratigrafii lokality, poznat charakter zástavby a především definovat možné ohrožení archeologických památek vzhledem k záměru výstavby budovy rehabilitačního zařízení v roce 2005.

Sonda orientovaná ve směru sever-jih svým severním koncem zasahovala až těsně k uliční čáře Husovy ulice a jižním koncem přiléhala ke zdívu domu č. p. 739. Podařilo se tak provést takřka ideální řez městištěm.

Podloží (k. 141) tvořené světle namodralými jíly bylo zachyceno v hloubce 1,9–2 m pod povrchem. V severní polovině sondy však na úseku o délce 9 m podloží tvořil jemnozrnný písek (k. 164). Vzhledem ke skutečnosti, že při archeologickém výzkumu kanalizace v roce 2003 (Šlězár – Falťánek 2004) bylo podloží v Husově ulici tvořeno jíly, mohla maximální šířka pásu písku dosahovat kolem 13 m a popsaná situace má snad souvislost s tokem ramene řeky Moravy zvaného Nečiz v době před lokací města.

Podloží zvolna přecházelo ve vrstvu zkulturněného podloží o mocnosti až 30 cm (k. 157, 244); od podloží se lišilo ulehlostí a nahodilými zlomky mazanic, uhlíků a dřev. Do nejstaršího horizontu lokace města (2. pol. 13. stol.) pak spadají tmavě hnědé organogenní uloženiny k. 230 a 138 s odštěpky stavebního (?) dřeva po celé ploše sondy. V jižní polovině sondy pak

Obr. 11. Litovel. Lokalizace významnějších záchranných výzkumů v centru města v roce 2004: 1. Husova ul., parc. č. 187; 2. Komenského ul. čp. 687; 3. nám. Přemysla Otakara, Masarykova ul. (teplodiv); 4. nám. Přemysla Otakara čp. 778; 5. nám. Svobody.

Litovel. Lokalisierung der bedeutendsten Rettungsgrabungen im Stadtzentrum im Jahr 2004. 1. Husova Str, Parz.N. 187; 2. Komenského Str. Kon. N. 687; Přemysla Otakara Platz, Masarykova Str. (Wärmeleitung); 4. Přemysla Otakara Platz Kon. N. 778; 5. Svobody Platz. Zeichnung K. Faltýnek

výzkum zachytil čtyři sloupové jámy o hloubce kolem 50 cm s dochovanými dřevěnými sloupy o průměru kolem 25 cm; dále hliněnou pec vyšší struktury (dále v. s.) 03, na řezu o délce 1,8 m a výšce 30 cm. Povrch pece tvořil ztvrdlý mazanecový plášť o síle 10 cm. Na bázi pece ležela tenká (2 cm) vrstvička uhlíků. V okolí pece se nacházely popelovité výmety k. 144 o mocnosti 5 cm. Prozkoumána byla i západní část odpadní jámy/jímky 507 o délce 1,3 m a hloubce 0,6 m.

Záhy, ještě v období 2. pol. 13. stol., se v prostoru městiště vytvořily dvě funkčně odlišné části. V severní polovině sondy leželo souvrství o síle 1 m z mazanecových destrukcí vyhořelých staveb, tenkých „nášlapových“ vrstviček a jílovitých izolací doplněných kulovými a sloupovými jámami, základovými žlaby a funkčně neurčitelnými výkopy. Z vrstvy mazanice k. 169 ze 14. stol. pocházejí čtyři lamely barevného kovu s nýty, asi patřící k destičkové zbroji zvané též brigantina. Z období 13.–15. stol. byly takto zachyceny minimálně čtyři destrukce nadzemních domů. Důležitým objevem bylo jihozápadní nároží domu tvořené zbytky horizontální dřevěné konstrukce v mělkém žlabu svírající pravý úhel. Po vynesení dokumentované středověké uliční čáry z 2. pol. 13. století (dendrochronologicky datované 1256 +/-10)¹ na Husově ulici

z roku 2003 (Šlězár – Faltýnek 2004, 206) bylo možné stanovit maximální rozměr strany domu na cca 9 m.

V jižní polovině sondy, fungující jako dvorková část parcely pokračovalo ukládání organogenních odpadních vrstev (k. 136). Oblázkový štět k. 134, místy mohutný až 35 cm, oddělil organogenní uloženiny 13. stol. od vrstev 14. stol., ve kterých již organogenní komponenta uloženiny nebyla převážující. Na rozhraní mezi obytným areálem a dvorem byla zachycena rozplanývaná destrukce hliněné pece v. s. 04 ze 14. stol. s (předpeční?) jámou k. 530 a také novověká pec v. s. 02, v jejíž konstrukci se již objevují cihly. Na jižním konci sondy, tedy v místě blízko rozhraní se sousední parcelou, výzkum odkryl bohatou odpadní jímku v. s. 01 s obsahem keramiky a skla ze závěru 16. a počátku 17. stol. Jímka (dendrochronologicky datovaná k roku 1544) měla v půdorysu tvar čtverce o straně 1,65 m a jejího dna bylo dosaženo v hloubce 1,75 m. Konstrukce sestávala z trámů spojených tzv. rybinou se spárami vyplněnými jílem kvůli izolaci.

Novověké až recentní vrstvy charakteru vyrovnávek terénu s pozůstatky stavebních sutí o mocnosti v rozmezí 0,5–0,8 m pak uzavíraly stratigrafii lokality.

Poznámky

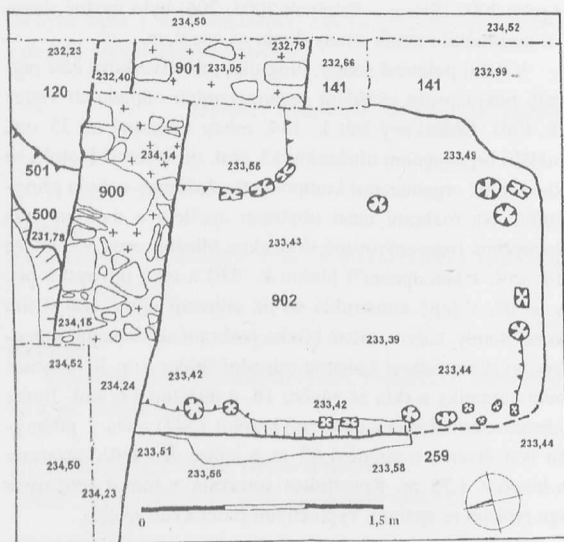
1 Datování provedla dendrochronologická laboratoř Mikulčice v roce 2005, AÚ AV ČR v Brně.

Nám. Svobody. Novověk. Zvonice. Záchranný výzkum.

Souřadnice: střed sondy: X = -1108141.90, Y = -558635.58

Archeologický výzkum během druhé etapy výstavby litovelské kanalizace v roce 2003 odhalil v sondě S7/2003 na náměstí Svobody (bývalý městský hřbitov u kostela sv. Marka) litou maltovou desku (k. 902) o síle 5–10 cm, šířce 2,5 m a odkryt v délce také 2,5 m. Ze severní strany zdivo přiléhalo k ohradní zdi hřbitova (k. 900) ze závěru 15. století. Maltová deska byla na východním a západním okraji lemována pravidelnou řadou devíti otvorů po sloupech a hranolech zalitých maltou až do hloubky 0,5 m. Stavba byla interpretována jako zvonice dřevěné rámové konstrukce, která neměla dlouhého trvání, protože byla záhy překryta několika patry novověkých hrobů (Šlězár – Faltýnek 2004, 205).

Při třetí etapě výstavby kanalizace v roce 2004 měla sonda S10/04 za cíl zjistit celý půdorys a konstrukční reliktů zdiva zvonice. Sonda o rozměrech 3,8 × 1,8 m odkryla pod recentními uloženinami o síle 35 cm a vrstvou novověkých hrobů o mocnosti 65 cm zbytek západního zdiva 902 (obr. 12), opět přiléhajícího ke zdivu ohradní zdi hřbitova k. 900. Celkové rozměry maltové desky byly stanoveny na 2,1 × 2,4 m. Celkem bylo zjištěno 19 pravidelně uspořádaných otvorů po sloupech a hranolech, přičemž dutiny vymezovaly vnitřní prostor 2 × 1,3 m. Sloupy měly nejčastěji průměr 13–16 cm, hranoly 13–16 × 10 cm, dosahovaly hloubek kolem 0,5 m a opět byly původně zalité maltou. Ve většině otvorů se zachovaly otisky původních dřevěných konstrukcí, ojediněle se dochovaly i zbytky dřev. V nově odkryté západní a částečně jižní straně se dochoval nehluboký žlab jako pozůstatek horizontální konstrukce. V jihozápadním rohu se objevila kumulace čtyř drobných dutin o průměru kolem 6–8 cm. Vchod do objektu se podle hustoty rozmístění sloupů nacházel na východní straně.

Obr. 12. Litovel, nám. Svobody, sondy S7/03 a S10/04. Půdorys zdívá zvonice rámové konstrukce (k. 902), přiléhající k ohradní zdi hřbitova (k. 900) kostela sv. Marka. Kresba: K. Faltýnek. Litovel, Svoboda Pl., Suchschnitte S7/03, S 10/04. Grundriß der Glockenturmmauer, Ständerbau (K. 902), die an die Umfassungsmauer des Friedhofs (K. 900) der St. Markus Kirche anschließt. Zeichnung K. Faltýnek.

Archeologický výzkum odkryl pozůstatky celého půdorysu základové desky, sloužící zároveň jako podlaha drobné dřevěné zvonice rámové konstrukce situované u hřbitovní zdi. Jednoduchá konstrukce zvonice i prostorové umístění při ohradní zdi hřbitova má řadu analogií jak ze středomoravského prostoru (Kšír 1946), tak i z širšího geografického rámce (Kuča 1995; Šalingová 1973). Doložená krátkodobost existence stavby, omezující se řádově na několik málo let, maximálně několik desetiletí v 16. století (snad jeho první polovina), asi souvisí s mohutnou přestavbou farního kostela sv. Marka do renesanční podoby ve 30. letech 16. století (Kauerová 2000, 18, 88). Tehdy mohla během přestavby původní gotické věže kostela na renesanční vyvstat nutnost provizorního umístění kostelního zvonu či zvonů. Období 16. století je totiž érou, kdy vešly do obliby velké zvony, které nahrazovaly nebo doplňovaly zvony gotické (Drápal 2002, 9–12).

Pavel Šlězár, NPÚ, ú. a. p. v Olomouci

Literatura

- Drápal, S. 2002: Z historie zvonů a zvonařství. In: Zvony a zvonařství, Z dějin hutnictví 32, Rozpravy Národního technického muzea v Praze 177, Praha, 4–18.
- Kauerová, V. 2000: Kostel sv. Marka v Litovli. In: Památkový ústav v Olomouci. Výroční zpráva 1999, Olomouc, 87–92.
- Kšír, J. 1946: Dřevěné zvonice na Hané. Časopis Vlasteneckého musejního spolku v Olomouci, roč. 55, sv. II, oddíl duchovnědný, s. 321–333.
- Kuča, K. 1995: České, moravské a slezské zvonice, Praha.

Šalingová, Z. 1973: Konštrukcia a súpis drevených zvoníc na Slovensku, Slovenský národopis, č. 21, 553–572.

Šlězár, P. – Faltýnek, K. 2004: Litovel (okr. Olomouc). Centrum města. In: Přehled výzkumů 45, Brno, 204–207.

Resumé

Litovel (Bez. Olomouc). Husova Str. Parzelle Nr. 187. Mittelalter. Stadt. Rettungsgrabung.

Litovel. Svobody Platz. Neuzeit. Glockenturm. Rettungsgrabung.

LITOVEL (okr. Olomouc)

Komenského ul. č. p. 687, parc. č. 33. Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

Souřadnice: X=-1108313.36, Y=-558720.11; X=-1108301.84, Y=-558714.43; X=-1108295.71, Y=-558726.15; X=-1108307.05, Y=-558732.25

Před plánovanou novostavbou rodinného domu s provoznou byly v červenci 2004 provedeny dvě drobné zjišťovací sondy (1,5 × 0,8 m), mající za cíl ověřit možnost ohrožení archeologických nálezů během výstavby základových pásů širokých 0,4 m a hlubokých 0,75 m. Obě sondy narazily na středověké vrstvy městské parcely ze 14. a 15. stol. v hloubce 0,8 m, tedy pod úrovní zahloubení základových pásů. Další průběh stavebních prací proto pokračoval pod archeologickým dohledem.

Nám. Přemysla Otakara, Masarykova ul. Vrcholný středověk. Město. Záchraný výzkum.

Souřadnice: X=-1108311.52, Y=-558607.51; X=-1108314.09, Y=-558599.31; X=-1108305.76, Y=-558596.43; X=-1108303.57, Y=-558602.70; X=-1108255.73, Y=-558582.84; X=-1108268.93, Y=-558547.41; X=-1108133.74, Y=-558498.59

Výstavba teplovodu proběhla v nepříznivých klimatických podmínkách během ledna až března 2004 a zasáhla západní i severní stranu nám. Přemysla Otakara s Masarykovu ulicí.

Hloubka výkopu se pohybovala od jednoho do dvou metrů, šířka činila 1,1 m.

V severní části nám. Přemysla Otakara výkop proflal pozdně středověké a novověké (15.–20. století) úpravy veřejných ploch náměstí – dlažby, štěty, sterilní jílovitá izolační zpevnění povrchu, vyrovnávky terénu a od hloubky cca 0,9 m potom organogenní uložení ze 14. a 15. století. Obdobná situace byla zachycena i na západní straně náměstí, ale středověké vrstvy jsou zde značně narušeny četnými novověkými a recentními zásahy.

Archeobotanická analýza organogenní vrstvy k. 107 ze 14. století zjistila zejména běžné druhy rumišť a smetišť (36 %) spolu s vlhkomilnou vegetací (14 %) a odpadem ze zpracování polních plodin (17 %; Kočár – Kočárová 2004, 8). Díky trvale zvodnělému prostředí nedošlo k dekompozici organického odpadu včetně rostlinných makrozbytků.

Na Masarykově ulici před domem č. p. 762 byly přibližně v linii dnešní východní uliční čáry dokumentovány dva horizonty mazanícových požárových destrukcí s negativy konstrukcí ze 14. století na úseku o délce 7 m, ležící v hloubce 0,8 m a 1,25 m pod dnešní úrovní vozovky, které dokládají

velmi rozšířené použití dřeva na stavbách vrcholného a pozdního středověku v Litovli. Sledovány byly též záměrné úpravy komunikace v podobě dvou kvalitních kamenných dlažeb ze 14. století v hloubce 1,3 a 2,1 m, jakož i dřevěného haťování v hloubce 2,6 m pod povrchem v podobě dřevěného roštu (2. pol. 13. století) a oblázkových štětů, známých již z archeologického výzkumu z roku 2003 (Šlězár – Faltýnek 2004, 206).

Před č. p. 664 pak výkop teplovodu v hloubce 0,55 m pod vozovkou odkryl korunu kamenného základového zdíva z pozdního středověku o délce 7,35 m. Zdívo sahalo do hloubky 1,2 m, aniž by se dosáhlo jeho základové spáry. Po prostoro-ové identifikaci lze konstatovat, že s největší pravděpodobností byla narušena konstrukce středověké Uničovské brány.

Lze uzavřít, že stratigrafická pozorování i funkční interpretace terénních situací na náměstí i Masarykově ulici rámcově odpovídají zjištěním učiněným v průběhu archeologického výzkumu během II. etapy výstavby kanalizace v Litovli (viz Šlězár – Faltýnek 2004).

Karel Faltýnek, Pavel Šlězár, NPÚ, ú. o. p. Olomouc

Literatura

- Kočár, P. – Kočárová, R. 2004: Litovel. Nálezová zpráva o archeobotanickém výzkumu. ZIP, o.p.s., Plzeň. Nálezová zpráva uložená v archivu NPÚ Ol pod č. D-651.
Šlězár, P. – Faltýnek, K. 2004: Litovel (okr. Olomouc). Centrum města. In: Přehled výzkumů 45, Brno, 204–207.

Resumé

Litovel (Bez. Olomouc). Komenského Str. Kon. N. 687, Parzelle Nr. 33. Mittelalter. Stadt. Rettungsgrabung.

Litovel. Přemysla Otakara Platz, Masarykova Str. Mittelalter. Stadt. Rettungsgrabung.

LITOVEL (okr. Olomouc)

Nám. Přemysla Otakara č. p. 778, 779, parc. č. 143, 159. Vrcholný středověk. Město. Záchraný výzkum.

Souřadnice: X=-1108306.00, Y=-558615.31; X=-1108296.38, Y=-558641.00; X=-1108277.55, Y=-558632.35

Během hloubení kanalizační přípojky ve dvoře budovy radnice č. p. 778 a 779 na západní straně nám. Přemysla Otakara byla zkoumána výkopová linie o celkové délce cca 40 m, šířce výkopu 0,6 m a hloubce 2–2,5 m. Nikde nebylo dosaženo intaktního geologického podloží. Od hloubky 0,5 m začínaly pozdně středověké vrstvy a od úrovně 1–1,2 m pod současným povrchem se objevovala pro Litovel typická souvrství tmavě zbarvených organogenních uloženin 13.–14. století. Četné zastoupení zlomků dřev, místně dosahujících až 40 % uloženiny, indikuje významný podíl dřevěných konstrukcí na středověké parcele.

Tento předpoklad potvrdila dokumentace kanálové šachty o rozměrech 2 × 1,5 m a hloubce 2,35 m, která porušila dvě nad sebou umístěné dřevěné stavby ze 13.–14. století, zachycené na ploše cca 1,7 × 1,5 m. Celkové rozměry konstrukcí jsou neznámé. Stavby pravděpodobně hospodářského charakteru souvisely s hospodářským provozem zadní části městiště. Z první stavby se v hloubce 2,3 m dochovaly zbytky dřevěné

podlahy s prkny orientovanými ve směru SSV-JJZ a dřevěnými kůly. V rozmezí hloubky 1,55–2 m se nacházela destrukce druhé stavby v podobě horizontálně umístěných fošen a svisle i šikmo uložených trámů.

Karel Faltýnek, Hana Dehnerová, Pavel Šlězár, NPÚ, ú. o. p. Olomouc

Resumé

Litovel (Bez. Olomouc). Přemysla Otakara Platz Kon. N. 778, 779. Parzelle Nr. 143, 159. Mittelalter. Stadt. Rettungsgrabung.

LIPNÍK NAD BEČVOU (k. ú. Loučka, okr. Přerov)

„Prostřední“. Novověk. Sídliště? Záchraný výzkum.

Při výstavbě dalšího úseku dálnice D47 z Lipníku nad Bečvou do Ostravy byla prozkoumána lokalita Loučka 3 „Prostřední“, na které byly v některých objektech objeveny zlomky keramiky patřící do období novověku (viz kap. Neolit).

Arkadiusz Tajer, AC Olomouc

Resumé

Lipník nad Bečvou (Kat. Loučka, Bez. Přerov). „Prostřední“. Neuzeit. Rettungsgrabung.

LOMNICE (k. ú. Brusná, okr. Blansko)

„Lhotky“. Středověk (13. století). Sídliště. Záchraný výzkum.

V průběhu měsíce září roku 2004 byl proveden záchraný archeologický výzkum při realizaci projektu „VTL plynovod 150/40 Lomnice – Tišnov“ v trati „Lhotky“ v katastrálním území Brusné, místní části Lomnice. Polní trať „Lhotky“ se nachází na mírném jižním svahu cca 0,5 km východně od středu Brusné, mezi silnicí III/3773 Lomnice – Tišnov a příjezdovou komunikací do osady. Archeologické objekty byly zachyceny v jejím jižním úseku, na hraně potoční nivy Brusné, pravého přítoku říčky Besének, v nadmořské výšce 389 m. Přesná poloha lokality je na ZM ČR 1 : 10 000, listu 24-14-22, určena bodem o souřadnicích 76:300 mm od západní: jižní sekční čáry.

Ve výkopu pro bezpečnostní elektrickou diodu se podařilo prozkoumat 2 zahloubené sídlištní objekty. Jednalo se o mělkou jámu protáhle oválného půdorysu se zbytky kamenné destrukce ve výplni a na ni navazující kůlovou jámu. Časové zařazení dosud neznámé lokality je možné na základě celkem 81 zlomků keramických nádob, pocházejících z prvně zmíněného objektu. V souboru výrazně převažuje keramika hradištní tradice (70 kusů, 86,4 %), reprezentovaná zlomky hrnců vyrobených z materiálu s příměsí tuhy a zdobených jak horizontálními rýhami či žlábkami a vlnicemi, tak i radělkem. V mnohem menší míře se vyskytuje tenkostěnnější hrncina s příměsí hrubé slidy (11 kusů, 13,6 %), jejíž tvarové i technologické kořeny jsou hledány v okruhu jihoněmecké keramiky, nejbližší pak v dolnorakouské produkci (Procházka 1991). Celek je jednoznačným představitelem tzv. pozdně hradištní keramiky, přechodného horizontu od přelomu 12. a 13. století až do bližší neurčitelné hranice ve 2. polovině 13. století (Procházka 1984; Unger 1984, 289–292), kdy současně existují dva kvalitativně odlišné způsoby přípravy keramické hmoty. Jak ukazuje podrobná chronologie brněnské středověké

keramiky, rozhodující pro přesnější časové vymezení je právě vzájemný poměr domácí (skupina tříd A) a pokročilejší složky (skupina tříd B; Loskotová – Procházka 1996). Velmi malý podíl vyspělé keramiky skupiny tříd B byl v Brně konstatován již v některých souborech horizontu I.2, tedy v 1. čtvrtině 13. století (Procházka 1991, 236, 240), s jejím výraznějším zastoupením se však počítá až v horizontu II., snad již od přelomu 1. a 2. čtvrtiny 13. století. Množství této pokročilejší facie postupně narůstá a plný nástup horizontu III., kdy šedá až šedočerná hrnčína tříd B zcela dominuje, je hledán někdy v poslední čtvrtině 13. století (Procházka 2000, 126–127). Objekty z Brusné tak lze rámcově zařadit do 2. až 3. čtvrtiny 13. století, spíše však do mladší poloviny tohoto rozmezí, neboť na jižní Moravě je předpokládáno zpoždování výskytu pokročilejší keramiky ve směru od jihu na sever (Procházka 1991, 239–240; 2000, 127). Uvedená datace koresponduje s pravděpodobnými počátky kolonizace oblastí, kladenými do doby po polovině 13. století, kdy prostor v povodí Besénku získali páni erbu křídla – Tasovci. Jejich panství se střediskem v Lomnici se stalo kolébkou nejméně významnější větve tohoto rodu (Kuča 1998, 625; Samek 1999, 403).

Nelze vyloučit, že zkoumané objekty reprezentují o zaniklou část dnešní vesnice Brusná. Ves je v písemných pramenech poprvé zmiňována až roku 1390 (Hurt 1966–1967, 19), ale založena mohla být mnohem časněji. V úvahu připadá i existence dosud neznámé zaniklé středověké osady (srov. Nekuda 1961), pro což by vedle polohy na hraně potoční nívy svědčil hlavně název polní tratě „Lhotky“. Hromadný vznik Lhot, jejichž jméno odráží dočasně osvobození od poddanských dávek, nastává ve 13. a 14. století v souvislosti s osídlováním méně úrodných, klimaticky drsnějších, a proto do té doby zalesněných oblastí Čech a Moravy. Vzhledem k tomu, že většina Lhot byla svou rozlohou i počtem obyvatel poměrně malá, řada jich brzo zanikla (Lutterer – Šrámek 2004, 153–154).

Michal Přichystal, ÚAPP Brno

Literatura

- Hurt, R. 1966–1967: Lomnicko za feudalismu. Lomnice u Tišnova.
- Kuča, K. 1998: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. III. díl: Kolín – Miro. Praha.
- Loskotová, I. – Procházka, R. 1996: Keramik von Brno (Brünn) des 12./13. Jahrhunderts, *Pravěk NŘ* 6, 199–228.
- Lutterer, I. – Šrámek, R. 2004: Zeměpisná jména v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Slovník vybraných zeměpisných jmen s výkladem jejich původu a historického vývoje. Havlíčkův Brod.
- Nekuda, V. 1961: Zaniklé osady na Moravě v období feudalismu. Brno.
- Procházka, R. 1984: Pozdně hradistiňská keramika v některých moravských regionech, *AR XXXVI*, 430–442.
- Procházka, R. 1991: Brüner Keramik des 13. und der ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts und die Frage ihrer auswärtigen Beziehungen, *XX. mikulovské sympozium 1990*, 233–246.
- Procházka, R. 2000: Zrod středověkého města na příkladu Brna. (K otázce odrazu společenské změny v archeologických pramenech), *Mediaevalia archaeologica* 2, 7–158.
- Samek, B. 1999: Umělecké památky Moravy a Slezska. 2. svazek (J–N). Praha.
- Unger, J. 1984: Základní horizonty keramiky 12.–15. stol. na soutoku Jihlavy a Svatky, okr. Břeclav, *AR XXXVI*, 288–296.

Resumé

Lomnice (Kat. Brusná, Bez. Blansko). „Lhotky“. Mittelalter. Siedlung. Rettungsgrabung.

LOMNICE (okr. Blansko)

Ulice Dlouhá, Palackého náměstí. Středověk, novověk. Město, intravilán obce. Záchranný výzkum.

V souvislosti s přeložkou kabelu nízkého napětí proběhl ve dnech 8. 7.–12. 8. 2004 archeologický dohled a dokumentační situací narušených výkopovými pracemi.

Lomnice leží v jižní části Hornosvratecké vrchoviny, v údolí potoka Besénku. Okolí Lomnice náleží k oblasti kolonizované od 13. století tišnovským klášterem. V písemných pramenech se objevuje roku 1285, kdy zde již existoval hrad Tasovců. Základní dispozice a půdorysná osnova Lomnice je středověká, ovlivnila ji však zásadně sereniovská přestavba po třicetileté válce. Velice významné je pak osídlení židovské komunity od závěru 17. století, díky němuž vznikl zajímavý samostatný urbanistický celek židovské čtvrti.

Geologické podloží je tvořeno navětralým skalním podloží přeměněným v hrubé hnědé až žluté okrové písky.

Samotný výkop pro kabel i přes svou nevelkou hloubku (okolo 0,80 m) přinesl několik zajímavých zjištění o vývoji městečka. Především v jihozápadní části náměstí byly odkryty relikty dvou objektů, které lze předběžně označit jako zahloubené části dřevohlinitých staveb (suterény). Rekonstruovatelný rozměr jednoho z nich lze určit jako více než 3,60 x 2,20 m. Podlahy nebylo v hloubce výkopu 0,80–0,90 m ani u jednoho objektu dosaženo. Stěny se jevíly jako přímé a svislé.

Ve východní části náměstí (při objektu bývalého pivovaru) byl zachycen relikv vápenické pece a blíže neurčený objekt, z jehož zásypu pochází zlomek gotického římsového kachle s cimbuřím. Dále byl v prostoru náměstí dokumentován relikv valeně klenutého kamenného sklepa a pozůstatky blíže nedatovaných komunikačních úrovní.

Výzkum je v současné době ve fázi zpracování.

Petr Holub, Archaiá Brno, o.p.s.

Résumé

Lomnice (Bez. Blansko). Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

MIKULOV (okr. Břeclav)

Brněnská ulice, parc. č. 2201–2208. Středověk, novověk. Záchranný výzkum.

V červnu 2004 byl zahájen záchranný archeologický výzkum v Mikulově na Brněnské ulici, který byl vyvolán stavbou nových bytů. Více než tři měsíce trvající průzkum přinesl nečekaně bohaté nálezy dokumentující život v této části města a významným způsobem tak může obohatit naše dosavadní

poznání nejen o urbanistickém vývoji města, ale i o životním stylu a řemeslech především v 16. a počátku 17. století.

Na této lokalitě se nacházela převážně přízemní řadová zástavba až do počátku osmdesátých let. Tehdy došlo k jejímu zboření a uvolněné místo pak sloužilo jako parkoviště. Jedním z cílů výzkumu bylo tedy pokusit se datovat počátky a další vývoj městské zástavby v této části a charakterizovat případné osídlení, které vybudování architektury mohlo předcházet. Na mapě Mikulova od Christoha Ferdinanda Mosera, která byla vyhotovena na základě měření prováděných v letech 1710–1720, jsou již schematicky zachyceny půdorysy domů přibližně v rozsahu, v jakém se zachovaly až do 20. století (obr. 13). Musely být tedy postaveny již předtím.

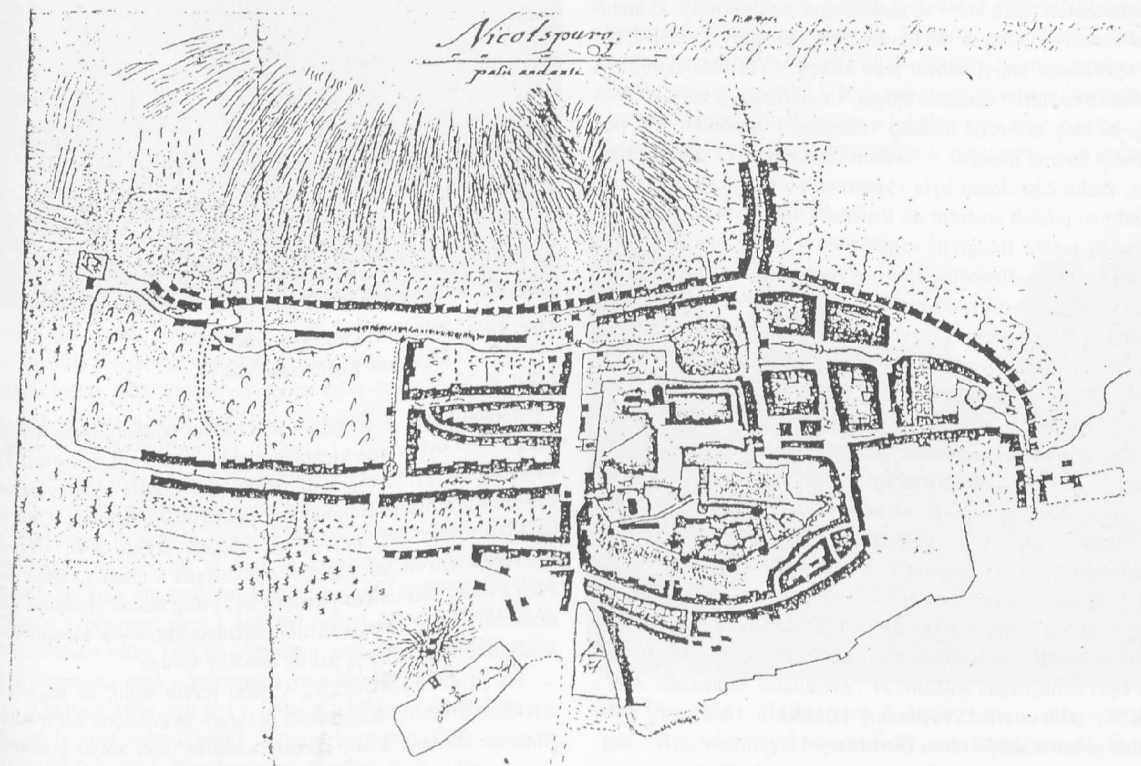
Na základě historických zpráv bylo známo, že zde domy vlastnili křesťané. Ale již roku 1791, kdy bylo provedeno jejich číselování, patřily výhradně Židům a byly tedy součástí židovského ghetta. Kdy přesně a jakým způsobem došlo k této změně, není jasné. Již někdy od poloviny 18. století zde také stála jedna ze synagog, tzv. ševcovská. Druhým z cílů archeologického výzkumu bylo proto zachránit a zdokumentovat památky, které lze spojit s židovským osídlením.

Výzkum se rozkládal na ploše o rozměrech cca 13 × 72 m, která zahrnovala parcely č. 2201–2208. Vzhledem k tomu, že při asanaci na počátku osmdesátých let byly domy rozbořeny a suť ponechána na místě a pouze rozhrnuta, bylo nutné použít mechanizaci (UDS) pro skrytí této povrchové vrstvy. Poté se ukázalo, že tato destrukce je mocná pouze 0,3 až 0,5 m. Pod ní se již nacházely koruny zdíva zbořených domů. Klenby sklepů byly až na jeden případ prolomeny a v nich se nacházela suť.

Ta byla vyklizena rovněž pomocí mechanizace. Objekty a kulturní vrstvy byly odebrány ručně po mechanických vrstvách. Plocha byla rozdělena do čtyř sektorů A–D. Jednotlivé situace pak byly dokumentovány fotograficky a kresebně v měřítku 1 : 20 a 1 : 50 a poté zaměřeny.

Počátky osídlení lokality lze datovat do 15. stol. Oporou pro toto datování jsou nálezy keramiky, které tvoří sice nepříliš četný a reprezentativní soubor, nicméně dostatečně charakterizující toto období. Pochází z černé homogenní vrstvy, která byla více či méně sledovatelná po celé ploše výzkumu. Byla uložena přímo na geologickém podloží, které zde tvořil žlutý jíl s prostupujícími žilami lupku. Na dvou místech bylo možné stratigraficky zachytit průběh celého středověkého osídlení. Neporušené souvrství o mocnosti 1,6 m bylo složeno z jednotlivých tenkých kompaktních vrstviček dokládajících intenzivní sídelní aktivity v tomto místě. Obsahovaly ojedinelé zlomky keramiky a zvířecí kosti. Tyto hnědočerné až černé humusovité vrstvy byly přerušeny několika heterogenními sypkými vrstvami s výrazným podílem uhlíků a mazanice, což by svědčilo o požárech v tomto místě a o dočasném zániku osídlení. Bylo ovšem vždy obnoveno, jak dokládají další sídlištní vrstvy uložené nad nimi. Středověké objekty nebyly zachyceny. Výjimku představovala trámová konstrukce v sektoru C zapuštěná do podloží. Byla tvořena kulatými trámy umístěnými paralelně vedle sebe ve vzdálenosti přibližně 20 cm. Mezi nálezy, které obsahovaly tyto vrstvy, patří také kousky kůží a četné zlomky dřev, včetně opracovaných.

Nad tímto mocným souvrstvím se nacházela heterogenní uložení, která se svým charakterem výrazně odlišovala od

Obr. 13. Mikulov. Mapa Ch. F. Mosera 1710–1720 (originál ve Württembergische Staatsbibliothek Stuttgart). Mikulov. Der Stadtplan von Ch. F. Moser 1710–1720 (Original in der Württembergischen Staatsbibliothek Stuttgart).

předchozích. Obsahovala velké množství materiálu, zejména keramiky a dalších, které přesvědčivě patří do 2. pol. 16. stol. a 1. čtvrtiny 17. století. To potvrzují i mincovní nálezy. Souvrství lze interpretovat jako městskou skládku, která se zde ve své době nacházela. Byla zachycena prakticky na celé ploše, s tím, že její celková velikost nemohla být zjištěna vzhledem k rozsahu výzkumu, který přesahovala. Tato pozdně renesanční městská skládku byla narušena základy architektury, která zde byla vystavěna. Všechny stavby tyto vrstvy porušovaly a jsou tedy mladší. Poznatky relativní stratigrafie se však nepodařilo doplnit prostředky absolutního datování, aby bylo možné blíže určit dobu vzniku zástavby. Je velmi pravděpodobné, že šlo nejdříve až o 2. pol. 17. století, kdy došlo ke konsolidaci města po událostech třicetileté války, která město těžce poznamenala. S obnovou města souvisí také výraznější stavební aktivita. O tom, že místo nebylo dále využíváno jako skládku, svědčí absence nálezů ze 2. pol. 17. století i mladších. Lze tedy v tomto období předpokládat existující zástavbu, poněvadž odpad byl vyvážen na jiné místo a nekumuloval se v bezprostřední blízkosti domů. Ty zde pak kontinuálně stály až do počátku 80. let 20. století.

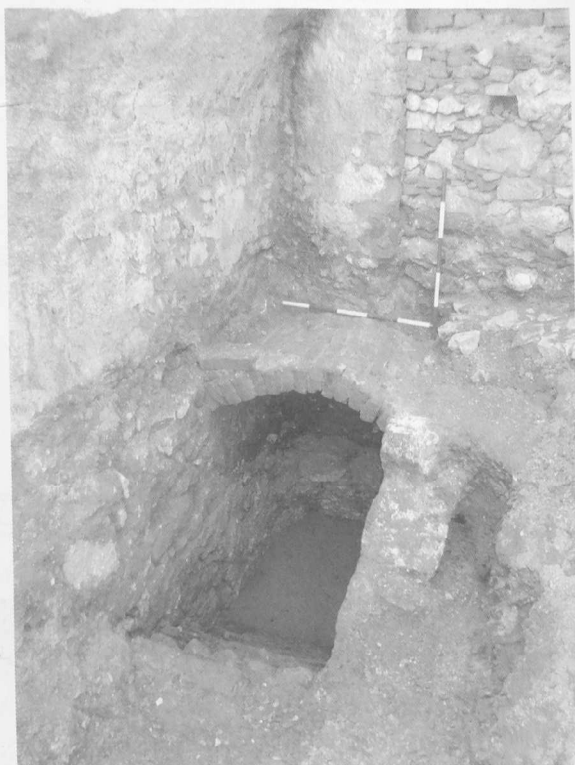
Odkrytou architekturu tvořilo obvodové základové zdivo založené do různé hloubky, což je důsledkem různých stavebních fází a přestaveb. Kvůli mělkému založení některých částí, a to pouze cca 0,5 m pod úroveň terénu před zahájením výkopových prací, byla část základů zničena zcela, část se zachovala pouze torzovitě. S největší pravděpodobností podlehla zkáze při destrukci v osmdesátých letech. To značně ztížilo interpretaci těchto zbytků a jejich přiřazení k jednotlivým parcelám a domům. Jsou totiž známy pouze plány a nákresy jejich nadzemních částí, které se samozřejmě nedochovaly. Z architektonických celků se dochovaly pouze prostory, které lze, byť s výhradami, interpretovat jako sklepy. Celý blok domů byl založen na mírně svažitém terénu. To, co označujeme jako sklepy, se tedy skutečně nachází vzhledem k Brněnské ulici pod úrovní terénu, nicméně v zadním traktu je již na úrovni přízemí. Zadní část domů byla omezena probíhající komunikací. Zatímco průčelí směrem do Brněnské ulice byla podle dochovaných map i fotografií uspořádána v jedné linii, byl zadní trakt mnohem členitější. Domy byly nesterpně dlouhé, některé měly vnitřní dvorky, do nichž se vjíždělo branou. Tato zadní část utrpěla při asanační nejvíce. Vzhledem k tomu, že nebude zasažena připravovanou stavbou nových bytových jednotek, nedošlo ani k jejímu archeologickému průzkumu.

Zdivo bylo z cihel, kamene nebo z kombinace obou materiálů. Jako kámen byl použit výhradně místní vápenc. Klenby byly tvořeny cihlami a kvádry z měkkého pórovitého vápence. Podle dochovaných kolků se zdá, že cihly pocházejí z místní mikulovské produkce. Existovaly zde dvě cihelny. Starší – ditrichštejnská je sice doložena již v 16. století, ale kolkování je zřejmě záležitostí až 19. století, a tak nejsme v případě cihel bez kolků schopni je blíže datovat. Také metrologická měření nebyla dosud systematicky provedena. Ditrichštejnská produkce byla označována kolkem „N“, eventuálně variantami „CN“, „KN“, „HN“, „SN“. Výjimečný je kolek s vinařskými noži, které se nacházely v erbu Ditrichštejnů a písmeny „GN“. Nejstarší cihelna mimo velkostatek vznikla v Mikulově v roce 1879. Jejím majitelem byl Franz Lensk. Proto velká část kolků nese monogram „FL“. Tomuto majiteli patřila až do roku 1892, kdy ji převzal Gustav Pisk. Její produkce trvala až do roku

1945. Kolkky po roce 1892 nesou monogram „PT“. Právě kolkované cihly mohou přispět k přesnějšímu datování některých stavebních úprav. Zvláště hromadné využití cihel s jednou variantou kolků je vhodné pro datování, neboť vylučuje sekundární využití cihel. Ovšem i výskyt ojedinělých kolkovaných cihel může pomoci při určení vzniku nebo přestavby domu alespoň jako terminus post quem.

Jako pojiva bylo využito různorodého materiálu, některé úseky zdiva byly kladeny i na sucho. Použit byl jíla a různé kvalitní vápenité malty s větší či menší příměsí písku. Pro nejmłodší stavební úpravy bylo užito i cementových malt.

Architektonickým objevem největšího významu, který byl odkryt v průběhu výzkumu, je bezesporu mikve (obr. 14).

**Obr. 14. Mikulov. Odkrytá mikve.
Mikulov. Entdeckte Mikve.**

Samotná mikve se nalézá pod úrovní podlahy jednoho ze sklepů. Ten byl tvořen klenutou chodbou (šířka 3 m, výška 1,95 m, délka 11,55 m), jejíž dochovaná dlažba byla tvořena z hrubě opracovaného lomového vápencového kamene. Chodba byla orientována odlišně od základů domů, a to šikmo v severojižním směru. Klenba byla složena z cihel a vápencových kvádrů. Do tohoto prostoru byl vstup úzkou chodbou na severním konci. Ta byla rovněž dlážděna lomovým vápencem. V jižním čele chodby je patrný zazděný vstup.

Na jižním konci sklepa, v jeho levém rohu, se nachází schodiště k nádrži široké 0,95 m, které je částečně zaklenuté cihlovou klenbou. Stěny chodby i nádrže tvoří zdivo z hrubě opracovaných kamenů místního bílého vápence. Spodní část schodiště tvoří čtyři dřevěné stupně, částečně zapuštěné do obvodového zdiva. Horní část schodiště tvořeného cihlami, jakož i boční opěrná zeď byly zničeny při odkrývání. Samotná

nádrž má obdélný tvar (šířka 0,95 m, délka cca 0,75 m, hloubka od posledního schodu 0,60 m) se zaoblenými rohy. Výška ode dna ke klenbě činí 2,4 m. Poměrně silný pramen zaplňuje nádrž ještě dnes do výšky 1,3 m.

Co se týče datování, není pro něj příliš mnoho opor. S největší pravděpodobností ovšem stála již nejpozději na konci 18. stol. Odpovídá tomu konstrukce klenby. Druhým důkazem je mince z roku 1800 nalezená při rozebírání podlahy, kde ležela ve škvíře mezi kameny.

Petr Kubín, RM Mikulov

Resumé

Mikulov (Bez. Břeclav), Brněnská Strasse, Parzelle Nr. 2201–2208. Mittelalter, Neuzeit. Rettungsgrabung.

MODŘICE (okr. Brno-venkov)

Intravilán – Havlíčkova ulice, parc.č. 74, č. p. 187.

V souvislosti se stavbou rodinného domku v jihozápadní části historického jádra někdejšího městečka byly dokumentovány výkopy pro základy. V přední části parcely byly zjištěny planýrky s mezivrstvami požárového rázu. Nepočtené nálezy lze klát do pozdního středověku a novověku.

Rudolf Procházka, Archaia Brno, o.p.s.

Resumé

Modřice (Bez. Brno-venkov), Innenbereich der Stad, Havlíčkova Str., Parz. Nr. 74, Kon. N. 187. Spätmittelalter-Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

MOKRÁ-HORÁKOV (k. ú. Mokrý, okr. Brno-venkov)

Mokrý-lom VIII. Novověk. Vápenické pece. Záchraný výzkum.

Na přelomu roku 2003 a 2004 byly provedeny na SSV okraji západního lomu Mokrý (U obrázku, Nad studénčným; ZM ČR 1:10 000, list 24-41-17, 165 mm od Z s. č. a 55 mm od J s. č.) skrývky pro předpokládanou těžbu. Během snímání nadložních vrstev vápenců byl v půdoryse odkryt větší objekt se dvěma pecemi s nápadně propálenými okraji. V průběhu následného záchraného výzkumu bylo zjištěno, že se jedná o dvě vápenické pece, které byly již částečně zkoumány v roce 2001 (NZ ÚAPP Brno, č. j. 319/01).

Objekty byly prozkoumány kompletně. Na základě stratigrafických pozorování se podařilo vyčlenit dva horizonty, ve kterých obě vápenky pracovaly. V první fázi zde pracovala pec II, kterou se podařilo zařadit do 17. stol. V následném období (18. stol.) pracovala nad Studénčným žlebem pec I. Zajímavý nález byl učiněn v předpeči pece I, kde byl odkryt 2,6 m hluboký okop z 2. světové války. Obě prozkoumané pece lze označit jako polní typ vápenické pece s kamennou a hlíněnou plentou.

Od roku 1994, kdy byl v lomech u Mokrý zahájen soustavný záchraný archeologický výzkum, bylo prozkoumáno sedm vápenických pecí. Prozkoumané objekty reprezentují vývoj místního vápenictví v obdobích 13., 16., 17. a 19. stol.

Petr Kos, ÚAPP Brno

Resumé

Mokrý-Horákov (Kataster Mokrý, Bez. Brno-venkov). Neuzeit. Kalkofen. Rettungsgrabung.

NEZAMYSLICE (okr. Prostějov)

„Intravilán obce, parc. č. 2344/3“. Raný středověk – střední doba hradištní. Sídliště. Záchraný výzkum.

Většina prozkoumaných objektů na ploše určené k výstavbě haly firmy PB Plast (viz kap. Eneolit) souvisí s osídlením místa ve středohradištním období. Dějiny středověkých Nezamyslic se tak posouvají hluboko před první písemnou zprávu, kterou je obec připomínána až k roku 1276. ZM ČR 1 : 10 000, list 24-42-08, 320 mm od Z s. č. a 293 mm od J s. č.

Miroslav Šmíd, ÚAPP Brno

Resumé

Nezamyslice (Bez. Prostějov). Innenbereich der Gemeinde. Mittlere Burgwallzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

NOVÝ MALÍN (okr. Šumperk)

Č. p. 134, parc. č. 20, 21. Středověk (?). Opevnění. Záchraný výzkum.

Na základě písemného oznámení výkopových prací pro přípojku na obecní kanalizaci na parc. č. 20 a 21, k. ú. Nový Malín měl být v říjnu 2004 proveden záchraný archeologický výzkum (ZM ČR 1 : 10000, list 14-42-16, 256 mm od Z s. č. a 341 mm od J s. č.). Výkop měl vést napříč valem patrně středověké fortifikace, který je kulturní památkou a který popsal naposledy M. Plaček (2003a, 2003b). Nelze vyloučit ani pravěký původ zemního tělesa, neboť nebylo dosud archeologicky zkoumáno. Po příjezdu na lokalitu však bylo zjištěno, že kromě přípojky pro kanalizaci došlo k odstranění části vrcho-

Obr. 15. Nový Malín, parc. č. 20 a 21, pohled na val od severovýchodu, stav 22. září 2004, foto H. Dehnerová.

Nový Malín, Parz N. 20, 21, Ansicht des Walles vom Nordwesten, Stand 22.9. 2004, Aufnahme von H. Dehnerová.

lu valu, a to bez předchozího oznámení příslušným organizacím. Val byl v délce cca 15 m z původní úrovně koruny snížen o cca 1 m, na úroveň povrchu dvorku před budovou. Zemina, která původně tvořila těleso valu, byla shrnuta na jeho severní svah (obr. 15; obr. 16). Výkopem pro přípojku kanalizace byl val prořat od severozápadního nároží budovy č. p. 134 severovýchodním směrem v délce cca 20 m (obr. 17). Výkop byl široký 0,80–0,90 m u dna, v části, která protínala vrchol valu se směrem k povrchu rozšiřoval až na 1,90 m. Hloubka výkopu činila průměrně 0,80 m od povrchu (ve svahu), v místě vrcholu valu dosáhla minimálně 1,80 m.

Obnažená část valu byla tvořena světle okrovou jílovitou hlínou s četným výskytem kamenů a oblázků různých velikostí a s nahodilými drobkami mazanice. Povrch valu tvořila šedočerná ornice (síla 0,20 m) a šedohnědá podorniční vrstva (0,20 m). Stopy dřevěné nebo kamenné konstrukce nebyly zjištěny, zdá se tedy, že opevnění v této části bylo tvořeno náspem.

Výsledky záchranného archeologického výzkumu neumožnily datování vzniku či zániku tohoto fortifikačního prvku, avšak ani nevyloučily jeho pravěký původ.

Bohužel v důsledku nerespektování zákona stavebníkem došlo k nenahraditelnému poškození kulturní památky.

Hana Dehnerová, NPÚ, ú. a p. Olomouc

Literatura

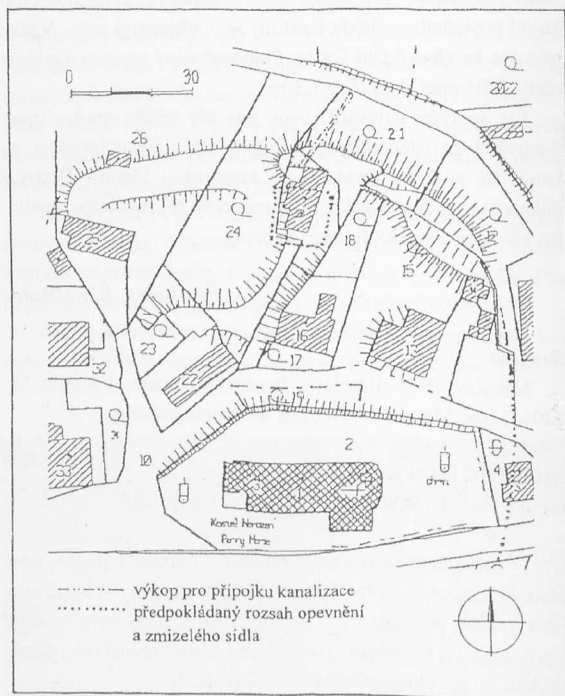
Plaček, M. 2003a: Zbytky středověkého opevnění v katastru Nového Malína, Severní Morava 85, 3–9.

Obr. 16. Nový Malín, parc. č. 20 a 21, pohled na val od severovýchodu, stav 26. října 2004, foto H. Dehnerová.

Malín, Parz N. 20, 21, Ansicht des Walles vom Nordwesten, Stand 26.10. 2004, Aufnahme von H. Dehnerová.

Plaček, M. 2003b: Povrchová prospekce některých šlechtických sídel na Šumperku. Přehled výzkumů 44, 151–156.

Obr. 17. Nový Malín, nový stav valu na parc. č. 20 a 21 (říjen 2004), plánec podle M. Plačka (2003a, 4). Nový Malín, der heutige Stand des Walles auf der Parzelle N. 20, 21. Der Plan nach M. Plaček (2003a, 4)

Resumé

Nový Malín (Bez. Šumperk). Kon. N. 134, Parzellen Nr. 20, 21. Mittelalter (?). Befestigung. Rettungsgrabung.

OLOMOUC (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)

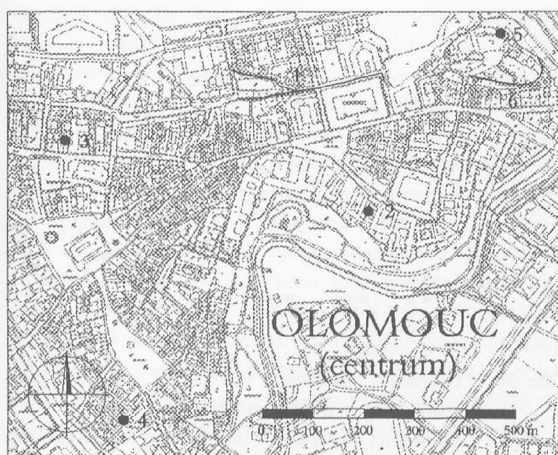
Křížkovského č. o. 8, č. p. 511, parc. č. 209. Středověk, novověk. Město, sídlištní vrstvy. Záchranný výzkum.

Souřadnice: Y = -546574,38, X = -1121381,99; Y = -546563,87, X = -1121387,53; Y = -546571,53, X = -1121405,75

V měsíci září 2004 probíhal záchranný archeologický výzkum (formou dohledu) na východním nádvoří bývalé proboštské rezidence (nyní rektorát Univerzity Palackého). Akce souvisela s rekonstrukcí jídelny, a proto byly sledovány výkopy pro různé inženýrské sítě z budovy na nádvoří (obr. 18). V severovýchodním rohu nádvoří byly celkem vyhloubeny čtyři výkopy označené jako sonda S1/04–S4/04.

Sonda S1/04, výkop pro kanalizaci, byla vedena podél severovýchodní zdi, její délka byla 15 m, šířka 0,5 m a hloubka 1,3 m. Tato sonda nebyla podrobněji zkoumána, protože výkop byl veden do staré betonové kanalizace.

Sonda S2/04, výkop obdobného účelu jako předchozí, byla vykopána podél jihovýchodní zdi domu, navazovala na sondu S1/04 (délka = 17,5 m, šířka = 0,4–0,5 m, hloubka = 1,3 m). Na severovýchodním konci sondy byla zjištěna torza dvou novověkých a jedné recentní zdi (k. 900–902) – pozůstatků zbouraných dvorních přístavků. Z této sondy byly sběrem z výkopku získány vzorky keramiky ze 17. století.

Obr. 18. Lokalizace významnějších záchranných výzkumů v Olomouci v roce 2004: 1. Ulice Koželužská a Pekárni; 2. Křížkovského č. o. 8; 3. Ulice 8. května č. o. 27; 4. Šemberova č. o. 13; 5. Václavské náměstí č. o. 5; 6. Václavské náměstí, trasa kanalizace

Lokalisierung der bedeutendsten Rettungsgrabungen in Olomouc im Jahr 2004: 1. Koželužská, Pekárni Str.; 2. Křížkovského Str. 8; 3. 8. května Str. 27; 4. Šemberova Str. 13; 5. Václavské Platz 5; 6. Václavské Platz, Linie des Kanalisierungsausbaus.

Sonda S3/04 (výkop pro vzduchotechniku) byla vedena kolmo na sondu S2/04, a po jejím průtnutí pokračovala rovnoběžně se sondou S2/04 (délka = 6,5 m, šířka = 1 m, hloubka = 1,2 m). V této sondě byl dokumentován a vzorkován jižní profil. Pod recentními dorovnávkovými vrstvami byl zjištěn sled novověkých vrstev s nálezy keramiky ze 17. století.

Sonda S4/04 (výkop pro lapač olejů) byla umístěna 3 m před jihovýchodním koncem sondy S2/04, kterou sonda S4/04 rovněž protála. Rozměry sondy: 2,7 x 2 m a hloubka = 2,35 m. Do hloubky 1,05–1,1 m od současného povrchu byla stratifikace obdobná jako v sondě S3/04. Pod novověkými uloženinami následovala oranžová-hnědočervená vrstva (k. 110), mocná až 0,6 m, obsahující kromě keramiky ze 14. století také zlomky cihel, mazanice a četné přepálené kameny. V severozápadní části sondy tato vrstva pozvolna přecházela ve žlutou písčitou jílovitou hlínu (k. 111) rovněž s četnými kameny a keramikou ze 13.–14. století. V hloubce 1,5–1,9 m se pak dochovaly uloženiny s keramikou ze 13. století (k. 113, 114), které spočívaly na 0,2 m mocné vrstvě žlutého písku. Poslední odkrytou uloženinou (k. 120) byla mladohradištní vrstva s nálezy keramiky z 12. století a s ojedinělými zlomky z eneolitu a z 9.–10. století.

Petr Večeřa, NPÚ, ú. o. p. Olomouc

Resumé

Olomouc (Bez. Olomouc), Křížkovského Gasse 8, Bnr. 511, Parzellen Nr. 209. Mittelalter, Neuzeit. Stadt, Siedlungsschichten. Rettungsgrabung.

OLOMOUC (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)

Ulice 8. května č. o. 27, č. p. 503, parc. č. 89. Právěk, středověk, novověk. Sídliště, město, sídlištní vrstvy. Záchranný výzkum.

Hlobení dvou statických sond ve dvoře domu č. p. 503 na začátku dubna 2004 vyvolalo záchranný výzkum menšího rozsahu (obr. 18). Lokalita se nachází v severozápadní části historického jádra, v blízkosti kostela sv. Mořice (plocha mezi body danými absolutními souřadnicemi: $Y = -547174.280$, $X = -1121257.440$; $Y = -547170.340$, $X = -1121258.620$; $Y = -547170.590$, $X = -1121262.260$; $Y = -547174.430$, $X = -1121261.920$). Cílem investora bylo zjistit hloubku základů domu č. p. 503 v zadní, tedy severní části (zeď 901). Sondy o rozměrech 1 x 1 m byly položeny u severní strany obvodové zdi domu, ve dvoře. Dosáhly hloubky 2,30 m a 2,80 m, základová spára zdi 901 v sondě S1/04 (v polovině délky zdi) se nacházela v hloubce 0,60 m pod úroveň povrchu, v sondě S2/04 (u východního nároží) v hloubce -1,50 m, přičemž směrem k nároží kolmo klesla až na -2,60 m a vytvořila tak pilíř o zachycené šíři 0,90 m. Základy domu jsou tedy v severní části stavěny pomocí pilířů a vynášecích oblouků. Pata zdi 901 neležela přímo na geologickém podloží, ale v k. 116. Pomocí pedologické tyče bylo zjištěno, že k. 116 (tmavá šedá písčito-jílovitá hlína) přechází pozvolna v hloubce 3,4 m pod povrchem terénu u podložní žlutohnědý jíl. Pod zdi 901 v S1/04 se nacházely neporušené uloženiny, dokládající osídlení v závěru 13. a průběhu 14. století, včetně primitivní oblažkové dlažby. Podobná stratifikace byla zachycena v sondě S2/04, kde díky větší hloubce byla obnažena také vrstva se zlomky pravěké keramiky.

Šemberova č. o. 13, č. p. 64, parc. č. 477. Středověk-novověk. Město, sídlištní vrstvy. Záchranný výzkum.

1. etapa záchranného výzkumu vyvolaného celkovou rekonstrukcí a statickým zajištěním domu č. p. 64 proběhla v měsících dubna až června 2004, další práce by měly pokračovat i v roce 2005. Dvoutraktový, částečně podsklepený dům je situován v jižní části městské památkové rezervace Olomouc (obr. XX). Poloha je dána plochou mezi body v absolutních souřadnicích: $Y = -547069.990$, $X = -1121813.810$; $Y = -547054.130$, $X = -1121798.800$; $Y = -547045.110$, $X = -1121808.120$; $Y = -547061.290$, $X = -1121822.660$.

V sondách byly odkryty převážně středověké odpadní vrstvy z 2. poloviny 13.–14. století, torza dvou jímek obsahující keramikou 15.–16. století, přičemž byl v jednom případě použit k ukládání odpadu sud, jakož i vrstvy související s budováním a užíváním novověkých hospodářských staveb ve dvoře (starší osídlení viz v kap. Neolit a Doba bronzová).

Hana Dehnerová, NPÚ, ú. o. p. Olomouc

Resumé

Olomouc (Bez. Olomouc), 8. května Gasse 27, Bnr. 503. Hochmittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Olomouc (Bez. Olomouc), Šemberova Gasse 13, Bnr. 64. Mittelalter, Neuzeit. Stadt, Siedlungsschichten. Rettungsgrabung.

OLOMOUC (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)

Václavské náměstí č. o. 5, parc. č. 23/2; 149; 150/2. Raný středověk, středo- a mladohradištní období, vrcholný středověk, novověk. Opevnění, pohřebiště, sídliště. Záchraný výzkum.

Souřadnice: kočárovny: X=-1 121 053.65, Y=-546 329.28; X=-1 121 037.32, Y=-546 324.65; X=-1 121 047.74, Y=-546 306.28; X=-1 121 058.16, Y=-546 318.20

Plocha D4-kočárovny

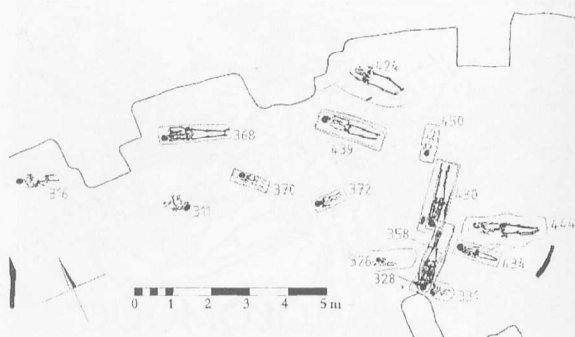
Od června do prosince 2004 včetně pokračoval výzkum v prostoru bývalých kočároveň kapitulního děkanství, který se soustředil na dobrání archeologických situací v místnostech 038 až 040 a 043, tj. čtverce A2, B2, C2, D2-3, E2-3 a C4.

Ve čtv. A2, B2, C2 a D3 byly preparovány vrstvy ze starší doby bronzové náležející věteřovské kultuře. Bylo zjištěno, že v tomto prostoru je do skalního podloží zasekán lineární příkop orientovaný SVJZ (obr. 19). Jeho poloha je prakticky shodná s vnější kamennou plentou středověkého opevnění. V zásypu příkopu opět převažoval materiál ze starší doby bronzové, ovšem vyskytovala se zde také eneolitická keramika kultury nálevkovitých pohárů (KNP). Předběžně lze příkop interpretovat jako součást fortifikace věteřovského hradiska. Eneolitický materiál pochází zřejmě z destruovaných objektů KNP zachycených v roce 2001 např. ve čtv. A3, tedy v bezprostřední blízkosti popisovaného příkopu.

Ve čtv. D2-3 se pokračovalo v preparaci kostrových hrobů, jejichž celkový počet je aktuálně 11 pohřbů dětí a 7 hrobů

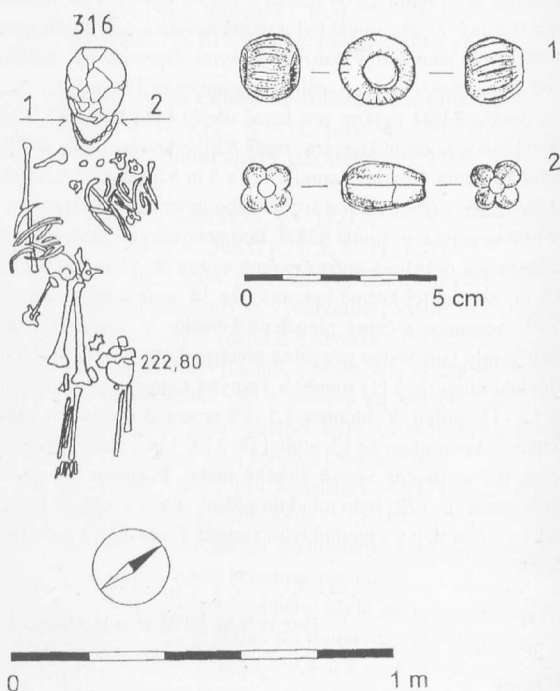

Obr. 19. Olomouc, Václavské náměstí 5, příkop vysekaný ve skalním podloží, foto R. Zatloukal. Olomouc, Václavské Platz 5, der im Felsen ausgehauene Graben, Aufnahme von R. Zatloukal.

Obr. 20. Olomouc, Václavské náměstí 5, celkový plán pohřebiště v kočárovkách Olomouc, Václavské Platz 5, Lage der Grabung im Gebäude für Kutschen, Gesamtplan

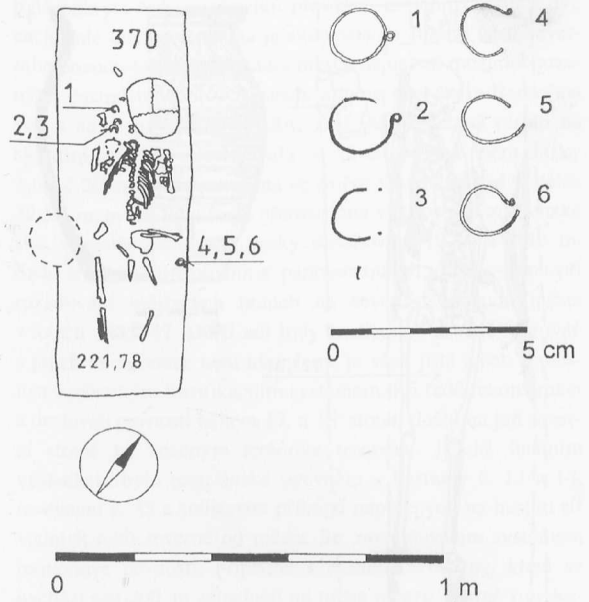
dospělých (obr. 20). Počet milodarů byl podobně chudý jako v případě hrobů nalezených v loňském roce (Zatloukal 2004, 226). Bohatší pohřební výbavu měly spíše hroby dětské. Například u lebky v hrobě dítěte k. 316 ležely dvě skleněné perly (obr. 21), datovatelné do druhé poloviny 9. století. V dalším dětském hrobě k. 370 bylo u hlavy a levého stehna uloženo šest stříbrných náušnic s očkem (obr. 22). Jedná se o náušnice podunajského původu (obr. 23), typ A I 2 (dle Dostál 1966, 31-32), které se v moravském prostředí vyskytují od druhé poloviny 9. do první poloviny 10. století. Poblíž tohoto hrobu byla na povrchu písčitého podloží uložena středohradištní železná hřívna. Spíše výjimečný byl pohřeb muže k. 430, jehož tělo bylo uloženo, buď do dřevěné rakve, nebo hrobová jáma měla dřevěná

Obr. 21. Olomouc, Václavské náměstí 5, hrob 316 s výbavou. Olomouc, Václavské Platz 5, Grab 316.

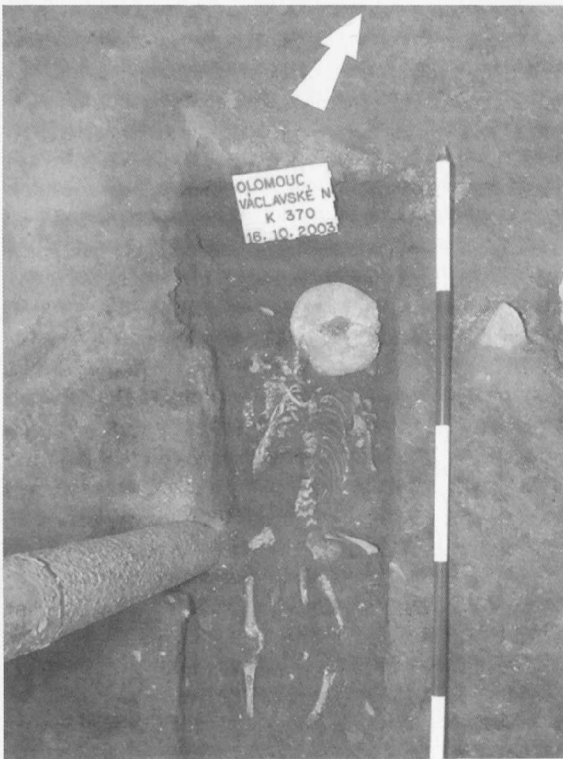
obložení (obr. 24). Pod pravou rukou nebožtíka ležel železný předmět a nalevo od hlavy keramická nádoba (obr. 25), která však byla nejspíše vhozena až do záspy hrobu. Předpokládá se dobu trvání pohřebiště lze zasadit do intervalu druhé poloviny 9. až poloviny 10. století. Dosud není zcela vyřešen vzájemný stratigrafický vztah mezi hroby ve čtv. D3, které překrývají vnější kamennou plentu středohradištního opevnění.

Kosterní materiál byl podroben základnímu antropologickému vyhodnocení, tzn. byl proveden odhad pohlaví, věku a výšky postavy. K determinaci bylo použito standardních makroskopických metod. Odhad pohlaví byl realizován pouze u dospělých, a to podle aspektivních znaků na lebce a na pánvi (Acsádi – Nemeskéri 1970). Věk u dětských skeletů byl posouzen na základě zubní erupce (Ubelaker 1978) a metrických charakteristik diafýz dlouhých kostí (Stloukal – Hanáková 1978), u dospělých podle zubní abraze (Lovejoy 1985), popř. aspektivním hodnocením lebečních švů a metrikou dlouhých kostí. Výška postavy byla stanovena z délek dlouhých kostí (Sjøvold 1990). Soubor obsahoval kosterní pozůstatky z 10 regulérních skeletů. Z toho bylo 5 koster nedospělých jedinců ve věku novorozence (k. 436), 3–6 měsíců (k. 438), 18–30 měsíců (k. 457), 2–3 roky (k. 450) a 5–7 let (k. 434). Zbýlých 5 skeletů patřilo dospělým, a to 2 mužům, jednomu ve věku 40–60 let (k. 430), druhý byl neurčitelného věku (k. 424), dále 2 ženám (?), z nichž jedna mohla dosáhnout věku kolem 20 let (k. 464), druhá 30–50 let (k. 439). Jeden skelet byl neurčitelného pohlaví, zřejmě se ale jedná o gracilního muže ve věku více než 50 let (k. 444). Výška postavy mužů se pohybovala

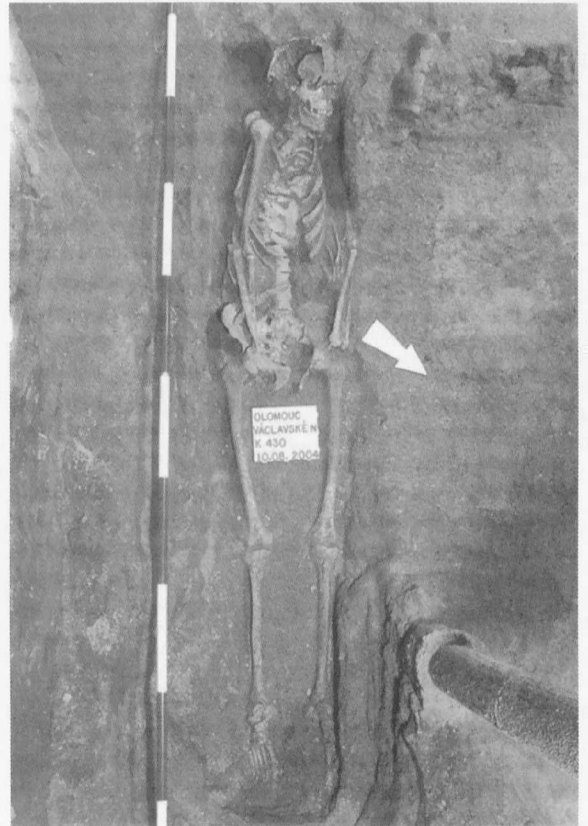

Obr. 23. Olomouc, Václavské náměstí 5, hrob 370 s výbavou.

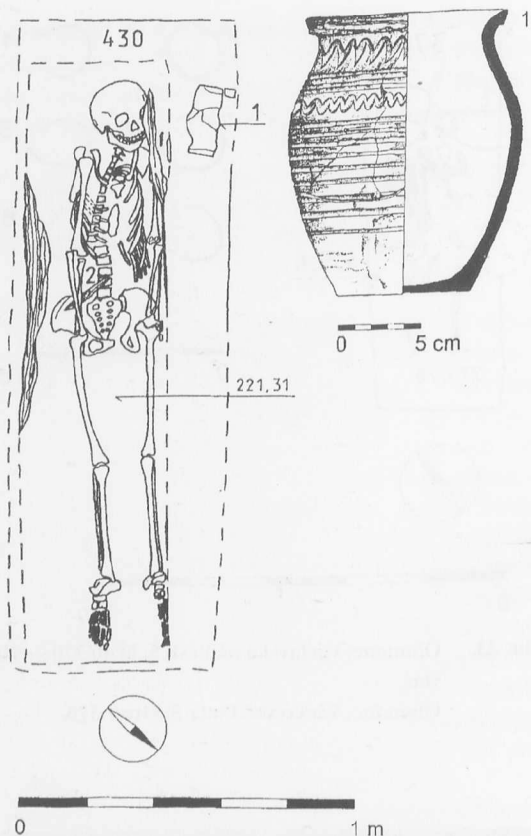
Olomouc, Václavské Platz 5, Grab 370.

Obr. 22. Olomouc, Václavské náměstí 5, dětský hrob k. 370, foto R. Zatloukal
Olomouc, Václavské Platz 5, Kindergrab N. 370, Aufnahme von R. Zatloukal

Obr. 24. Olomouc, Václavské náměstí 5, hrob k. 430, foto R. Zatloukal.
Olomouc, Václavské Platz 5, Kindergrab N. 430, Aufnahme von R. Zatloukal.

Obr. 25. Olomouc, Václavské náměstí 5, hrob 430 s výbavou.
Olomouc, Václavské Platz 5, Grab 430.

v intervalu 160–165 cm, odpovídá tedy podstřední až střední postavě. V případě žen činilo rozmezí výšky 155–160 cm, tedy v rámci nadstřední postavy. Mezi kostmi novorozence v kontextu 436 byl dále nalezen proximální článek prstu ruky a palce pravé nohy juvenilního nebo dospělého jedince.

Ve stejném čtverci byly rovněž zjištěny dva kamenné opěráky usazené na písčitém podloží. V jejich konstrukci jsou druhotně použité spongilitové kvádrky a nahodile i úlomky cihel nebo dlaždic, pocházející pravděpodobně z destrukce nějaké románské stavby. Opěráky jsou shodné s již nalezenými konstrukcemi ve čtv. A4–5 a D4 a přísluší ke stejné stavební fázi, spadající nejdříve do závěru 13. století. Jedná se o mladší etapu původně jednoduché obdélné stavby VZ orientace předběžně datované do první poloviny 13. století.

Terénní část archeologického výzkumu v areálu kapitulního děkanství neskončila ani v roce 2004 a díky změnám v projektu bude pokračovat i v roce 2005.

Richard Zatloukal, Michal Živný NPU, ú. o. p., Olomouc

Literatura

- Acsádi, Gy. – Nemeskéri, J., 1970: History of human life span and mortality. Akadémiai Kiadó. Budapest.
Lovejoy, C. O., 1985: Dental Wear in Libben Population: Its Pattern and Role in the Determination of Adult Skeletal Age at Death. *Am. J. Phys. Anthropol.* 68/1, s. 47–56.

Sjøvold, T., 1990: Estimation of stature from long bones utilizing the line of organic correlation. *Human Evolution* 5/5, 431–447.

Stloukal, M. – Hanáková, H., 1978: Die Länge der Längsknochen altslawischer Bevölkerung unter besonderer Berücksichtigung von Wachstumsfragen. *Homo* 29, 1, 53–69.

Ubelaker, D. H., 1978: *Human Skeletal Remains. Excavation, analysis, interpretation.* Aldine Publishing Company. Chicago.

Zatloukal, R., 2004: Olomouc (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc), Václavské náměstí č. o. 5. In: *Přehled výzkumů* 45, Brno, 223–226.

Resumé

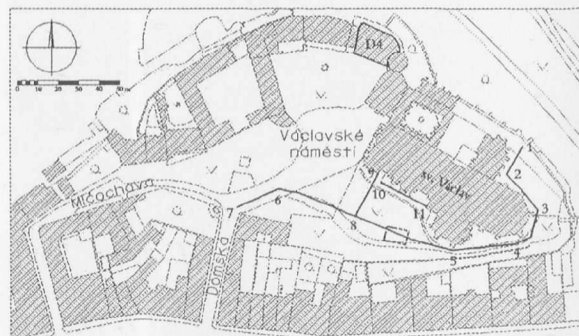
Olomouc (Bez. Olomouc), Václavské Platz Nr. 5, Parzelle Nr. 23/2, 149, 150/2. Mittlere und Jüngere Burgwallzeit. Hochmittelalter, Neuzeit. Befestigung, Gräberfeld, Siedlung. Rettungsgrabung.

Olomouc (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)

Václavské náměstí, parcela číslo 87/27. Středo- a mladohradištní období, vrcholný středověk, novověk. Opevnění, sídliště. Záchraný výzkum.

Souřadnice trasy kanalizace: 1) X= -1 121 099.58, Y= -546 247.48; 2) X= -1 121 113.62, Y= -546 255.30; 3) X= -1 121 131.03, Y= -546 240.51, 4) X= -1 121 148.10, Y= -546 252.15; 5) X= -1 121 151.61, Y= -546 281.98; 6) X= -1 121 121.14, Y= -546 365.98; 7) X= -1 121 130.29, Y= -546 386.36; 8) X= -1 121 134.62, Y= -546 328.76; 9) X= -1 121 113.05, Y= -546 317.10; 10) X= -1 121 117.87, Y= -546 316.46; 11) X= -1 121 130.00, Y= -546 994.03

Archeologický výzkum při stavbě dešťové kanalizace byl zahájen již v roce 2003 (Zatloukal 2004, 226). Záchraný výzkum byl realizován formou 33 ručně kopaných předstihových sond o rozměrech zpravidla 2 x 1 m v trase budoucí kanalizace vedené podél jižní (resp. jihozápadní) pláštěvé zdi dómu sv. Václava s vyústěním do ulice Dómské (obr. 26). Převážná část výkopu však byla pouze dokumentována a vzorkována na profilech. V jednotlivých sondách byly zjištěny především objekty ze starší doby bronzové věteřovské kultury,

Obr. 26. Olomouc, Václavské náměstí, poloha kočárovén ozn. D 4 a trasy kanalizace.
Olomouc, Václavské náměstí, Lage der Grabung im Gebäude für Kutschen und der Trasse der Kanalisierung.

zhloubené do písčného podloží nebo zatesané do podložní skály. Podařilo se však objevit středohradištní obdélný objekt z druhé poloviny 9. až počátku 10. století vysekaný do skály, o plošných rozměrech cca 10,5 x 8 m při hloubce cca 2,50 a orientace VZ (obr. 27). Z objektu byl zjištěn J–Z roh a větší část J stěny, V stěna byla zjištěna pouze na profilu výkopu. Na obr. 26 je objekt vyneseno mezi body 5 a 8. Dno bylo srovnáno přibližně do roviny; ležely na něm trámy, které tvořily základový věnec. Podle nálezů nesouvislých zbytků dřeva můžeme soudit, že podlaha byla nejspíše sestavena z prken. Po zániku byl prostor využíván k deponování odpadu.

Výkop rovněž na několika místech, a to mezi body 1 a 2; 6 a 8, prořal kamennou, zřejmě románskou hradbu z 12. století. V průběhu regotizace na přelomu 19. a 20. století byl na jih od domu sv. Václava snížen terén o cca 2–3 m až na písčité podloží, takže byla odstraněna převážná část středověkých souvrství.

Richard Zatloukal, NPÚ, ú. o. p. Olomouc

Literatura

Zatloukal, R., 2004: Olomouc (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc), Václavské náměstí č. o. 5. In: Přehled výzkumů 45, Brno, s. 223–226.

Obr. 27. Olomouc, Václavské náměstí, západní stěna objektu vysekaného do skalního podloží, foto R. Zatloukal.

Olomouc, Václavské Platz 5, Westseite der Grube im felsigen Liegende, Aufnahme von R. Zatloukal.

Resumé

Olomouc (Bez. Olomouc), Václavské Platz, Parzelle Nr. 87/27. Jüngere Burgwallzeit. Hochmittelalter, Neuzeit. Befestigung, Siedlung, Rettungsgrabung.

OLOMOUC (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)

Ulice Koželužská, Pekárni. Vrcholný středověk, novověk. Město, fortifikace. Záchraný výzkum.

Díky celkové rekonstrukci komunikace a inženýrských sítí probíhající od května do listopadu 2004 v Koželužské ulici

byla odkryta řada pozůstatků převážně kamenných zdí a dvě zachovalé klenby. Lokalita je situována ve střední části severního obvodu historického jádra města, na území mezi dochovanými částmi hradeb, v místech, kde se nacházela Barbořina věž a na ni navazující hrady. Zeď 900 založená přímo na skalním podloží dosahovala v závislosti na něm šířky 1,60–2,20 m. Byla zachycena ve směru východ–západ v délce 32,50 m, avšak byla často přerušována výkopy pro inženýrské sítě, nejdelší zachované úseky dosahovaly 10,40 a 8,40 m. Snad je možné ji ztotožnit s parkánovou zdí vybudovanou při rozšiřování městských hradeb na severním obvodu města v letech 1445–47. Další zdi byly zachyceny značně torzovitě a jejich interpretace není ukončena, je však jistá jejich souvislost s městským fortifikačním systémem. Při řadě rekonstrukcí a dostavbě pevnosti během 17. a 18. století došlo na její severní straně ke značným terénním úpravám, jejichž finálním výsledkem bylo tereziánské opevnění s bastiony č. 13 a 14, ravelinem č. 35 a soustavou příkopů napojených na hustou síť vodních toků severně od města. Se zavodňovacím systémem bastionové pevnosti, případně s existencí vodárny, která se nachází cca 200 m západněji od místa nálezů, patrně souvisí pozůstatky dvou překlenutých prostor – původně snad odkrytých kanálů druhotně využitých jako stoky. Stavba označená jako k. 910 vedla ve směru severoseverovýchod–jihojihozápad, a to ven z města pod středověkou hradbou; byla zachycena v délce 8,80 m. Druhá (k. 923) probíhala již vně středověkého opevnění ve směru východ–západ a její zachycená délka byla 7 m. Jejich návaznost se nepodařilo prokázat. Obě stavby měly podobný charakter – na spodní část z opracovaných kamenných kvádrů navazovala cihlová klenba. Vnitřní šířka mezi stěnami u k. 910 byla 2 m, zachycená výška 2 m, přičemž dna nebylo dosaženo. Minimálně až do výšky 1 m sahaly usazeniny kalu, cca 0,20 m pod povrchem ležela 0,20–0,30 m silná vrstva tvořená skleněnými lahvemi a jejich zlomky. U k. 923 vnitřní šířka dosáhla 3,60 m, vnitřní výška 1,85 m, dno v otevřené přístupné části bylo pokryto betonem, kterým byly místy vyspraveny i stěny. Vnitřní prostor byl částečně vyplněn uloženinami charakteru stavební suti a recentním domovním odpadem (hrnec, bota apod.).

Pozůstatky kamenné klenuté stoky s dnem tvořeným břidlicí byly porušeny na východním konci Koželužské ulice. Stoka měla vnitřní šířku 0,80 m a výšku 1,20 m. Další pozůstatek stoky probíhal ulicí Pekárni, na zídce z opracovaných kvádrů spočívala cihlová klenba, šířka ani výška nebyly měřitelné.

Hana Dehnerová, Petr Večeřa, NPÚ, ú. o. p. Olomouc

Literatura

Kuch-Breburda, M. – Kupka, V. 2003: Pevnost Olomouc. Dvůr Králové nad Labem.

Michna, P. 1997: Bastionová pevnost Olomouc. Od opevněného města k tereziánské pevnosti. Průvodce dějinami a expozicí. Olomouc.

Resumé

Olomouc (Bez. Olomouc), Koželužská Gasse, Pekárni Gasse. Hochmittelalter, Neuzeit. Stadt. Befestigung. Rettungsgrabung.

OLOMOUC (okr. Olomouc).

Ulice Hynaisova. Novověk. Opevnění. Záchranný výzkum.

Ve dnech 4. a 9. 6. 2004 došlo při hloubení výkopu v areálu nádvoří přestavované budovy (Hynaisova č. 10) k odkrytí cihlové konstrukce zděné na maltu – kontext 900. Výkop byl vyhlouben za pomoci mechanizace po celé šíři dvora. Byla vykopána severní polovina plochy nádvoří. Maximální zjištěná hloubka výkopu činila během výzkumu cca 2,20 m. Dochovaný relikt cihlové konstrukce (kontext 900) nebyl bezprostředně ohrožen přestavbou budovy, neboť se nacházel na jižní hranici výkopu. Identifikace lokality na mapě ZM ČR (1 : 10 000) – číslo listu 24-22-19: Z : 330 – J : 287; Z : 332 – J : 280; Z : 337 – J : 288; Z : 388 – J : 281. Vzdálenosti jsou uvedeny v milimetrech od západní (Z) a jižní (J) sekční čáry.

Konstrukce z cihlového zdiva byla zkoumána v odkryté části nádvoří, což znamená, že byla zkoumána severní strana objevené konstrukce. Neodkrytá zůstala také ta část konstrukce, která se nacházela uprostřed nádvoří, neboť zde byl zachován nájezd pro stavební mechanizaci. Příjezdovou rampu tvořily vrstvy navážky, jež se nacházela na nádvoří pod úrovní dnešního povrchu (kontext 104). V době výzkumu zůstala neodkrytá i část cihlové konstrukce u obou konců nádvoří, a to jak na východní, tak i na západní straně.

Cihlovou konstrukci (kontext 900) tvořily pilíře, ze kterých „vyrůstaly“ oblouky, takže připomínala zděný most. Celkem byly viditelné čtyři pásy: nejvýchodnější nesl stopy po opravě, při níž bylo použito lomového kamene. Patrně také pod nájezdovou rampou se uprostřed stěny výkopu nacházel ještě jeden nezkoumaný oblouk. Cihlové pilíře byly široké 1,60 m a vzdálenost mezi nimi činila 2,60 m. Celá konstrukce dosahovala šířky 0,60 m. Výška konstrukce činila 1,80 m, měřeno ode dna výkopu v době výzkumu. Protože navážka (kontext 104) nebyla odstraněna až na podloží, nebylo možné zjistit absolutní rozměry cihlové konstrukce (kontext 900). Mezi oblouky zkoumané konstrukce se nacházel sypký kontext 102, který měl stejné vizuální vlastnosti (barva) a obsahoval stejný materiál (zlomky cihel, maltu, drobné kameny apod.), ale nebyl kompaktní. Čím výše, tím byla tato uloženina sypčejší. Nevyplnila ani celý prostor oblouků. Vzhledem k tomu, že cihlová konstrukce (kontext 900) byla zkoumána pouze na severní straně, která tvořila zároveň hranici výkopu na nádvoří budovy, nebylo možné přesněji určit její účel. Mohla být součástí barokního opevnění Olomouce, jež bylo vybudováno jako součást Litovelského výpadu. Tomu by odpovídaly keramické zlomky datované do období přelomu 18. a 19. století, které byly nalezeny v zásepě (kontext 102) mezi oblouky cihlové konstrukce. Obdobná situace byla sledována již v roce 1956, kdy se na Palackého třídě, naproti budovy Pöttingea, narazilo při hloubení kanalizace na dvou místech na relikt tereziánského opevnění – zděnou hradbu a později dvě klenuté chodby (Skutil 1957, 25). Také je zde ovšem malá možnost, že tato konstrukce byla součástí civilní budovy, jež vznikla po roce 1881, kdy byla zbourána západní část pevnostního valu včetně Litovelského výpadu (Zatloukal 1981, 5).

Ulice Bezručova. Novověk. Opevnění. Záchranný výzkum.

V období měsíců července a srpna roku 2004 se uskutečnilo hloubení základů a výstavba nové budovy skladu knih

na Bezručově ulici v Olomouci. Záchranný výzkum se konal během této stavby formou odborného archeologického dohledu. Identifikace lokality na mapě ZM ČR (1 : 10 000) – číslo listu 24-22-19 : Z : 352 – J : 255, Z : 353 – J : 253, Z : 347 – J : 255, Z : 347 – J : 253. Vzdálenosti jsou uvedeny v milimetrech od jižní (J) a západní (Z) sekční čáry. Ten probíhal podle postupu stavebních prací.

Nejprve byla vyčištěna plocha pozemku od drnové vrstvy (kontext 100) a byly odstraněny provizorní skladovací prostory knihovny. Pak byly zahájeny práce na zpevnění podloží, a to formou injektáží. Teprve poté se započalo s hloubením základů nové budovy, maximální hloubka pro základy činila 1,40 m. Základy byly hloubeny ve vrstvě navážky (kontext 102), jež dosahovala mocnosti cca 0,90 m, pod ní se nacházelo podloží v podobě žlutého jílu (kontext 101). Během výkopových prací byl proveden archeologický dohled na odkrytém úseku výkopu. Důkladnou dokumentaci všech archeologických situací komplikoval fakt, že výzkum probíhal na stavbě, která pokračovala bez přerušení.

Dne 24. 8. 2004 došlo při průzkumu vyhloubené části základu k odkrytí cihlové konstrukce zděné na maltu – kontext 901. Ta ovšem byla zkoumána jen vizuálně a na povrchu, neboť její viditelný relikt se nacházel na úrovni dna hloubeného výkopu vytyčeného pro základy nově budované stavby. Samotný výkop pro základy v době výzkumu měl půdorys ve tvaru písmene L, jeho maximální šířka činila 2,10 m a hloubka 1 m. Dochovaný relikt cihlového zdiva (kontext 900), jež byl součástí barokního opevnění (kontext 001), dodnes stojí v místě nové budovy skladu knih a nebyl bezprostředně ohrožen její výstavbou. Proto byl pouze fotograficky dokumentován jeho dnešní stav. Zkoumaný relikt cihlového zdiva měl půdorys trojúhelníku o rozměrech 3,80 × 2,05 × 2,05 m a jeho dochovaná výška činila 4,66 m od dna výkopu, přičemž základový výkop vedle kontextu 900 dosahoval hloubky 1,40 m. V cihlovém zdivu (kontext 900) bylo vidět množství stop po opravách, při kterých bylo použito jako zdíciho materiálu kamene. Na severní straně zdiva bylo možné vidět zazděný otvor vstupu o výšce 2,05 m a šířce 0,89 m. Dolní hrana vstupu se nacházela ve výšce 2,10 m ode dna výkopu. Vstup byl zazděn cihlami na maltu, které měly stejný rozměr jako cihly v ostatním zdivu opevnění.

Zkoumaný relikt cihlového opevnění (kontext 900) byl součástí barokního opevnění, které bylo postaveno mezi rokem 1742, kdy byla Olomouc prohlášena za hlavní hraniční pevnost, a rokem 1755, kdy je proti nepřátelskému útoku ze západního směru již plně obranyschopná (Kuch – Breburda – Kupka 2003, 83). Olomoucká barokní pevnost jako celek byla dokončena v roce 1757, odkdy byla považována za obranyschopnou. Nalezené zdivo (kontext 900) je tedy pozůstatkem barokního opevnění vzniklým v této době a patrně se jedná o část detašovaného bastionu číslo 10. Vzhledem k tomu, že cihlová konstrukce (kontext 901), objevená na dně výkopu pro základy nové budovy, nebyla podrobněji prozkoumána, není možné přesněji určit její účel. Mohla být součástí barokního opevnění, podobně jako dodnes stojící část fortifikace (kontext 900), anebo to byla část základů dnes již zbourané stavby, jež vznikla v druhé polovině 19. století po zrušení olomoucké pevnosti a po jejím postupném bourání.

Jakub Vrána, AC Olomouc

Literatura

- ed. Konečný, P. – Michna, P. 1996: Seznam nemovitých kulturních památek Olomouce, Olomouc, s. 80–81.
- Kuch-Breburda, M. – Kupka, V. 2003: Pevnost Olomouc, Architektura militaris, Pevnost, 23, Dvůr nad Labem.
- Kupka, V. 2004: Olomoucká bastionová pevnost v letech 1655–1815, in: Olomoucká pevnost, Olomouc, s. 27–41.
- Zatloukal, P. 1981: Olomoucká architektura let 1850–1950 a její význam v obraze města, Zprávy Krajského vlastivědného muzea v Olomouci, 213, 1–15.
- Zatloukal, R. 2004: Olomoucká pevnost ve světle archeologických nálezů, in: Olomoucká pevnost, Olomouc, s. 7–16.

Resumé

Olomouc (Bez. Olomouc). Hynaisova Strasse. Neuzeit. Fortifikation. Rettungsgrabung.

Olomouc (Bez. Olomouc). Bezručova Strasse. Neuzeit. Fortifikation. Rettungsgrabung.

OLOMOUC (k. ú. Neředín, okr. Olomouc)

„Letiště“. Středověk. Novověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

V červenci až září 2004 byla v rámci záchranného archeologického výzkumu na stavbě R 3508 (Slavonín – Křelov) zkoumána polykulturní lokalita označovaná pracovním názvem „Neředín 1“. Na skryté ploše s rozlohou 2,8 ha bylo prozkoumáno 146 objektů. Skrytá plocha má tvar protáhlého obdélníka a protíná západní okraj olomouckého letiště v ose betonové přistávací dráhy (S-J). Téměř úplná absence datovacího materiálu dovolila kulturně určit jen 28 objektů (19,1 %).

Ve dvou sloupových jamkách byly nalezeny středověké střepy (obj. č. 94 a 100). Nejedná se určitě o klasické osídlení, ale tyto nálezy lze ztotožnit se zemědělským obhospodařováním okolních pozemků.

Nejmladší perioda „osídlení“ lokality se vztahuje k novověku (20. století). Na ploše výzkumu byly zachyceny dvě vyšší struktury a tři samostatné objekty tohoto datování. První struktura č. 1 (obj. 16–26) je tvořena řadou čtvercových sloupových jamek s orientací V-Z. Nachází se na okraji pozemku letiště a je ji tedy možné ztotožnit s jeho oplocením ve 20. století. Druhá struktura leží na JZ okraji zkoumané plochy a představuje soustavu tří čtvercových sloupových jamek seskupených do trojúhelníku okolo centrálního sloupu (obj. č. 119–122). S největší pravděpodobností se jedná o pozůstatky signalizačního sloupu postaveného na počátku 20. století na okraji zdejšího dělostřeleckého cvičiště rakousko-uherské armády (2. dělostřeleckého polního pluku a 46. domobranecké divize polních houfnic). Další novověké objekty jsou: polní cesta (obj. č. 138), jáma vyplněná kameny a cihlami (obj. č. 145) a mělký lineární výkop, snad zákop, vyplněný komunálním odpadem (obj. č. 1).

Lokalita je situována na svahu obráceném k severu s nadmořskou výškou 246 – 256 m. Naleziště lze identifikovat v mapě MZ 1:10 000, list 24-22-19, v souřadnicích Z s.č.: J s.č. – 50 mm : 159 mm, 59 mm: 106 mm, 68 mm: 107 mm, 56 mm: 159 mm.

„V utopeném“. Starší doba hradištní. Sídliště. Záchranný výzkum.

V listopadu 2004 byly v rámci dohledů na skrývkách rychlostní komunikace R 3508 (Slavonín – Křelov) prozkoumány dva sídlištní objekty ze starší doby hradištní. Tato dosud neznámá lokalita byla pracovním označením „Neředín 2“. U sídlištního objektu č. 1 se jednalo o zásobní jámu, která nebyla pro vysokou hladinu spodní vody dozkoumána až na dno. Druhý objekt (č. 2) představuje mělkou pravidelnou oválnou jámu typickou pro zmíněné období, vyplněnou velkým množstvím kamenů a keramiky.

Lokalita je situována na levém břehu Křelovského potoka s nadmořskou výškou 245 m. Naleziště lze identifikovat v mapě MZ 1 : 10 000, list 24-22-19, v souřadnicích Z s. č.: J s. č. – 12 mm : 242 mm.

Marek Kalábek, AC Olomouc

Resumé

Olomouc (Kataster Neředín, Bez. Olomouc). „Letiště“. Mittelalter. Siedlung. Neuzeit. Millitäre Anlage. Rettungsgrabung.

Olomouc (Kataster Neředín, Bez. Olomouc). „V utopeném“. Burgwallzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

OLOMOUC (k. ú. Řepčín, okr. Olomouc)

„Horní nivy“. 1758/1945. Opevnění. Záchranný výzkum.

V říjnu až listopadu 2004 proběhla 1. etapa záchranného archeologického výzkumu na velké polykulturní lokalitě na stavbě R 3508 (Slavonín – Křelov). Na lokalitě pracovním označením „Řepčín 1“ byl prozatím prozkoumán 1 ha intenzivně osídlené plochy (z 5 ha) s 199 sídlištními objekty a 2 hroby datované do eneolitu, mladší doby bronzové a novověku (viz v příslušných kapitolách).

Leteckým snímkováním skryté plochy byl v trase silnice identifikován lineární útvar protínající lokalitu od severu k jihu (obr. 28). Objekt má podobu velkého V vybihajícího z hlavní trasy směrem na západ. Sondáží se zjistilo, že jde o mělký příkop – zákop, který snad můžeme ztotožnit buď s obranným postavením pruské armády vybudovaném v rámci obléhání

Obr. 28. Letecký snímek lokality Olomouc-Řepčín s půdorysem novověkého opevnění. Flugzeugsaufnahme von Olomouc-Řepčín mit dem Grundriss der neuzeitlichen Befestigung.

Olomouce v květnu 1758, nebo se zákopovými pracemi německé armády na jaře 1945.

Jedná se o malé návrší mezi Neředínem a Křelovem nad mělkým údolíčkem otevřeným na východ do údolí řeky Moravy. Prozkoumaná část lokality má nadmořskou výšku 250–251 m a lze ji identifikovat v mapě MZ 1:10 000, list 24-22-19, v souřadnicích Z s. č.: J s. č. – 20 mm : 350 mm, 25 mm : 345 mm, 45 mm : 350 mm a 42 mm : 355 mm.

Marek Kalábek, AC Olomouc

Resumé

Olomouc (Kataster Řepčín, Bez. Olomouc). „Horní nivy“. Neuzeit – 1758/1945. Militärische Anlage. Rettungsgrabung.

OLOMOUC (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc)

„Pod Vlachovým“. Raný středověk – středohradištní období. Sídliště. Záchraný výzkum.

V měsících říjnu a listopadu proběhla první etapa záchraného výzkumu před stavbou připravovaného rozsáhlého areálu zábavního parku Haná. Mimo jiné (viz kapitola Doba římská a stěhování národů) byla odkryta část rozsáhlého slovanského sídliště rámcově ze středohradištního období. Mezi rozptýlenými objekty převládají hlubší zásobnicové jámy, často se zlomky kamenných žernovů, ojedinělý je nález mělce uloženého lidského kostrového pohřbu s dvojicí ostruh. Výzkum na lokalitě bude pokračovat v rámci dalších etap i v roce 2005.

David Parma, ÚAPP Brno

Resumé

Olomouc (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc). „Pod Vlachovým“. Mittlere Burgwallzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

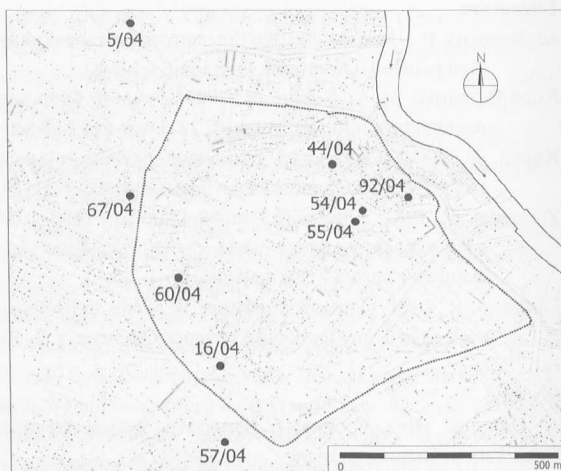
OPAVA (k. ú. Opava-střed, okr. Opava)

Ostrožná ulice, parcela č. 381/1. Středověk – novověk (13.–20. století). Město. Záchraný výzkum.

V dubnu roku 2004 proběhl záchraný výzkum realizovaný v návaznosti na projekt dokončení pěší zóny na Ostrožné ulici (NPÚ Ostrava akce č. 16/04). Lokalita se nachází v jižní části historického jádra města Opavy, na jižním konci Ostrožné ulice, v místě bývalé parkovací plochy před budovou Komerční banky (dříve pobočky Státní banky československé), přímo v linii původního středověkého městského opevnění.

V prostoru stavební jámy pro základ nově budované kašny a pro přeložku plynového potrubí (STL) bylo postupně odkryto několik souvrství a průběh masivních kamenných i kombinovaných (kámen, cihla) zdí. Většina těchto situací byla narušena recentními liniovými výkopy pro inženýrské sítě, výrazný předěl v náleзовé situaci představoval zejména výkop pro kanalizační potrubí. Na základě částečného plošného odkryvu a dokumentace několika profilů lze proto předložit pouze základní přehled zjištěných situací, vzhledem k značně omezenému náleзовému fondu v některých případech bez možnosti přesného časového zařazení.

K nejstarším situacím zjištěným na lokalitě patří část liniového výkopu východo-západní orientace k. 509, zachyceného v podobě severní stěny svažující se pod úhlem cca 40°, a vrs-

Obr. 29. Opava, k. ú. Opava-střed a Opava-Předměstí. Lokalizace archeologických akcí realizovaných v r. 2004 NPÚ – ÚOP v Ostravě.

Opava, Kat. Opava-Předměstí. Lokalisierung der Rettungsgrabungen im Jahre 2004.

tev s výrazným sklonem k. 146 a k. 147, které tvořily spodní část jeho zásypu. Keramický materiál pocházející z těchto vrstev, dochovaný v poměrně velkých zlomcích, lze obecně zařadit do 13. století, vzhledem k přítomnosti vyšších římsovitých okrajů snad do jeho první poloviny. S jistou dávkou pravděpodobnosti můžeme tuto situaci interpretovat jako horní část původního středověkého příkopu, navazujícího na hlavní hradební zeď, nacházející se zřejmě v prostoru dnešní Beethovenovy ulice.

Po rozšíření hradebního systému došlo k částečnému zasypání původního příkopu. Do k. 146 a k. 147 byl vyhlouben základový vkop, do něhož byla založena kamenná parkánová zeď k. 900 (k. 901, k. 907) a k. 902 o šířce cca 1,4 m. Původně propojené zdivo vytvářelo v severozápadním rohu nároží z pravidelně opracovaných kamenů, jeho zalomení lze pravděpodobně vysvětlit napojením parkánové zdi na systém Hradecké brány. V dochovaném zdivu se daly rozlišit tři pásy výstavby. Tento předpoklad potvrdil i plošný odkryv, zachycující dvě štěrkopísčité vrstvy s příměsí malty k. 139 a k. 145, které představovaly pochozí horizonty při stavbě zdiva. Prostor „uvnitř hradeb“, tedy severně a východně zdiva, byl dorovnáán až po hranu původního příkopu vrstvami na bázi přemístěného podloží, úroveň tehdejšího povrchu pravděpodobně tvořila vrstva k. 139. Prostor „vně hradeb“ zůstal nezasypan, v těchto místech lze očekávat příkop či snížený terén navazující bezprostředně na parkánovou zeď.

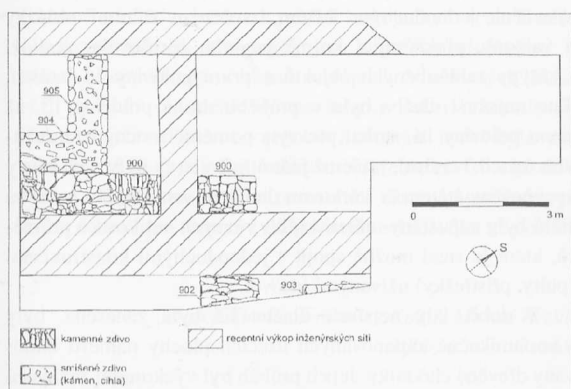
Dalším rozšířením hradebního systému byla stavba navazující ze západní strany na parkánovou zeď. Jejím pozůstatkem jsou zdiva k. 904 a k. 905 vystavěná nad úrovní k. 139 v podobě skládaného kombinovaného (kámen, cihla) líce a litého jádra s úlomky cihel, pod úrovní k. 139 pak v podobě základového kamenného zdiva prolitého maltou. Přizděny byly na době viditelnou spáru ke kamenné konstrukci parkánové zdi. Interpretace je vzhledem k neúplné náleзовé situaci obtížná. Ikonografické materiály nás informují o různé podobě

nadzemních staveb – v těchto místech pravděpodobně stávala druhá branská věž. S určitostí ale můžeme klást tuto zdíva pouze do souvislosti se systémem Hradecké brány.

V prostoru jižně parkánové zdi a uvnitř stavby byly zjištěny novověké a druhotně přemístěné středověké uloženy nasvědčující jednotnému zásypu těchto míst. Otázkou zůstává, zda k zásypu došlo při dalším rozšíření či přestavbě městského opevnění, nebo až v dobách jeho zrušení. Hradecká brána zde stávala až do roku 1834.

Ostrožná ulice 38, parcela č. 217. Středověk – novověk (13.–20. století). Město. Záchranný výzkum.

V červnu roku 2004 byl v středních partiích parcely č. 217 realizován záchranný výzkum (NPÚ Ostrava, akce

Obr. 30. Opava, Ostrožná ulice, p.p.č. 381/1. Situační plán s průběhem odkrytých zdí. Opava, Ostrožná ulice, Parzellennummer 381/1. Gesamtplan der Grabungsfläche mit entdecktem Mauerwerk.

č. 41/04), vyvolaný celkovou rekonstrukcí domu č. p. 232. Lokalita se nachází při jižním konci Ostrožné ulice, v západní linii zástavby, v místě původní středověké parcely.

Ve výkopech pro základové pásy byla na několika místech dokumentována svrchní část původního neporušeného souvrství včetně několika požárových horizontů, zjištěných v podobě vrstev mazanice s většími fragmenty spáleného dřeva. Keramické zlomky pocházející z těchto situací lze zařadit do průběhu 14. a 15. století. Následná sondáž pedologickou tyčí potvrdila další průběh vrstev do hloubky cca 1,1 m, přičemž celková mocnost dokumentovaných profilů dosahuje až 2,6 m.

Dvořákovy sady, parcela č. 200. Středověk – novověk. Město. Záchranný výzkum.

V červenci roku 2004 proběhl záchranný výzkum (NPÚ Ostrava akce č. 60/04) v souvislosti s výstavbou chodníku k budově zvláštní školy. Lokalita se nachází při jihozápadním rohu Rybího trhu (dříve Smolný trh), v místech původní zahrady ležící v jihozápadním sousedství domu s číslem popisným 188 (dnes parcela číslo 200).

Při stavebních pracích bylo objeveno ústí nezasypané studny, uzavřené litym betonovým krytem s čtvercovým otvorem.

Následný výzkum prokázal existenci dosud funkční kruhové studny s vnitřní obehávkou z lomového kamene kladeného nasucho. Vnitřní průměr činil cca 1,4 m, dochovaná hloubka pak 8,1 m. Vzhledem k přítomnosti vody, jejíž hladina leží v hloubce 5,1 m, nebyl z místa nálezu získán žádný datovatelný materiál.

Marek Kiecoň, NPÚ, ú. a p. Ostrava

Resumé

Opava (Kat. Opava-střed, Bez. Opava). Ostrožná Strasse. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Opava (Kat. Opava-střed, Bez. Opava). Ostrožná Strasse. Mittelalter, Neuzeit. Fortifikation. Stadt. Rettungsgrabung.

Opava (Kat. Opava-střed, Bez. Opava). Dvořákovy sady Strasse. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

OPAVA (k. ú. Opava-střed, okr. Opava)

Solná ulice, parcela 585. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

Záchranný výzkum (NPÚ Ostrava akce č. 44/04) na Solné ulici v Opavě proběhl v souvislosti s rekonstrukcí kanalizace. V jejím rámci zde bylo vyhloubeno několik výkopů, které se ve většině případů kryly s průběhem stávajícího kanalizačního řadu. Přesto se podařilo ve dvou úsecích dokumentovat na stěnách výkopu dva profily (P1 a P2), třetí profil (P3) byl dokumentován na stěně manipulační šachty nacházející se poblíž ústí ulice do Dolního náměstí.

Svrchní část stratigrafie na profilech P1 a P2 byla tvořena konstrukčními vrstvami recentní vozovky, na profilu P2 se pod nimi dochovalo novověké valounové dláždění ulice. Niže se nacházely novověké a pozdně středověké planýrky a dorovnávký terénu, které překrývaly již středověkou dvojicí štětů, vzájemně oddělených splachovou vrstvou. Při bázi těchto uložení byly zaznamenány reliktu dřevěných konstrukčních prvků, které nasvědčují, že položení štětů mohlo předcházet zpevnění terénu trámy a fošnami. Spodní část stratifikace obou profilů sestávala ze svazku hlinitých vrstev, které měly na profilu P2 částečně požárový charakter. Vznik tohoto až 0,9 m mocného horizontu můžeme bezpochyby spojit s intenzivní stavební aktivitou na přilehlých parcelách. Předpokládáme, že se na jeho vzniku podílel zejména materiál vytěžený při výstavbě různých suterénů a dalších zahloubených objektů. Na základě datování keramických zlomků, získaných vzorkováním těchto vrstev, je možné vznik této části souvrství předpokládat v intervalu 13.–14. století. Bázi těchto vrstev tvořil další – nejstarší – štět, zpevňující na profilu P2 přímo povrch podloží a na profilu P1 nevýraznou kulturní vrstvu. Je tak možné potvrdit, že komunikační charakter získal prostor vozovky dnešní Solné ulice již ve 13. století, charakter výzkumu bohužel přesnější dataci neumožňuje.

Svrchní část profilu P3 tvořila novověká kanalizační štolu s nedochovanou klenbou a recentním zásypem. Niže se nacházely středověké nálezné situace. Jednalo se především o objekt k. 500 s maximální zjištěnou hloubkou 1,4 m. Výkop byl zahlouben do cca 0,6 m mocné vrstvy, o jejíž genezi nelze říci z důvodu fragmentární nálezné situace nic bližšího. Ulo-

ženina nasedala přímo na podloží, aniž by se podařilo identifikovat jakékoliv zpevnění jeho povrchu, analogické situaci na profilu P2. Prostor mezi vlastní stěnou objektu a jeho výdřevou, jejímž pozůstatkem byl výrazný svislý pruh trouchnivého dřeva, vyplňoval zásyp s vysokým podílem přemístěného podloží. Objekt lze interpretovat jako suterénní část nějaké stavby blíže neznámé podoby. Na základě této nálezové situace nelze vyloučit, že průchod ze SZ koutu Dolního náměstí do Solné ulice mohl vzniknout teprve při renesanční přestavbě zdejší zástavby a prostor dnešního východního ústí Solné ulice mohl být do té doby součástí některého z přilehlých městíšť.

Marek Kiecoň, Michal Zezula, NPÚ, ú. a. p. Ostrava

Resumé

Opava (Kat. Opava – Město, Bez. Opava). Ostrožná Strasse. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

OPAVA (k. ú. Opava-střed, okr. Opava)

Dolní náměstí, parcely č. 573, 579. Vrcholný středověk, novověk. Město, pohřebišť. Záchranný výzkum.

V souvislosti s celkovou rekonstrukcí povrchu Dolního náměstí a výstavbou nových inženýrských sítí a vodovodu byl v prostoru náměstí v několika etapách realizován rozsáhlý záchranný výzkum. První dvě etapy záchranného výzkumu se uskutečnily v předstihu před vlastní stavební činností v roce 2003 (červenec – prosinec). V červenci – září roku 2004 následoval již vlastní záchranný výzkum spojený se stavebními pracemi (NPÚ Ostrava akce č. 55/04). Souběžně s touto etapou probíhal také záchranný výzkum v trase rekonstruovaného vodovodu (NPÚ Ostrava akce č. 54/04).

Nejstarší aktivity spadají do pravěku, a to do neolitu, eneolitu a doby římské.

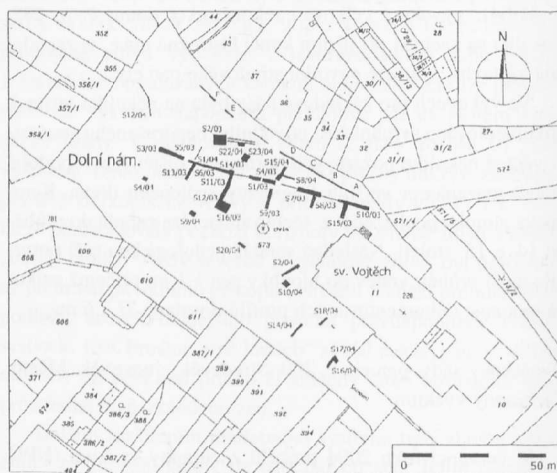
Další nálezové situace již souvisely s počátky lokovaného města a jeho středověkým a novověkým vývojem. K nejstarším nálezovým situacím tohoto časového horizontu náleží tři objekty kruhového půdorysu (sektory A a F, sonda S19/22/04) zahloubené do sprašového podloží. Jednalo se pravděpodobně o objekty hospodářské funkce (zásobnice?), které lze na základě datování keramických nálezů z jejich zánikových výplní zařadit ještě do 1. poloviny 13. století. Přítomnost těchto sídlištních objektů potvrdila předpoklad, že vzniku veřejného prostranství v těchto místech předcházelo osídlení s odlišnou organizací.

Předstihový výzkum v roce 2003 zaznamenal koryto drobné vodoteče, která byla v průběhu první poloviny 13. století svedena do vydřevěného koryta zachyceného v sondách S6/03 a S13/03. Pokračování průběhu téhož koryta bylo zachyceno během výzkumné sezony roku 2004 v sondách S8/04 a S15/04 a v sektoru B výkopu pro vodovod. Pozvolnému klesání povrchu terénu náměstí směrem k V odpovídá i změna v konstrukčním řešení průběhu vydřevěného koryta. Úsek zachycený v sondách S6/03 a S13/03 byl tvořen jednoduchým korytem, mělce zahloubeným do povrchu sprašového podloží, s výdřevou bočních stěn tvořenou masivními fošnami. Desky byly fixovány zevnitř kolíky zaraženými do spraše, přičemž horní hrana výdřevy korespondovala s úrovní povrchu podloží. Situace v níže položené části náměstí je poněkud odlišná. Zde bylo koryto zahloubeno pod úroveň terénu mnohem více

než v horní části náměstí, patrně ve snaze docílit většího spádu a zabránit tak jeho zanášení. Bočnice fixované zevnitř raženými kolíky tak dosahují pouze do poloviny výše stěny výkopu, vlastní vydřevěné koryto bylo pak překryto dřevěnými fošnami a deskami a posléze zasypano přemístěným podložím, aby se tak vyrovnala terénní nerovnost a nic nebránilo komunikačnímu využití okolního terénu. Nelze vyloučit, že vznik tohoto odvodňovacího systému může přímo souviset s přeměnou tohoto prostoru na veřejné prostranství. Chronologické upřesnění přinese dendrochronologické vyhodnocení jednotlivých dřevěných prvků. Na hlavní koryto navazovaly další vydřevěné strouhy, zachycené hned v několika sondách. Dokládají promyšlený systém regulace povrchové vody, sledující nepochybně cíl uchovat plochu náměstí schůdnou i za nepříznivého počasí.

V době kolem poloviny 13. století byla plocha náměstí zpevněna jednoduchým štetem, tvořeným říčními oblázky a valouny, překrývající kromě povrchu sprašového podloží i zásypy zahloubených objektů z první poloviny 13. století. Tato nejstarší dlažba byla v průběhu druhé poloviny 13. až první poloviny 14. století překryta poměrně mocným souvrstvím (cca 0,3–1,3m), přičemž jednotlivé vrstvy byly opět místy zpevňovány štetem či štěrkovou drenážní vrstvou. Do povrchu štetů byly zapuštěny ražené kolíky různých velikostí a průměrů, které je snad možné spojit s jednoduchými konstrukcemi (pulty, přístřešky) užívanými trhovci.

V době, kdy nejstarší dlažba již byla zanesena, byly v komunikačně exponovaných úsecích plochy náměstí budovány dřevěné chodníky. Jejich průběh byl výzkumem zachycen v sondách S4/04, S14/04 a S16/04; jednalo se o hatovou konstrukci tvořenou za sebe kladenými dvojicemi trámků či kulatinou, překrytými svrchu křížem kladenými fošnami či kulatinou. Provizorní zpevnění terénu, patrně pouze lokálního charakteru a tvořené volně loženými deskami či kulatinou, bylo pak zachyceno i v dalších sondách.

Obr. 31. Opava, Dolní náměstí 2003–2004. Lokalizace jednotlivých sond a dokumentovaných profilů v katastrální mapě.

Opava, Dolní náměstí 2003–2004: Lokalisierung der Sondagen und Suchschnitte im Katasterplan.

Novověkou část stratigrafie náměstí představují šterkopis-kové a hlinité dorovnávkové vrstvy, někdy s příměsí stavební suti, a jedna, příp. dvě úrovně valounových dlažeb. Ve všech zkoumaných sektorech výkopu pro vodovod byly zachyceny cihlové kanálky odvádějící splašky z jednotlivých domů na náměstí do rovněž cihlové kanalizační stoky z 19.–20. století. Její průběh byl registrován v sondách S8/04, S15/04, S19/04 a S21/04. V sektoru A výkopu pro vodovod bylo pak odkryto dřevěné vodovodní potrubí, kterým byla pravděpodobně odváděna voda z kašny doložené ikonografickými prameny.

Sondy S2/04 a S14/04, situované při SZ a JZ straně kostela sv. Vojtěcha, zachytily okraj kostelního hřbitova. V sondě S2/04 bylo navíc registrováno zdívko z lomového kamene na maltu, narušené recentním výkopem pro plynové potrubí. Vzhledem k jeho umístění a charakteru ho lze s velkou mírou pravděpodobnosti ztotožnit s ohradní zdí hřbitova. Na východní straně zdi, tedy směrem k průčelí kostela, bylo zcela či zčásti odkryto několik hrobových jam s pohřby uloženými na zádech a orientovanými hlavou k západu. V některých hrobových jámách se nacházely pozůstatky rakví (zkorodované hřeby, trouchnivé dřevo), v jednom z dětských hrobů byla nalezena při skeletu hlíněná kulička. Nepřehledná stratigrafická situace, způsobená četnými recentními zásahy, umožňuje tyto hroby datovat jen rámcově do pozdního středověku až novověku.

*Marek Kiecoň, František Kolář, Michal Zezula,
NPÚ, ú. o. p. Ostrava*

Resumé

Opava (Kat. Opava-střed, Bez. Opava). Dolní Platz. Parz. N. 573, 579. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung, Stadt, Gräberfeld. Rettungsgrabung.

OPAVA (k. ú. Opava-střed, okr. Opava)

Náměstí Osvoboditelů, parcela č. 22. Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

Archeologický výzkum (NPÚ Ostrava akce č. 92/04) byl vyvolán stavební činností v dvorním traktu domu č. p. 7 na náměstí Osvoboditelů č. o. 6 a proběhl ve dnech 3.–5. 11. 2004.

Lokalita se nachází vně původního středověkého hradebního pásu v samém sousedství někdejší Ratibořské brány, někde v místech příkopu, případně v jeho těsné blízkosti, jakož i v prostoru pozdějšího systému barokního městského opevnění. V souvislosti s jeho demolicí v průběhu první poloviny 19. století byla plocha někdejšího propracovaného systému městské fortifikace v těchto místech dodatečně zastavěna řadou původně patrových domků, svou dispozicí kopírujících průběh dálkové komunikace procházející původně Ratibořskou branou ve směru na Ratiboř.

Výzkum byl realizován formou kombinace dokumentace stěn výkopů základové rýhy (sondy S1 a S2) a omezených plošných odkrytí, přičemž povrchu geologického podloží nebylo vzhledem k stavebníkem požadované konečné úrovni snižování dosaženo. Ve svrchní části dokumentovaných profilů bylo registrováno souvrství tvořené převážně povodňovými hlínami; jejich charakter a pozice naznačují, že se zřejmě jedná o cílené planýrky v místech někdejšího městského

opevnění, resp. příkopu. Jejich sled byl na několika místech narušen pilíři z lomového kamene stavěného na maltu a vynášecími cihlovými pásy studňovaného základu souvisejícího se zástavbou parcely z 19. století. Spodní část dokumentovaných profilů představovaly středověké uložení, některé z nich taktéž druhotně uložené ve formě terénních planýrky. Keramický materiál, získaný dílem vzorkováním profilů, dílem z omezeného plošného odkryvu, lze rámcově datovat do 13.–15. století, druhotně deponované povodňové hlíny obsahovaly novověký keramický materiál. V části zkoumané plochy, a to ve dně výkopu S1, byl zachycen relikt valounkového štětu bez keramických nálezu, dokládající komunikační využití částí této parcely ve středověku (novověku?). Existence tohoto zjevného zpevnění terénu problematizuje předpokládanou lokalizaci této parcely do míst někdejšího středověkého hradebního příkopu. Vzhledem k této skutečnosti se ovšem nabízí otázka, zda tato nálezo- vá situace nesouvisí s možným středověkým předměstským osídlením poblíž brány, které kopírovalo průběh dálkové trasy procházející Ratibořskou branou. V důsledku rozšiřování hradebního systému v průběhu 16.–18. století lze hypoteticky předpokládat zánik této předměstské zástavby v okolí Ratibořské brány a její částečné obnovení resp. opětné vybudování po demolici městské fortifikace v průběhu 19. století. Jedná se ovšem o čistě hypotetické úvahy, k osvětlení nálezo- vé situace v této okrajové části městského jádra snad v budoucnu napomohou případně další záchrané výzkumy realizované v předpokládané trase někdejšího městského opevnění a jeho předpolí.

František Kolář, NPÚ, ú. o. p. Ostrava

Resumé

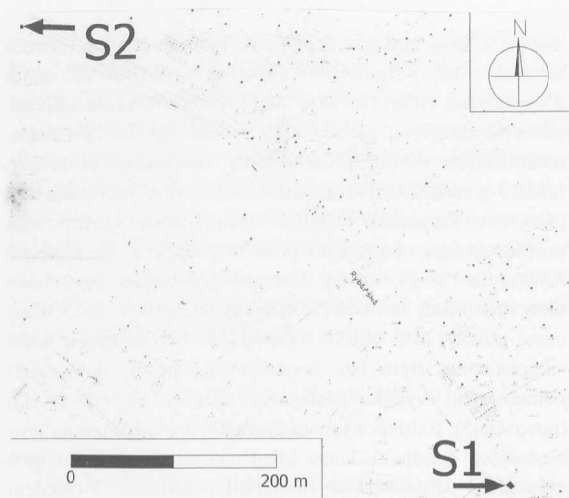
Opava (Kat. Opava-střed, Bez. Opava). Osvoboditelů Platz. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

OPAVA (k. ú. Předměstí, okr. Opava)

Rybářská ulice, parcela č. 2924. Novověk. Město. Záchraný výzkum.

V roce 2004 byla realizována celková rekonstrukce ulice Rybářské v Opavě, její součástí byla i výstavba nové kanalizace. Rybářská ulice, která tvořila osu osídlení předměstské části zvané Ganzov, kopíruje na okraji inundačního území řeky Opavy tok tzv. městského náhonu, který již od středověku zásoboval vodou několik mlýnů nacházejících se v pravobřežní části opavského Ratibořského předměstí.

Archeologický výzkum (NPÚ Ostrava akce č. 5/04) se v prvé fázi soustředil na dokumentaci profilů vzniklých na stěnách technologické šachty umístěné poblíž křižovatky Rybářské a Sadové ulice. Kromě toho byly dokumentovány i dřevěné konstrukční prvky vyjmuté ze šachty bagrem před započítím výzkumu. Přestože bylo nutné z bezpečnostních důvodů dokumentovat v nezapažené šachtě profily pouze z jejího okraje, podařilo se zjistit, že svrchní část cca 5,0 m mocného profilu tvoří recentní planýrky a spodní sestává z naplavených hlín, které bylo možné na základě keramických nálezu získaných z vytěžených zeminy rámcově datovat do novověku. Stejně stáří byla s velkou mírou pravděpodobnosti i bagrem zničená dřevěná konstrukce, která byla do těch-

Obr. 32. Opava, Rybářská ulice, p.p.č. 2924. Lokalizace dokumentovaných profilů v katastrální mapě. Opava, Rybářská ulice, Parzellenummer 2924. Lokalisierung der Suchschnitte im Katasterplan.

to vrstev zapuštěna (datování upřesní připravovaná dendrochronologie).

Podobná stratigrafická situace, kterou reprezentoval profil složený z recentních planýrek a naplavenin, byla dohledem opakovaně zaznamenána v celé délce Rybářské ulice. Teprve v místě ústí ulice U trojice do Rybářské ulice výkop znovu narušil dřevěné konstrukce. I zde bylo zjištěno, že konstrukce sestávající z trámů a fošen byla zahloblena do novověkých povodňových vrstev. Podobně jako v případě první dřevěné konstrukce nebyla ani zde možná přesná funkční interpretace, s velkou mírou pravděpodobnosti se ale jednalo o zařízení určené k chovu a odchovu ryb či škeblí. Při bázi jedné z vrstev výplně se totiž nacházely koncentrace jejich ulit. Konstrukce ovšem mohly sloužit i jiným vodohospodářským účelům.

František Kolář, Michal Zezula, NPÚ, ú. o. p. Ostrava

Resumé

Opava (Kat. Opava-Předměstí, Bez. Opava). Rybářská Gasse. Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

OPAVA (k. ú. Předměstí, okr. Opava)

Hradecká ulice, parcela č. 3024/4. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

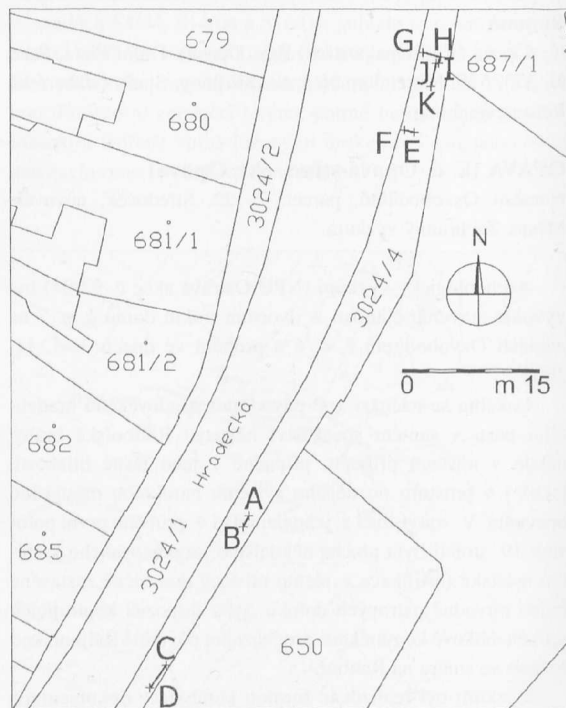
Záchranný výzkum (NPÚ Ostrava akce č. 57/04) byl vyvolán rekonstrukcí NTL plynovodu a přípojek v prostoru Hradecké ulice a náměstí Svobody. Dokumentována byla situace celkem na 4 profilech, ve všech případech situovaných v okrajové východní části dnešní komunikace. Na profilu G–L, nacházejícím se v severní části ulice, byl identifikován do povrchu půdního typu zahlobený objekt s rovným dnem a téměř kolmými stěnami, doplněný sloupovou jámou, hloubenou z téže úrovně povrchu. Z výplně objektu pochází nepočtené keramické zlomky rámcově datovatelné do 2. pol.

13.–14. století. Středověké keramické nálezy se podařilo získat i z vrstev, které již zaplněný objekt překryly. Svrchní část stratigrafie profilu byla tvořena recentními uloženinami. Na profilech A–B a C–D byla dokumentována souvrství tvořená splachovými vrstvami a planýrkami, které byly opakovaně zpevněny štěty. Na základě datování keramických nálezů, získaných vzorkováním uvedených vrstev, je možné v těchto místech předpokládat nejstarší zpevnění povrchu štětem nejdříve v pozdním středověku.

Výsledky archeologického výzkumu tak pravděpodobně potvrzují předpoklad, že trasa důležité komunikace směřující k Hradci nad Moravicí byla do těchto míst přeložena teprve v závěru středověku, předtím procházela dnešní Otickou ulicí. Tak jako předchozí archeologické výzkumy nepotvrdila ani tato archeologická akce existenci osídlení předcházejícího lokaci města, které do prostoru Hradecké ulice situují některé badatele (např. Kuča 2000, 706).

V úseku výkopu s profilem C–D byly v zemině vytženy z výkopu nalezeny dva železné artefakty – torzo sekery a krojídlo pluhu. Ačkoliv datování obou předmětů zůstává díky nálevoým okolnostem nejisté, lze předpokládat, že byly původně uloženy v rámci pozdně středověkého oblázkového štětu, což dokládají oblázky a valouny spolu s jejich otisky, přichycené ke krojídlu korozí.

Náměstí Republiky, parcela č. 379/4. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

Obr. 33. Opava, Hradecká ulice, p.p.č. 3024/4. Lokalizace dokumentovaných profilů v katastrální mapě. Opava, Hradecká ulice, Parzellenummer 3024/4. Lokalisierung der Suchschnitte im Katasterplan.

Záchranný výzkum (NPÚ Ostrava akce č. 67/04) byl vyvolán novostavbou domu v místě objektu č. p. 1 (Opava-Předměstí), jenž zanikl po roce 1945. Jednalo se o stavbu pocházející ze závěru 19. století, do té doby se zde nacházelo předpolí městského opevnění, na které navazovala zástavba předměstské ulice Na Rybníčku.

Po strojním odstranění stavební suti, která vyplňovala suterén zbořeného domu, byla začištěna jeho podlaha, tvořená ušlapanou vrstvou přemístěného podloží. Níže se nacházel povrch půdního typu, kontaminovaný pravěkými keramickými zlomky (viz kap. Neolit). Středověké etapě osídlení je možné přiřadit pouze jednu jámu v superpozici se starším pravěkým objektem, ze které byl získán keramický okrajový zlomek 1. poloviny 13. století.

Po odtěžení obvodové zdi sklepa, vymezující jižní okraj zkoumané plochy, byl na stěně stavební jámy dokumentován profil, který umožnil poznat charakter vrstev vně suterénu. Bylo zjištěno, že téměř 2,0 m mocné souvrství v nadloží půdního typu je tvořeno novověkými planýrkami s keramickými nálezy 16.–17. století, které snad můžeme spojit s terénními úpravami tohoto prostoru souvisejícími s rozšiřováním městské fortifikace.

Michal Zezula, NPÚ, ú. o. p. Ostrava

Obr. 34. Opava, náměstí Republiky, p.p.č. 379/4. Celkový pohled na zkoumanou plochu od JZ. Opava, náměstí Republiky, Parzellennummer 379/4. Gesamtansicht vom Südwesten auf die Grabungsfläche.

Literatura

- Kuča, K. 2000: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV. Praha.
 Šikulová, V. 1972: Záchranné akce v areálu středověké Opavy, Přehled výzkumů 1971, 121–123.
 Šrámek, P. – Gebauer, J. 1990: Náměstí a ulice města Opavy. Historický místopis. Opava.

Resumé

Opava (Kat. Opava-Předměstí, Bez. Opava). Hradecká Strasse. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Opava (Kat. Opava-Předměstí, Bez. Opava). Republiky Platz. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

OSTRAVA (k. ú. Moravská Ostrava, okr. Ostrava)

Ulice 28. října, parcela č. 3589/1. Středověk - novověk (14.–20. století). Město. Záchranný výzkum.

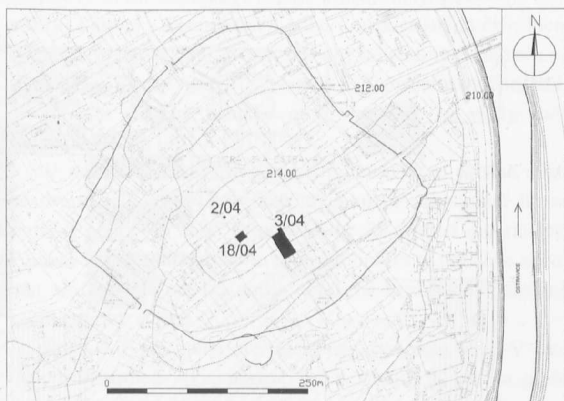
V únoru roku 2004 proběhl v souvislosti s výstavbou kolektoru drobnější záchranný výzkum (NPÚ Ostrava akce č. 2/04) v místě napojení ulice 28. října do jihozápadní strany Masarykova náměstí. Lokalita se nachází na pomezí někdejší ulice Prostřední, rozšířená v letech 1841–1842, a parcely domu č. 62 podle původního číslování; samotný dům byl při rozšíření komunikace zbourán.

V prostoru stavební jámy byla dokumentována dvě odlišná souvrství o mocnosti cca 1,4 m, rozdělená zhruba v polovině recentním výkopem pro inženýrské sítě. Uloženy při bázi obou souvrství vykazovaly charakter hnojištních hlín s vyšším zastoupením rostlinných makrozbytků a obsahovaly keramické zlomky datovatelné na přelom 13. a 14. století.

Marek Kiecoň, NPÚ, ú. o. p. Ostrava

Resumé

Ostrava (Bez. Ostrava). 28. října Strasse. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Obr. 35. Ostrava, k. ú. Moravská Ostrava. Lokalizace archeologických akcí realizovaných v r. 2004 NPÚ – ÚOP v Ostravě. Ostrava, Kat. Moravská Ostrava. Lokalisierung der Grabungen im Jahre 2004.

OSTRAVA (k. ú. Moravská Ostrava, okr. Ostrava)

Masarykovo náměstí 32, parcely č. 167/2, 166/1, 166/2. Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

Záchraný výzkum (NPÚ Ostrava akce č.18/04) byl vyvolán stavební činností (strojní odstranění sutových zásypů někdejších sklepních prostor, základová pilotáž) související s plánovanou přístavbou v části dvorního traktu domu č. o. 32 (č. p. 51) na Masarykově náměstí (parcely č.167/2, 166/1, 166/2). Dům č.o.32 je novostavbou v proluce na parcele č. 167, v místech někdejšího velkoměšťanského právovárčného domu č. 65, stojícího – jak dokládají gruntovní knihy – již v 17. století. V průběhu 19. a 20. století prodělala zástavba parcely v důsledku radikálních přestaveb výraznou proměnu, původní středověká dispozice někdejšího domu tak vzala bohužel zasně.

Neohlášené zahájení stavebních prací, které proběhly jako součást stavby „G.O.M. („generální oprava a modernizace“). Masarykovo nám. – Velká, Ostrava“, vedlo ke zničení části intaktně dochovaných archeologických situací, a to především základovou pilotáží. Z tohoto důvodu byly další stavební práce v dotčené ploše zastaveny a jejich pokračování bylo umožněno až po provedení záchraného archeologického výzkumu. Ten proběhl ve dnech 2. 4.–21. 5. 2004. Vlivem výše zmíněných faktorů (rozsáhlá stavební činnost v 19. a 20. století; neohlášené zahájení stavebních prací souvisejících s realizovanou přístavbou v roce 2004) byla většina původních intaktně dochovaných archeologických uloženin zničena, výzkum se tak omezil na dokumentaci a plošný odkryv značně torzovitých nálezových situací v prostorách v minulosti tolik zástavbou nezasažených.

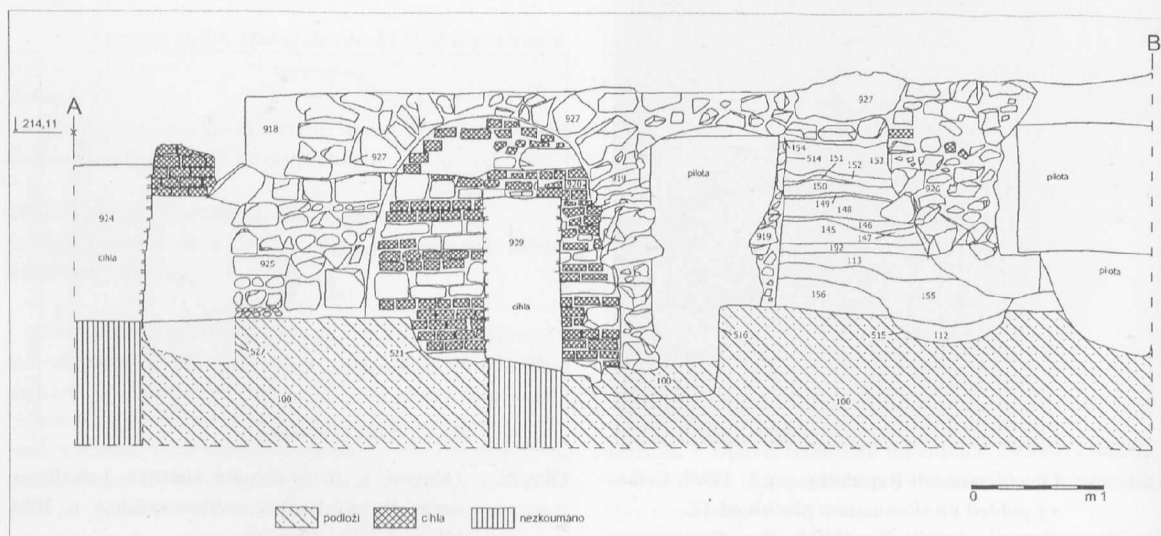
Počáteční horizont středověkého osídlení lokality reprezentovala vrstva šedohnědé prachové jílovité hlíny s keramickým inventářem z druhé poloviny 13. – počátku 14. století, související nepochybně s počátky lokovaného města. Ve středověké části parcely byl do povrchu této uloženiny zahlouben relikt vanového objektu K515, který byl doprovázen méně zřetelnými zahloubenými objekty obtížně určitelné funkce. Výplň

zmiňovaného výkopu obsahovala kromě četných organických makrozbytků keramický materiál datovatelný rovněž do druhé poloviny 13. století. Zásyp této jámy, jakož i celá kulturní vrstva, do níž byl zahlouben, byla následně, a to vzhledem k obdobnému keramickému materiálu rámcově z 13.–14. století patrně s nepřilíh velkým časovým odstupem, překryta další sídlíštní vrstvou. Její povrch byl přinejmenším zčásti zpevněn dřevěnými deskami a vytvářel tak pochůzný horizont. Troughnivé pozůstatky těchto dřev byly zachyceny v sektorech A a H.

Někdy v průběhu 14. – první poloviny 16. stol. došlo k destrukci zástavby této parcely, a to požárem. Zjevný pozůstatek této události či událostí představují mocné planýrky spáleníštního charakteru registrované v sektorech A, B a H, tvořené vrstvami do červeno-černé barvy přepálené mazanice a vrstvičkami uhlikaého prachu a zuhelnatělého dřeva. Navzdory torzovitosti situace lze na základě dělicích vrstviček jít a šterku uvažovat o dvou zánikových horizontech. V sektoru H vyplňoval požárový zával zahloubený objekt nejasné funkce. V sektorech A a B torzovitá nálezoová situace neumožňuje jednoznačně stanovit, jedná-li se o zásyp vnitřních prostor, případně nějakého zahloubeného objektu, či o planýrku již v ploše dvora.

S prokazatelně dvorovou částí parcely však můžeme počítat v prostoru sektoru C, kde bylo registrováno torzo valounové dlažby v písčitém loži, keramickým materiálem vrstev výše i níže uložených datovatelné s velkou pravděpodobností do průběhu 15. století.

Časový horizont 15., resp. 15./16. století představuje pak konečnou fázi, v níž je ještě možné alespoň rámcově sledovat sídlíštní aktivity spojené s touto parcelou. Na povrch uloženin, datovatelných keramickým materiálem do tohoto období, nasedají již bezprostředně nejruznější recentní podpodlažní a jiné zásypy, související povětšinou s intenzivní stavební činností v průběhu 19. a 20. století, zejména s velkou přístavbou z přelomu 19./20. století. Ta v podstatě z valné části zničila, či alespoň výrazně zredukovala a zneprůhlednila, původní nálezoové situace související se středověkou a novověkou zástavbou parcely. Výjimkou zdá se však být situace dochovaná při samé

Obr. 36. Ostrava, Masarykovo nám. 32. Profil A-B na SZ stěně stavební jámy. Ostrava, Masarykovo Platz. 32. Suchschnitt A-B.

hranici parcely (sektory A, B); zde bylo výzkumem odkryto starší základové zdívo využívající techniku tzv. studňování – pilíře propojené vynášecími pasy. Základové pilíře z lomového kamene a opracovaných kamenných kvádrů byly zapuštěny do sledu původních středověkých uloženin. Ve své dochované svrchní části šlo o zmiňované neulehlé spáleništní planýrky. Při realizaci stavby z přelomu 19. a 20. století bylo toto zdívo funkčně využito a včleněno do nově budovaných základů (propojení s cihlovými zidkami K 909, 920), jedná se ovšem o starší stavební fázi. K možnému datování lze však říci pouze tolik, že se jedná o záležitost mladší, než jsou středověké uloženiny, do jejichž povrchu bylo toto zdívo zapuštěno, zato však starší než zmiňovaná přestavba z přelomu 19. a 20. století.

František Kolář, NPÚ, ú. o. p. Ostrava

Resumé

Ostrava (Bez. Ostrava). Masarykovo Platz. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

OSTRAVA (k. ú. Moravská Ostrava, okr. Ostrava)

Masarykovo náměstí 1, ulice Muzejní, parcely č. I, 3489. Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

Archeologický výzkum v prostorách někdejší Staré radnice v Moravské Ostravě, dnešního Ostravského muzea, byl prováděn od ledna do srpna roku 2004 opavským archeologickým pracovištěm Národního památkového ústavu v Ostravě ve spolupráci s Ostravským muzeem. Jednalo se o I. etapu výzkumu (NPÚ Ostrava akce č.3/04), který bude v letošním roce pokračovat II. etapou. Podnětem k zahájení záchraného archeologického výzkumu byla – dosud probíhající – celková rekonstrukce a statické zajištění Ostravského muzea, jejímž investorem je Statutární město Ostrava. Archeologický výzkum se soustředil na všechna místa v interiéru i exteriéru stavby, kde bylo možno v důsledku stavebních úprav předpokládat narušení či zničení původních archeologických situací.

Archeologický výzkum byl realizován jak v interiéru, tak exteriéru budovy A (tedy v nejstarší části někdejší radnice obrácené do náměstí, která prošla nejsložitějším stavebním vývojem) paralelně s probíhajícími pracemi na celkové rekonstrukci a statickém zajištění této budovy.

V rámci rekonstrukce objektu byly z důvodu izolace stavby a statického zajištění stěn i kleneb budovy snižovány násypy pod podlahami ve všech patrech, včetně suterénních prostor. Tyto úpravy několikrát narušily intaktně dochované původní archeologické vrstvy. Jednalo se především o tři prostory v přízemí: 16 m dlouhou chodbu a dvě místnosti k ní přiléhající, kde se archeologická souvrství dochovala pod cca 50–70 cm mocnými násypy stavební suti pod podlahou. Dále byla zkoumána jedna místnost v suterénu a část vnitřního dvora přiléhající k přední budově. Ve spojitosti s opravou budovy A byla také přeložena kanalizace. Výkop o délce 20 m a hloubce 4 m byl veden téměř rovnoběžně s parcelou ze strany současného parkoviště, tedy ze strany Muzejní ulice. V prvním, druhém i třetím nadzemním podlaží budovy A bylo sledováno odstraňování klenebních násypů pod všemi podlahami.

Vzhledem k charakteru plánovaných stavebních úprav, které zahrnovaly také celkové snižování úrovně stávajícího

povrchu, nebyl výzkum v interiéru budovy A omezen na položení dílčích sond. Povrch v jednotlivých místnostech, jejichž plocha byla podle potřeby dále rozdělena na sektory A, B, byl snižován plošně, po jednotlivých vyčleněných kontextech (podpodlažní zášpy, intaktní archeologické vrstvy). Vzhledem k nutnosti respektovat stavební firmou určenou maximální konečnou niveletu snižování úrovně povrchu nebylo v celé ploše dosaženo úrovně geologického podloží. Výjimku v tomto ohledu představovala – po dohodě s vedením stavební firmy – pouze plošně omezená sonda v místnosti M107. Zmíněné omezení do značné míry limitují interpretační možnosti prováděného archeologického výzkumu.

V místnostech v přízemí bylo zjištěno především mocné souvrství (tvořené do červena přepálenou mazanicí a černými uhlíkatými vrstvičkami) představující spáleništní horizont. Vrstvy přepálené mazanice obsahovaly velké množství předmětů rámcově prozatím datovatelných do 15.–16. století, a to zlomků kuchyňské stolní keramiky, kachlů z kamen, skla, kovových předmětů (zejména stavební kování), textilu (!), dřevěných desek a zuhelnatělého obilí. Výzkumem bylo odkryto rovněž vícero kamenné zdívo různého stáří. Mladší souviselo s vnitřními úpravami dnes stojících budov a starší patrně náleželo předchozí středověké či časně novověké zděné zástavbě.

Velmi cenná situace byla registrována pod podlahou chodby. Po celé délce se zde pod vrstvami stavební suti dochovala cca 1 m vysoká torza kamenných zdí nesouvisejících funkčně se současnou stavbou. Tyto zdi z neopracovaných lomových kamenů kladených na vápennou maltu a doplněných cihlami lze vzhledem k existenci vynášecích pásů považovat za zdívo základové, byť bez výraznějšího základového vkopu, realizované částečně technikou studňování. S určitou pravděpodobností by se mohlo jednat o základy starší obytné budovy, která na této sloučené parcele stála snad někdy v první třetině 16. století a která stavebně předcházela velké přestavbě z druhé poloviny 17. století. Ještě starší stavební fázi, případně doklad o způsobu využití, resp. rozvržení středověké parcely, pak mohou představovat torza malých zídek stavěných z říčních valounů kladených na jíl. Bližší souvislosti budou ověřeny až při následném zpracování celého výzkumu.

Ve vrstvách ze 14. století byly nalezeny (mimo značné množství stolní keramiky: hrnky, hrnce, mísy, pokličky, trojnožky) i zlomky keramických pohárů a skleněných číší, které svědčí o vyšší sociální úrovni lidí obývajících tuto parcelu ve středověku. Cenný nález (i ve vztahu k datovacím možnostem) představuje stříbrný pražský groš vyražený za vlády Jana Lucemburského (1310–1346).

V suterénu stavby byly mladšími zásahy ve většině místností archeologické vrstvy bez předchozího zkoumání již ve starších obdobích nebo nejpozději ve 20. století odstraněny. Pouze v suterénním prostoru pod podloubím se podařilo zkoumat uloženiny, které lze podle objevené keramiky předběžně zařadit do 14. století.

Prostor dvora nebyl archeologicky zkoumán celý. V této fázi rekonstrukce bylo možné ověřit situaci pouze na ploše 1,5 x 3,0 m, kde si stavba komínu a vzduchového kanálu vynuťovala zásah přibližně 1 m do hloubky od současné úrovně povrchu. Sondou byly odkryty pouze vrstvy novověkých navážek, porušené navíc ještě recentními zásahy.

Přeložka kanalizace byla v prvních 10 m směrem od čela parcely porušena recentním výkopem pro původní vedení

kanalizace až do hloubky 4 m. Ve zbývajícím prostoru proběhl výzkum vrstev až na podloží. Pod recentními navážkami a dorovnávkami terénu se uchovaly novověké a středověké splachové vrstvy. Dokladem využití těchto prostor jako komunikačního prostoru byly přinejmenším dva horizonty zpevnění povrchu v podobě hatě či dřevěného chodníku, pomocí kterého byl terén schůdný i v deštivém období. Středověká vrstva pod hatovou konstrukcí dosedala v těchto místech přímo na podloží.

Díky ochotě stavebních dělníků byl sledován i obsah násypů mezi podlahami a klenbami ve všech třech nadzemních patrech. Násypy přinesly cenné či alespoň pozoruhodné doklady především z mladších období. Ve třetím nadzemním patře příznivé klimatické podmínky, tedy dostatečné sucho, umožnily dochování většího souboru písemností z 18. století souvisejících především s provozem radnice. Z mladších nálezů jsou to pak noviny z roku 1837 a 1843, flakony – lékovky, dětské kožené boty, zlomky keramiky, kamnových kachlů z 19. století, části hracích karet z 20. století, lístek do ostravského kina Kosmos z 3. 2. 1947 s neodtrženým kontrolním ústřížkem a mnoho dalších předmětů, které se pod podlahy dostaly v různých fázích oprav vnitřních prostor staré radnice, dnes Ostravského muzea.

*František Kolář, NPÚ, ú. a. p., Ostrava
Johana Střílková, Ostravské muzeum*

Resumé

Ostrava (Bez. Ostrava). Masaryk Platz, Muzejní Gasse. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

PODOLÍ (okr. Brno-venkov)

„Malé pole“. Raný středověk, mladší doba hradištní. Sídliště. Záchraný výzkum.

Záchraný archeologický výzkum provedený v roce 2004 při akci „Podolí – komunikace, trať „Malé pole“, přinesl kromě dokladu pravěkého osídlení též poznatek o osídlení z doby hradištní. Archeologickým výzkumem byly na trase budoucí komunikace, vybihající z hlavní příjezdové silnice ze směru Bedřichovice – Podolí a směřující k napojení na obecní cestu u hřbitova, zjištěny celkem tři objekty. Pozůstatky osídlení se koncentrovaly k hlavní silnici do vesnice, horní část budoucího silničního zářezu nebyla sledována. Jeden ze tří objektů náležel do 11. stol.

Petr Kos, ÚAPP Brno

Resumé

Podolí (Bez. Brno-venkov). „Malé pole“. Frühmittelalter, jüngere Burgwallzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

POHOŘELICE (okr. Břeclav)

Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

V souvislosti s odkanalizováním a výměnou IS (voda, plyn) v rámci akce „Čistá Jihlava“ proběhl v letních měsících roku 2004 archeologický dohled prováděných výkopů v oblasti Moravského náměstí, ulice Dlouhá a Mlýnská v Pohořelicích.

Zkoumaná oblast se nachází východně a jihovýchodně historického jádra Pohořelic, pravděpodobně za bývalou městskou hradbou. Pouze v prostoru ulice Krátké a Pšeničné můžeme uvažovat, že se pohybujeme uvnitř historického města. Podle sdělení majitele domu ležícího v uličce vybihající ze severozápadního kouta Moravského náměstí byla při stavbě jeho domku v 70. letech porušena mohutná kamenná zeď o síle cca 2 m. V tomto prostoru lze uvažovat o reliktu městské hradby, nicméně při výkopu v ulici Krátké tato skutečnost prozatím potvrzena nebyla.

K brzkému rozmachu osídlení Pohořelic patrně pomohlo výhodné umístění přímo na trase jedné z větví cesty z Brna do Mikulova a Rakous, v místě odbočky na znojemském směru a přechodu přes řeku Jihlavu (Doležel 2000, 178). V první polovině 13. století držel od markraběte některé zboží v Pohořelicích brněnský měšťan Oldřich Schwarz a jeho bratři, jimž roku 1240 král Václav I. zboží potvrdil. Od roku 1222 je také doložena fara pod patronátem zeměpána. Ve 2. polovině 13. století se Pohořelice staly věnným městem královen. Ještě roku 1413 se Pohořelice počítaly mezi královská města, od roku 1417 již bývaly často zastavovány (Kuča 2002, 329–330).

V minulosti se v Pohořelicích a okolí uskutečnilo několik archeologických výzkumů. V okolí města se nacházejí dvě zaniklé vesnice – Klášterka (Unger a kol. 1980) a 600 m jihovýchodně od Pohořelic ves Preser datovaná do 14.–15. stol. (Unger 1982, 47). Plošně větší výzkum realizoval M. Geisler v souvislosti s přemostěním komunikace Brno – Mikulov v roce 1994. V lokalitě Nová louka byly zachyceny pozůstatky osídlení kultury s nálevkovitými poháry, kultury se zvoncovitými poháry, únětické kultury, věteřovské a velatické kultury, dále halštatské horákovské kultury, stopy osídlení z doby laténské, římské a hradištní (Čižmář – Geislerová – Unger (ed.) 2000, 204). Pohřebiště z přelomu doby římské a doby stěhování národů zkoumal M. Čižmář v poloze Mlýnské (Čižmář – Geislerová – Unger (ed.) 2000, 203–204). Slovanská zemnice a jáma z doby římské byly zjištěny roku 1970 v trati Pod studýnkou (Unger 1970a, 44; Unger 1970b, 54). Osídlení z doby bronzové bylo zachyceno také archeologickým dohledem ve Švermově ulici (Unger 1977, 24). Několik archeologických výzkumů proběhlo přímo v intravilánu města, v bezprostřední blízkosti kostela sv. Jakuba. Především je to dohled nad terénními úpravami v okolí kostela (Čižmář – Geislerová – Unger (ed.) 2000, 202), který osvětlil jak vývoj stavby samotné, tak zachytil i pozůstatky pravěkého osídlení (kulturní vrstva velatické kultury doby bronzové). Na hlavním náměstí byl dále dokumentován profil při stavbě domu v blízkosti fary. Dokumentovaná situace dokládá osídlení ze 3. čtvrtiny 13. století (Klanicová 1997, 229–230). V poslední době proběhl dohled nad stavbou rodinného domu v severní linii Horního náměstí, zachyceny byly situace středověkého a novověkého osídlení (Holub 2004, 236).

Ve sledovaném prostoru okolí ulic Mlýnská, Dlouhá a Moravské náměstí proběhly v minulosti dvě akce – při hloubení rýhy pro kanalizaci v Mlýnské ulici zachytil J. Unger kulturní vrstvy a jámu o průměru 3,10 m datovanou do 14.–15. století (Unger 1997, 230), dále pak v roce 1996 zkoumal pravěké a středověké osídlení při stavbě sportovní haly (Čižmář – Geislerová – Unger (ed.) 2000, 203).

Ze středověkého osídlení je významný především objekt zachycený na řezu P11 v ulici Pšeničná. Neznáme sice jeho

rozměry ani podobu výkopu, ale z uložení tvořících zásep se můžeme domnívat, že se jedná o pozůstatek zahloubené části dřevohliněné stavby (sklepa, sklípku). Zánik objektu je možné na základě keramického materiálu vyzvednutého z vyvážky po výkopu inženýrské sítě (s.j. 152) datovat na přelom 13. a 14. století. Nutno uvažovat, že objekt tohoto typu se nacházel již v rámci městských hradeb a že někde v prostoru ulice Pšeničné hradba tedy pravděpodobně probíhala. Archeologickým dohledem však její průběh zachycen nebyl.

Keramický zlomek datovaný do 14. století byl vyzvednut ze zásep (s.j. 101) jámy s.j. 504 zachycené v řezu P1. Jedná se o nehlubokou jámu neznámého účelu.

Další nalezené stopy lidské činnosti náležejí již novověkému osídlení. V nejbližším okolí Moravského náměstí byly dokumentovány na dvou profilech pozůstatky osídlení ze 16.–17. století (P3 – s. j. 108, 109, 110, 111; P5 – s. j. 119, 120). Obzvláště situace v řezu P3 naznačuje mohutný nárůst terénu v této oblasti v 16.–17. století. Můžeme se tak domnívat, že právě v tomto období začíná trvalé osídlení tohoto prostoru. Přimo v ploše Moravského náměstí byl dokumentován řez se zjištěným novověkým osídlením v ústí ulice Krátká (P9, s.j. 134). V jižní části Moravského náměstí pak byly zachyceny navážky (dorovnávky terénu) datované mj. habánským zbožím (viz. foto 219-04-31, 32).

Blíže nedatované novověké osídlení bylo dokumentováno i řezem P10 v ulici Jánská (s. j. 141, 142). Sběrem z výhozu hromady nad profilem P10 (s. j. 145) byl získán materiál 18. století. Nárůst vrstev v řezu P10 můžeme tedy přičíst horizontu počátku 17. (případně závěru 16.) až 18. století.

V řezu P1 byl zachycen také pozůstatek starší, blíže nedatované komunikační úpravy Moravského náměstí (kamenná dlažba s. j. 900).

Petr Holub, Archaia Brno, a.p.s.

Literatura a prameny

- Čížmář – Geislerová – Unger (ed.) 2000: Výzkumy – Ausgrabungen 1993–1998, ÚAPP Brno.
- Doležel, J. 2000: K městskému zřízení na středověkém Brněnsku do r. 1411, *Mediaevalia archeologica* 2, 159–259.
- Holub, P. 2004: Pohořelice (okr. Břeclav), *Přehled výzkumů* 45 (2003), 236.
- Klanicová, E. 1997: Pohořelice (okr. Břeclav), *Přehled výzkumů* 1993–1994, 229–230.
- Kuča, K. 2002: Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku V. Praha 2002.
- Unger, J. 1971a: Jáma z doby římské u Pohořelic, *Přehled výzkumů* 1970, 44.
- Unger, J. 1971b: Objev slovanské zemnice u Pohořelic (okr. Břeclav), *Přehled výzkumů* 1970, 54.
- Unger, J. 1977: Gruben aus der Bronzezeit in Pohořelice, *Přehled výzkumů* 1975, 24.
- Unger, J. a kol. 1980: Pohořelice-Klásterka. Studie AÚ ČSAV v Brně VIII/2.
- Unger, J. 1982: Lokalizace zaniklé vsi Preser u Pohořelic, *Přehled výzkumů* 1980, 47.
- Unger, J. 1997: Pohořelice (okr. Břeclav), *Přehled výzkumů* 1993–1994, 230.

Obr. 37. Pohořelice. Zachycení dokumentovaných profilů.

Pohořelice. Darstellung der dokumentierten Profile.

Résumé

Pohořelice (Bez. Břeclav).Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

PROSTĚJOV (k. ú. Čechůvky, okr. Prostějov)

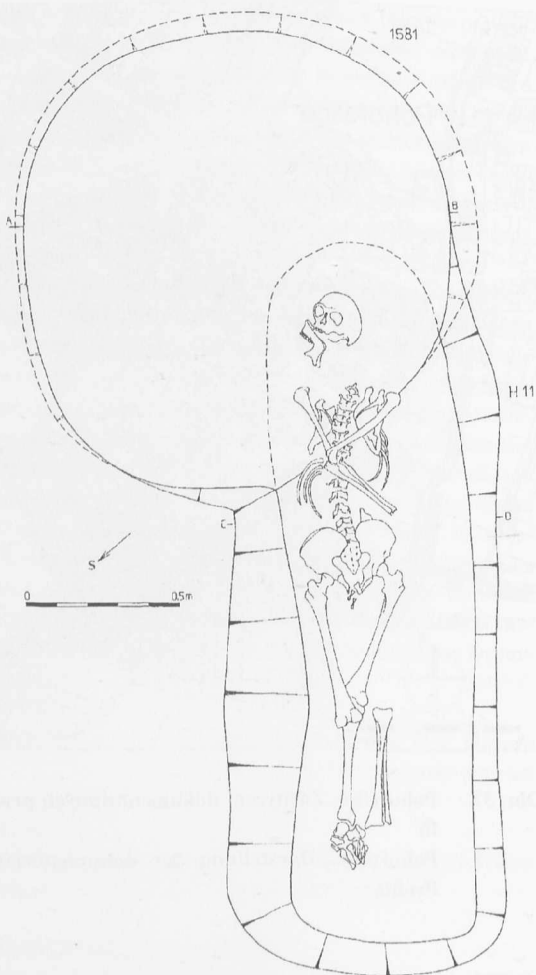
„Kopaniny“. Středověk. Sídliště, pohřby na sídlišti. Záchraný výzkum.

Při rozsáhlém archeologickém výzkumu na výstavbě obchvatu Kraliček a křižovatky jižně Čechůvek bylo prozkoumáno i několik válcovitých zásobnic s typickou výplní, které vypovídají o tom, že poloha byla využívána i ve středověku. Nejmladším archeologickým nálezem je pohřeb dospělého jedince, uloženého na břichu v úzké hrobové jámě se zjevně oddělenou hlavou a rukama svázanými v loktech za zády. Není pochyb o tom, že dotyčný byl popraven. V okolí místa nálezů se sice odehrávala v roce 1866 bitva u Tovačova, jedna z důležitých potyček rakousko-pruské války, ale způsob provedení popravy je veskrze středověký.

Miroslav Šmíd, ÚAPP Brno

Resumé

Prostějov (Kataster Čechůvky, Bez. Prostějov). „Kopaniny“. Mittelalter. Siedlung, Bestattung in der Siedlung. Rettungsgrabung.

Obr. 38. Čechůvky, okr. Prostějov, „Kopaniny“. „Popravený“.
Čechůvky, Bez.. Prostějov, „Kopaniny“.
„Popravený“.

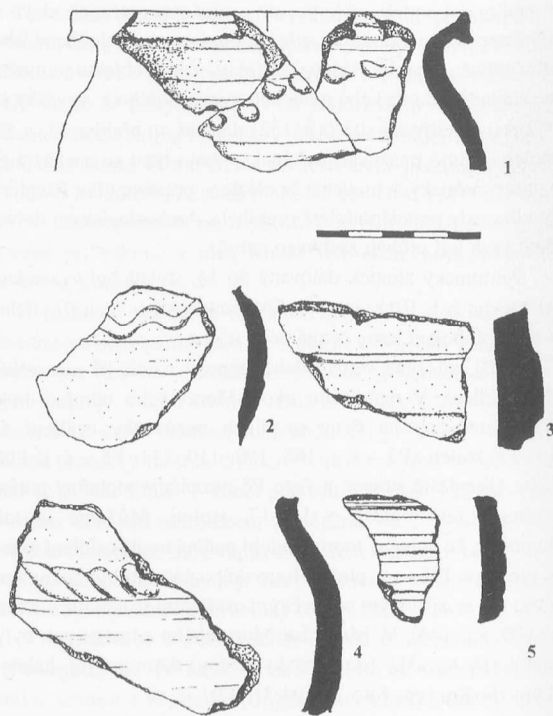
PŘEROV (okr. Přerov)

Ul. Budovatelů č. 6. Mladší doba hradištní. Sídliště. Povrchový sběr. Uložení: M. Přerov.

Na jaře 2004 byla výkopem v ulici Budovatelů č. 6 narušena kulturní vrstva z mladší doby hradištní. Tato vrstva nasedala na sprašový podklad, jehož horní hranice byla v hloubce necelého metru. Situace byla zdokumentována. Část nalezeného souboru keramiky pochází přímo z vrstev a zbytek byl získán prostřednictvím povrchového průzkumu (obr. 38). Keramika byla zdobena oválnými, šikmými žlábkami a širokými žlábkami horizontálně obíhajícími tělo nádoby. Ve výzdobě se vyskytla také vlnice a v jednom případě plastická lišta. Ve třech případech byla keramika kvalitně oxidačně vypálena (obr. 39:2,3) a celkovým vzhledem nejvíce připomíná nálezy kvalitní keramiky z lokality, která se nachází v trati „Za kapličkou“, rovněž na k.ú. města Přerova.

Dále byla nalezena keramika dokládající osídlení v těchto místech ve 14.–15. století. Nálezy jsou uloženy v M. Přerov (In. č. A 3867–3876).

Zdeněk Schenk, FFMU Brno.

Obr. 39. Přerov, ul. Budovatelů. Výběr keramiky.
Přerov, Budovatelů Str., Keramikauswahl.

Resumé

Přerov (Bez. Přerov). Budovatelů Str. Jüngere Burgwallzeit. Siedlung. Terrainbegehung.

PTENÍ (okr. Prostějov)

Nádvoří zámku. Novověk. Šlechtické sídlo. Záchraný výzkum.

V měsíci říjnu 2003 proběhl drobný archeologický výzkum v areálu pozdně renesančního zámku ve Ptení (okr. Prostějov), který byl vyvolán plánovanou rekonstrukcí tohoto šlechtického sídla zbudovaného v místech předpokládané středověké tvrze.

Ptenský zámek najdeme na ZM ČR 1 : 10 000, list 24-23-05, velmi snadno, a to v okolí bodu určeného souřadnicemi 213 mm od Z s. č. a 66 mm od J s. č.

Vlastní sonda byla položena při jižní obvodové stěně objektu v západní části nádvoří a protнула tak původní kamenné dláždění a část základového žlabu pro jeho vnitřní obvodovou stěnu. Získaný keramický materiál datuje vznik stavby do závěru 17. či počátku 18. století. Očekávaná tvrť, která je v písemných pramenech zmiňována v letech 1378–1597 (Nekuda – Unger 1981, 249) však prokázána nebyla, a to ani po provedení několika dalších drobných sond v okolí objektu.

Pavel Fojtík, ÚAPP Brno

Literatura

Nekuda, V. – Unger, J. 1981: Hrádky a tvrť na Moravě. Brno.

Obr. 40. Ptení, nádvoří pozdně renesančního zámku. Struktura základového zdiva vnitřní obvodové stěny objektu. Ptení, Hof des Renaissance-Schlusses. Struktur der inneren Umfassungsmauer, Fundament.

Resumé

Ptení (Bez. Prostějov). Schloss Ptení. Neuzeit. Schloss. Rettungsgrabung.

REŠICE (okr. Znojmo)

Bezejmenná trať. Doba mladohradištní – 12. století.. Sídliště. Záchraný výzkum.

Za důležitý lze pokládat objekt z poloviny 12. století, s nálezy keramiky, bronzového a stříbrného prstenu, který nám umožňuje do této polohy situovat předchůdce současných Rešic.

Zdeněk Čížmář, ÚAPP Brno

Resumé

REŠICE (Bez. Znojmo). Anonyme Flur. Frühmittelalter (12. Jahrhundert). Siedlung. Rettungsgrabung.

SLOPNÉ (okr. Zlín)

Intravilán obce. Středověk, novověk. Sídlištní aktivita. Náhodný nález.

V roce 2003 našel při hloubení výkopů pro základy přístavby domu č.p. 20 v obci Slopné jeho majitel P. Béza zlomky středověké a novověké keramiky. Místo nálezu leží v centrální části intravilánu, na úpatí východního svahu nad pravým břehem říčky Horní Olšavy, v nadm. výšce cca 348 m. Poloha lokality je na ZM ČR 1 : 10 000 (mapový list 25-24-08) vyznačena souřadnicemi 340:323 mm od Z a J sekční čáry.

Typologicky jsou v nepočetném souboru středověké keramiky zastoupeny především hrnce s různě profilovanými okraji a dále masivní silnostěnná zásobnice s kyjovitě zesíleným okrajem zdobeným vícenásobnou vlnicí. Chronologicky tento materiál spadá do rozmezí 13.–15. století, nejstarší horizont představuje zlomek hrnce s vytaženým okrajem vyrobený z keramického těsta s malou příměsí tuhových zrnek. Další část souboru tvoří běžné tvary novověké keramiky, rámcově datovatelné do 16.–17. století.

Z katastru obce Slopné, ležící v údolí Horní Olšavy na jižním okraji Komonecké hornatiny, byly dosud známy pouze ojedinělé doklady pravěkého osídlení (kamenná eneolitická sekerka, zlomky pozdně laténské keramiky); jihozápadně od obce, již na katastru sousedních Schradic, bylo v průběhu 60. let zkoumáno rozsáhlé žárové pohřebiště kultury lužických popelnicových polí (Dohnal 1977, 46–55). Nově objevené nálezy z období středověku až novověku pocházející přímo z intravilánu obce tak archeologicky potvrzují údaje známé z historických pramenů (první písemná zmínka se vztahuje k roku 1261, kdy je ves Slopná uváděna ve výčtu majetku nově založeného cisterciáckého kláštera Smilheim ve Vizovicích; CDB V/1, č. 290) a svědčí o kontinuálním vývoji historického jádra osady.

Jana Langová, Muzeum jv. Moravy ve Zlíně

Prameny a literatura

CDB: Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae, V/1 (1253–1266), Šebánek, J.- Dušková, S. (eds.), Praha 1974.

Dohnal, V. 1977: Kultura lužických popelnicových polí na východní Moravě, Fontes Archaeologiae Moraviae, T. X, Brno.

Resumé

Slopné (Bez. Zlín). Innenbereich der Gemeinde. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung. Einzelfunde.

SUDOMĚŘICE (okr. Hodonín)

„Horní chmelnice“, „Valcha“. Středověk (?). Příkop. Záchraný výzkum.

V průběhu března a dubna roku 2004 pokračoval druhou etapou záchraný archeologický výzkum na trase obchvatu obce Sudoměřice. Mimo jiné (viz kapitoly Encolit, Doba železná, Doba římská a stěhování národů) se podařilo zachytit pokračování a severní zakončení dlouhého příkopovitého útvaru probíhajícího napříč zkoumanou plochou. Jeho časové zařazení vyplývá ze stratigrafické situace zjištěné v roce 2003; objekt byl v rámci souvrství spolehlivě nejmladší, lze jej tedy datovat do období po definitivním zániku sídliště ze závěru doby římské. Vlastní nálezy z výplně příkopu k upřesnění datace nepřispívají, jde pouze o rezidua související se starším osídlením. Jako nejpravděpodobnější interpretace se jeví možnost, že může jít o obranný příkop, situovaný u přechodu vodního toku – brodu v poloze „Valcha“, který měl zabránit překročení ramene Moravy v těchto místech.

David Parma, ÚAPP Brno

Resumé

Sudoměřice (okr. Hodonín). „Horní chmelnice“, „Valcha“. Mittelalter (?). Graben. Rettungsgrabung.

ŠLAPANICE (okr. Brno-venkov)

„Velký háj“ (Hájek). Středověk – novověk. Obilní jáma. Záchraný výzkum.

Na základě oznámení K. Sovové, archeoložky z Okresního muzea Brno-venkov ve Šlapanicích, byl s ing. K. Svobodou ze Šlapanic prohlédnut a prozkoumán propad s podzemní prostorem v trati „Velký háj“ (ZM ČR 1 : 10 000, list 24-43-01, 423 mm od Z s. č. a 163 mm od J s. č.). Lokalita se nachází v S části extravilánu obce Šlapanice. Objev propadu do podzemní prostory se nachází na zalesněném návrší Z od šlapanické cihelny, poblíž zděné chaty nad silnicí ve směru Bedřichovice – Šlapanice.

Záchranný výzkum se zaměřil na dokumentaci situace vzniklé samovolným propadem. Základní podložní hmotu tvořily na lokalitě karbonské hrubozrné slepence a kvartérní spraše, do kterých byl objekt zahlouben. Mocnost spraší zde bylo možné odhadnout na cca 3–4 m, což bylo podmíněno hloubkovým dosahem zkoumaného objektu.

Výzkum doložil existenci obilní jámy. Hloubka volné prostory byla více než 2 m a šířka cca 1,5 m. Ústí obilní jámy bylo široké pouhých 40 cm. Stopy po trámových kapsách, jak je to obvyklé u jiných obilních jam této oblasti (např. Sivice), nebyly zjištěny. Orientační sondáží v okolí hrdla obilní jámy byl lokalizován mělký drenážní žlábek, který měl zamezit pronikání vody do podzemního objektu. Datace objektu je nejistá, pravděpodobně se jedná o středověké až novověké období, kdy byla tato obilná sila v úrodných oblastech Moravy hojně užívána.

Petr Kos, ÚAPP Brno

Resumé

Šlapanice (Bez. Brno-venkov). Getreidegrube. Mittelalter – Neuzeit. Rettungsgrabung.

ŠTERNBERK (okr. Olomouc)

Ulice Čechova. Středověk–novověk. Město, sídlištní vrstvy. Záchranný výzkum.

Záchranný výzkum probíhal při rekonstrukcích kanalizace a vodovodu v září 2004. Výkopy byla zasažena téměř celá ulice, rámcově lze plochu vymezit absolutními souřadnicemi: X= -1106751.467, Y= 542331.066; X= -1106760.567, Y= -542343.400; X= 1106762.291, Y= -542245.584; X= -1106748.359, Y= -542257.316. Hloubka výkopů činila 1,402,20 m, šířka se pohybovala od 1,20 do 2,50 m. Protože výkopy vedly převážně v druhotně porušených terénech, omezil se výzkum na dohled a případnou dokumentaci (celkem 7 profilů) tam, kde zůstala zachována torza neporušených situací. Pouze na jednom místě (před č. o. 5) byla zachycena tmavá vrstva organogenních uloženin obsahující keramiku 14.–15. století. Ležela v hloubce 1,60–1,80 m pod úrovní povrchu vozovky, přímo na štěrkopiskovém podloží. Pokud bylo podloží zachyceno i na jiných místech, kolísala úroveň jeho povrchu od -1,50 do -1,80 m. Starší středověké vrstvy nebyly jinde zjištěny, na podloží přímo nasedaly již novověké vrstvy, případně výkop podloží nezasáhl. Poměrně často se vyskytovaly stopy po požáru. Zajímavá je skutečnost, že před č. o. 1 byl zachycen pozůstatek novověké valounové dlažby v hloubce 1,15 m pod úrovní současného povrchu. Můžeme shrnout, že v Čechově ulici docházelo k zvyšování terénu i v období novověku, a to až o 1,50 m, a že doklady činnosti

člověka ve středověku jsou minimální, většinou porušené pozdějšími úpravami.

Hana Dehnerová, Jan Grégr, NPÚ, ú. o. p., Olomouc

Resumé

Šternberk (Bez. Olomouc), Čechova Gasse. Mittelalter. Neuzeit. Stadt, Siedlungsschichten. Rettungsgrabung.

TĚŠETICE (okr. Olomouc)

Intravilán. KLPP. Mladší doba římská. Doba hradištní. Novověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

V červnu a červenci 2004 byl prováděn dohled při II. etapě rekonstrukce silnice v centru obce Těšetice. Při hloubení kanalizačního výkopu bylo narušeno pět objektů, z nichž dva můžeme datovat do novověku a jeden do doby hradištní. Jedná se patrně o dva novověké sklepy související s vedlejším dvorem a jeden sídlištní objekt.

Lokalita se nachází na SZ okraji obce u nového hřbitova. Jedná se o nevýraznou terasu nad levobřežím potoka Šumice v nadmořské výšce 226 m. Naleziště lze identifikovat v mapě MZ 1:10 000, list 24-22-17, v souřadnicích Z s. č.: J s. č. – 434 mm : 254 mm a 439 mm : 250 mm

„U školy“. Doba hradištní. Novověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

V rámci sledování výkopových prací na stavbě inženýrských sítí nově budovaného sídliště rodinných domků, bylo nalezeno sedm sídlištních objektů, z nichž se dá jeden podle vakovitého průřezu datovat do doby hradištní. Čtyři jámy mají charakter mělkých příkopků a podle nečetných zlomků keramiky je datujeme do novověku. Z orníční vrstvy pochází i několik amorfních zlomků keramiky datovaných rámcově do pravěku.

Lokalita se nachází na severním okraji obce. Rozkládá se na mírném svahu obráceném k jihovýchodu v nadmořské výšce 223–224 m na pravém břehu říčky Blaty. Naleziště lze identifikovat v mapě MZ 1 : 10 000, list 24-22-18, v souřadnicích Z s. č.: J s. č. – 15 mm : 242 mm; 20 mm : 244 mm; 17 mm : 250 mm.

Marek Kalábek, AC Olomouc

Resumé

Těšetice (Bez. Olomouc). Innenbereich der Gemeinde. Mittelalter. Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

Těšetice (Bez. Olomouc). „U školy“. Burgwallzeit. Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

UNIČOV (okr. Olomouc)

Masarykovo náměstí č. p. 22, parc. č. 18. Vrcholný středověk, novověk. Město, sídlištní vrstvy. Záchranný výzkum. Uložení: VM Olomouc.

V březnu 2004 proběhl záchranný výzkum vyvolaný rekonstrukcí nádvoří tzv. domu Moravských stavů v severozápadní části Masarykova náměstí v Uničově. Poloha je dána absolutními souřadnicemi: X= -1100875.031, Y= -554549.196;

X= -1100856.687, Y= -554549.771; X= -1100842.327, Y= -554554.904. V rámci úprav byly obnaženy základy domu č. p. 21. V tomto výkopu na východní straně nádvoří, hlubokém 0,90 m, byly zachyceny vrstvy odpadu vytvářené od 14. do počátku 16. století. Doklady staršího osídlení nebyly výkopem zachyceny, můžeme je však předpokládat v nižších úrovních, protože výkop nedosáhl podloží. Mladší pozůstatky chyběly také, jednak z důvodu postupné změny hygienických návyků a jednak v důsledku výstavby domu č. p. 22 v polovině 18. století. Se stavbou mohla souviset jáma na hašení vápna, rovněž výkopem zachycená. Dále byla odhalena torza dvou kamenných zdí hospodářských budov.

Hana Dehnerová, NPÚ, ú. o. p. Olomouc

Resumé

Uničov (Bez. Olomouc), Masarykovo Platz Bnr. 22. Hochmittelalter, Neuzeit. Stadt, Siedlungsschichten. Rettungsgrabung.

VELKÁ BÍTEŠ (okr. Žďár nad Sázavou)

Kostel sv. Jana Křtitele. Středověk, novověk. Město. Záchran-
ný výzkum.

V souvislosti s výkopovými pracemi při odvlhčení a izolaci zdi kostela sv. Jana Křtitele ve Velké Bíteši proběhl v létě 2004 archeologický dohled, realizovaný Archaiou Brno, o.p.s.

Dokumentováno bylo několik dílčích profilů. Podařilo se alespoň v segmentech sledovat základové zdivo kostela. Zachyceny byly části hřbitova. Akce dosud nebyla vyhodnocena, proto se o ní bude blíže referovat později.

Petr Holub, Antonín Zůbek, Archaiou Brno, o.p.s.

Resumé

Velká Bíteš (Bez. Žďár nad Sázavou). Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

VELKÁ BÍTEŠ (okr. Žďár nad Sázavou)

Masarykovo náměstí. Středověk, novověk. Město. Záchran-
ný výzkum.

V souvislosti s pokládáním nové kanalizace na Masarykově náměstí ve Velké Bíteši proběhl v létě a na podzim 2004 záchraný archeologický výzkum, provedený Archaiou Brno, o.p.s.

Výzkum probíhal formou dohledu nad výkopovými pracemi. Následně byly dokumentovány vzniklé profily.

Byly zaznamenány sídelní aktivity od 13. století až do novověku. Vedle četných jam neznámé funkce byly dokumentovány staré povrchy náměstí a též pozůstatky zaniklé zástavby v podobě planýrek shořelých dřevohliněných staveb a reliktu kamenného sklepa.

*Petr Hejhal, Petr Holub, Petr Hrubý, Antonín Zůbek
Archaiou Brno, o.p.s.*

Resumé

Velká Bíteš (Bez. Žďár nad Sázavou). Masarykovo Platz. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

VELKÝ TÝNEC (okr. Olomouc)

Intravilán, ulice Zámecká. Novověk. Cihlová konstrukce. Záchraný výzkum.

Ve dnech 15. 7. až 17.8 2004 byl pracovníky archeologického centra Olomouc proveden záchraný archeologický výzkum při výkopových pracích na stavbě „Velký Týnec – ul. Chaloupky a Zámecká – vodovod a kanalizace“. Dne 27. 7. byla na stěnách výkopu v dolní části ulice Zámecká objevena a zdokumentována novověká cihlová klenutá konstrukce, která protínala šikmo vozovku ve směru severojižním. Místo nálezů je na mapě ZM ČSR 1 : 10 000, kladový list 24-22-25, identifikováno koordináty 481 mm od západní sekční čáry a 166 mm od jižní sekční čáry. Konstrukce sestává ze dvou zdí (o šířce 0,5 m), ze kterých vyrůstá klenba (její mocnost je 0,5 m), jež je s oběma zdmi provázána. Zdi a klenba jsou zděné na maltu a konstrukční prvek je cihla. Vnější rozměry konstrukce jsou: šířka 2,5 m a zjištěná výška 1,5 m. Výplň klenby tvořila světle hnědá sypká zemina. Z této výplně byly získány dva fajánsové střepy s oboustrannou bílou glazurou, novověkého stáří.

Vendula Vránová, AC Olomouc

Resumé

Velký Týnec (Bez. Olomouc). Str. Zámecká. Neuzeit. Rettungsgrabung.

VÉMYSLICE (okr. Znojmo)

„Stavové“. Doba středohradištní (9. století). Sídlíště. Záchran-
ný výzkum.

Závěr osídlení této významné lokality představuje větší počet objektů (polozemnice, zásobní jámy, jámy, kúlové jamky) a kulturní vrstva 102A, která náleží středohradištnímu období – 9. století. Velká intenzita osídlení se odráží i v bohaté a mocné kulturní vrstvě, v níž je možné identifikovat (mimo systém nadzemních dřevěných konstrukcí v podobě kúlových jamek) i řadu povrchových koncentrací lomových kamenů,

Obr. 41. Vémyslice „Stavové“. Celkový pohled na prozkoumanou část polozemnice (513) s vnitřní kúlovou konstrukcí a povrchovou destrukcí lomových kamenů.

„Stavové“. Der erforschte Teil des Grubenhauses mit Pfostenkonstruktion und oberflächigem Steinschutt.

mazanických ker a shluků nálezů. Mimo bohatý soubor keramiky a zlomků železných předmětů stojí za pozornost úplný tyglík, který dokládá zpracování barevných, případně drahých kovů přímo na lokalitě.

Zdeněk Čížmář, ÚAPP Brno

Resumé

Věmyslice (Bez. Znojmo), Flur „Stavové“. Mittlere Burgwallzeit (9. Jahrhundert). Siedlung, Rettungsgrabung.

VESELÍ NA MORAVĚ (okr. Hodonín)

Masarykova třída, ulice Hrnčířky. Novověk. Sídliště – město. Záchranný výzkum.

V dubnu 2004 proběhl záchranný archeologický výzkum na stavbě prodejny LIDL ve Veselí nad Moravou. Lokalita se nachází téměř ve středu města, na křižovatce Masarykovy třídy a ulice Hrnčířky. Jde o polohu v původně plochem terénu přibližně 250 m od dnešního toku řeky Moravy, na jejím levém břehu, v nadmořské výšce 176 m n. m. V jednotlivých dílčích dostupných plochách, které zahrnovaly výkopy pro základové patky pilířů haly, inženýrské sítě, úpravu příjezdové komunikace, se podařilo zdokumentovat řadu zahloubených objektů novověkého až recentního stáří, obsahujících nejčastěji keramiku, zlomky cihel, břidlicové střešní krytiny, případně i tabulkové sklo. Nejpečlivější situace je v ploše odkryté při stavbě silnice. Zde je poměrně jasně patrné, že jde o pozůstatky zahradních a drobných hospodářských staveb, jímek či jiných funkčně neupřesnitelných aktivit, které se nacházely v zázemí domků stavěných podél hlavní městské komunikace, tedy dnešní Masarykovy třídy. Na základě nálezů a mapových podkladů je možné upřesnit datování jejich vzniku do 2. poloviny 18. až počátku 20. století.

David Parma, ÚAPP Brno

Resumé

Veselí na Moravě (okr. Hodonín). Masaryk-Gasse, Hrnčířky-Strasse. Neuzeit. Stadt, Rettungsgrabung.

VÍTONICE (okr. Znojmo)

Intravilán obce. Raný středověk – novověk (8.-16. století). Sídliště, středověká a novověká vesnice. Záchranný výzkum.

V průběhu výzkumu trasy výkopu pro vodovod se podařilo na katastru Vítonic a především ve vlastním jádru obce, na návsi, zachytit celkem 19 pravěkých a středověkých objektů (viz kap. Neolit, Doba bronzová). Za velmi důležité lze pokládat objekty, které můžeme spojit s předchůdcem současných Vítonic. Reprezentují ho nálezy ze středohradištního období, které snad můžeme zařadit do průběhu 8. a 9. století. Velkou sídelní aktivitu zaznamenáváme i v následném mladohradištním období (10.-12. století), kdy jsou z prostoru návsi zachyceny minimálně ve třech případech polozemnice s pecemi. Závěr osídlení náleží několika jámám z průběhu 14.-15. století, které dokládají středověký vývoj Vítonic, jakož i ojedinělé nálezy novověké keramiky ze 16. století.

Zdeněk Čížmář, ÚAPP Brno

Obr. 42. Zlín-Malenovice, okr. Zlín, „Zadní mezicestí“. Hrobslovanského bojovníka z 9. století. Zlín-Malenovice, Bez. Zlín, „Zadní mezicestí“. Grab eines slawischen Kriegers aus dem 9. Jahrhundert.

Resumé

Vítonice (Bez. Znojmo). Innenbereich der Gemeinde. Frühmittelalter – Neuzeit (8.-16. Jahrhundert). Siedlung, mittelalterliches und neuzeitliches Dorf. Rettungsgrabung.

ZLÍN (k. ú. Malenovice u Zlína, okr. Zlín)

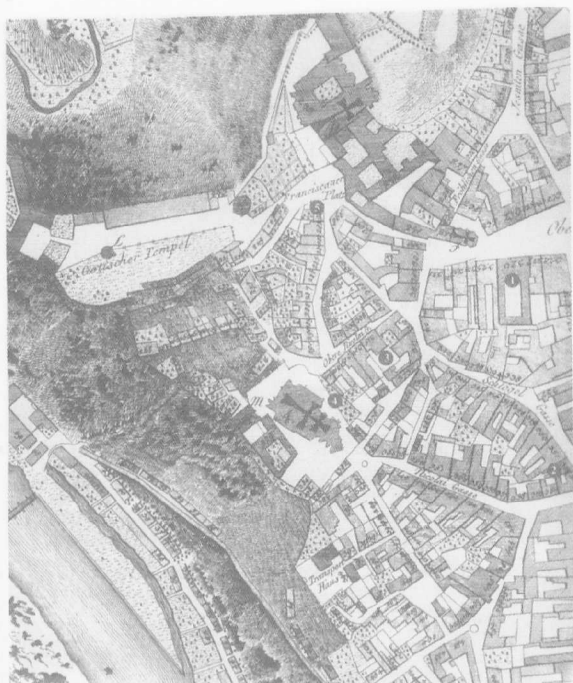
„Zadní mezicestí“. Středohradištní období. Sídliště, pohřebiště. Záchranný výzkum.

Na ploše určené k výstavbě velkoobchodního nákupního centra Makro bylo prozkoumáno i několik objektů z doby Velkomoravské říše, ale především dva kostrové hroby. Pohřeb bojovníka v prostorné hrobové jámě se stopami po výdřevě nebo rakvi patří k nejvýznamnějším nálezům z tohoto místa. U nohou pohřbeného byly nalezeny železné ostruhy, přezka a u pravé ruky stopy po železném předmětu, snad noži.

Miroslav Šmíd, ÚAPP Brno

Resumé

Zlín (Kataster Malenovice u Zlína, Bez. Zlín). „Zadní mezicestí“. Mittlere Burgwallzeit. Siedlung, Skelettgräberfeld. Rettungsgrabung.

Obr. 43. Znojmo. Výřez z katastrální mapy 1815 s vyznačenými místy výzkumů. 1 – Horní nám. 3 – Althanský palác, 2 – ul. Zelenářská 5, 3 – ul. Klácelova 3, 4 – ul. Klácelova 11, 5 – ul. Přemyslovců 9. Znojmo. Ausschnitt aus der Katasterplan 1815 mit Kartierung der Fundstellen. 1 – Horní Platz 3 – Althann Palast, 2 – Zelenářská Str., 5, 3 – Klácelova Str. 3, 4 – Klácelova Str. 11, 5 – Přemyslovců Str. 9.

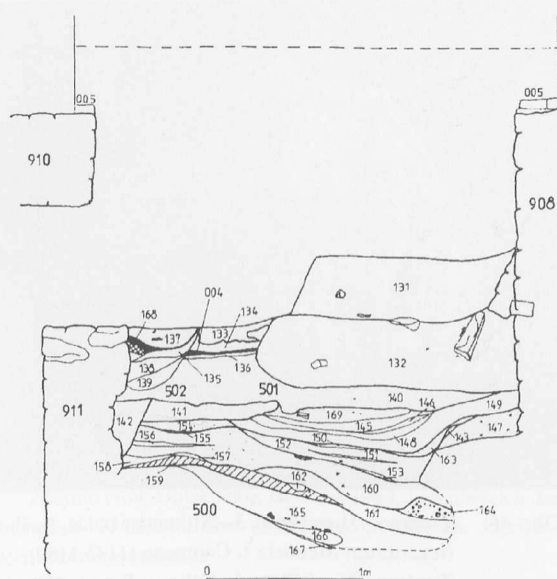
ZNOJMO (okr. Znojmo)

Horní náměstí 3 – Althanský palác. Sídliště, město. Raný středověk a novověk (11.–17. stol. Záchraný výzkum.

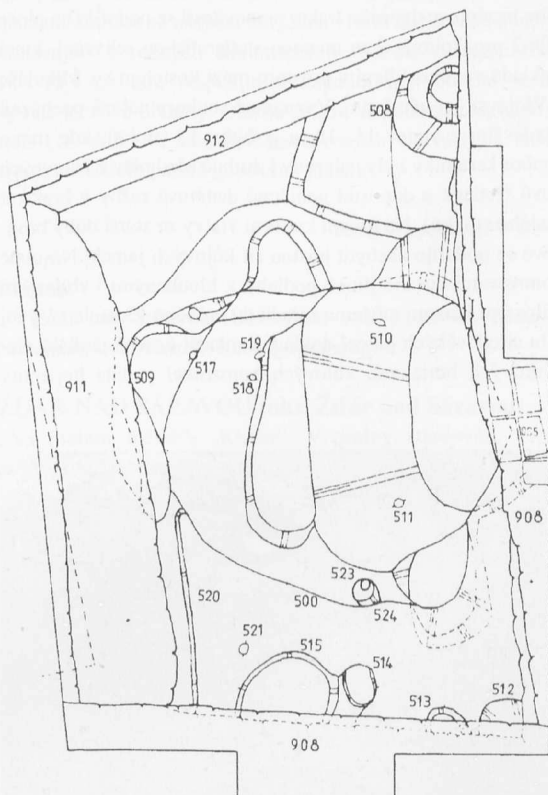
Při rekonstrukci nemovitosti se podařilo prozkoumat 30m² neporušeného archeologického terénu s 2,5 m mocnou, stratigrafickou sekvencí od starší doby bronzové po 14. století. Důležité informace byly získány především o období 11.–12. století, kdy probíhal živelný rozmach města východním směrem od znojmského hradu. Mimo rozsáhlý soubor keramiky byl z planýrkového horizontu 140 získán početný soubor drobných předmětů z barevných kovů – kování, jehla spony? a mince. Ty jsou reprezentovány především doposud neurčenou neznámou denárovou ražbou a unikátní měděnou byzantskou mincí (tetartaron), která spadá do období vlády císaře Manuela I. Comnena (1143–1180). Ve sklepních prostorech byla provedena dokumentace řady objektů zahloubených do skalního podloží, které můžeme interpretovat jako zázemí původních středověkých a renesančních domů. Ty zanikly, tak jako zjištěné objekty, v průběhu novostavby barokního paláce.

Ul. Zelenářská 5. Sídliště, město. Vrcholný středověk – novověk (14.–19. stol.). Záchraný výzkum.

Při stavebních úpravách mázhauzu byla zdokumentována severní zeď této prostory se staršími gotickými prvky a původní podlaha z křemenných valounů.

Obr. 44. Znojmo – Horní nám. 3 – Althanský palác. Půdorys místnosti č. 16 v úrovni objektů z průběhu 11. – 12. století. Znojmo, Horní Platz 3, Althann Palast. Grundriss des Raumes N.16 mit Gruben des 11.–12. Jahrhunderts.

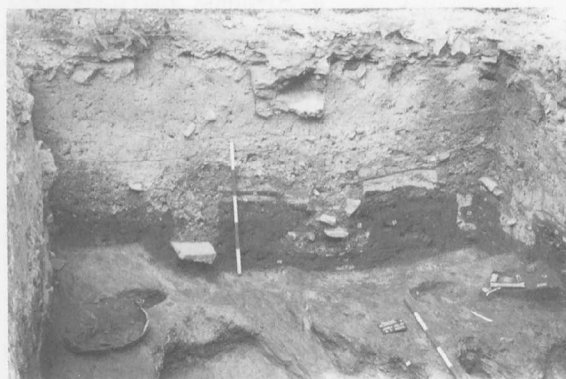
Obr. 45. Znojmo – Horní nám. 3 – Althanský palác. Stratigrafická sekvence 11. – 14. století v místnosti č. 16. Znojmo, Horní Platz 3, Althann Palast. Schichtenabfolge des 11.–14. Jahrhunderts im Raum 16.

Obr. 46. Znojmo – Horní nám. 3 – Althanský palác. Ražba (tetarteron) Manuela I. Comnena (1143-1180). Znojmo, Horní Platz 3, Althann Palast. Münze (Tetarteron) des byzantinischen Kaisers Manuel I. Komnenos (1143-1180).

Ul. Klácelova 3. Sídliště, město. Raný středověk – novověk 11.–17. stol.)

Při předstihovém záchranném výzkumu na ploše budoucího bazénu ve dvorním traktu nemovitosti se podařilo na ploše 30m² prozkoumat 2 m mocnou stratigrafickou sekvenci, která dokládá vývoj osídlení v prostoru mezi kostelem sv. Mikuláše a Václavským náměstím. Významné soubory nálezů pocházejí především z vrstev 11.–12. a počátku 13. století, kde mimo soubor keramiky byly nalezeny i drobné předměty z barevných kovů (řetízek a doposud neurčené denárové ražby a brakteát malého střížku). Na úrovni kulturní vrstvy ze starší doby bronzové se podařilo zachytit hustou síť kúlových jamek. Násobně obnovované dusané jílové podlahy z hloubenými i vbíjenými kúlovými jámami můžeme zařadit do průběhu 13. století. Vývoj týlu středověkých parcel dokládají mladší úrovně podlah, planýrkových horizontů, kúlových konstrukcí a dále horizonty

Obr. 47. Znojmo – Klácelova ul. 3. Celkový pohled na stratigrafickou sekvenci severního a východního profilu výzkumu. Znojmo, Klácelova Strasse 3. Schichtenabfolge im Nord- und Ostprofil.

14.–15. století. Závěr osídlení reprezentuje prozkoumaná jámka s bohatými nálezy keramiky a skla.

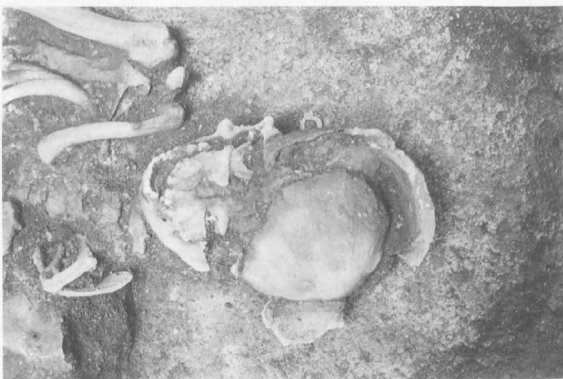
Ul. Klácelova 11. Sídliště, město, pohřebiště. Raný a vrcholný středověk (11.–13. stol.), novověk. Záchranný výzkum.

Několik metrů severně od kostela sv. Mikuláše došlo k významným objevům, které zásadně mění naše poznání o vývoji znojenské aglomerace v období 11.–13. století. Ve 3 m vysokých profilech a půdorysu výkopu, v místě asanovaného novodobého sklípku, se podařilo identifikovat 4 horizonty hrobů s celkem 80 hrobů. Nejdůležitější je spodní horizont čítající na 10 hrobů, který nasedá na zbytek kulturní vrstvy a objekty ze starší doby bronzové (k. únětická). Podle tří, plošně prozkoumaných ženských hrobů s nálezy stříbrné, stříbrem plátované záušnice a bronzových záušnic s esovitou klíčkou je

Obr. 48. Znojmo – ul. Klácelova 11. Celkový pohled na stratigrafickou sekvenci hřbitova u kostela sv. Mikuláše; na dně začštěné hroby ze závěru 11. století.

Znojmo, Klácelova Strasse 11. Gesamtansicht der Fundstätte bei der St. Nikolaus Kirche. Unten Gräber aus dem Ende des 11. Jahrhunderts

Obr. 49. Znojmo – ul. Klácelova 11. Detail hrobu H 27 se stříbrnou záušnicí. Znojmo, Klácelova Strasse 11. Grab H 27 mit silbernem Schläfenring

Obr. 50. Znojmo – ul. Klácelova 11. Stříbrná záušnice z hrobu H 27.

Znojmo, Klácelova Strasse 11. Der Schlāfenring aus dem Grab H 27

můžeme datovat do období poslední třetiny 11. století. Jedná se tak o první hroby z tohoto období zjištěné na předpolí znojemskeho hradu. Zároveň dokládají možnou existenci sakrální stavby (rotundy) v tomto prostoru, kterou by bylo možno ztotožnit s informací ve falzu z roku 1103 a s vyobrazeními na Lutoldových mincích. Zbýlé tři horizonty dokládají vývoj prostoru v období středověku a novověku.

Zdeněk Čížmář, ÚAPP Brno

Resumé

Znojmo, Horní Platz 3, Althann Palast. Siedlung, Stadt. Frühmittelalter – Neuzeit (11. – 17. Jahrhundert) Rettungsgrabung.

Znojmo, Zelenářská Strasse 5. Stadt. Hochmittelalter – Neuzeit (14.-15., 17.- 19. Jahrhundert). Rettungsgrabung.

Znojmo, Klácelova Strasse 3. Siedlung, Stadt. Frühmittelalter – Neuzeit (13. – 17. Jahrhundert). Rettungsgrabung.

Znojmo, Klácelova Strasse 11. Siedlung, Stadt, Friedhof. Früh- bis Hochmittelalter (11.- 13.Jahrhundert), Neuzeit. Rettungsgrabung.

ZNOJMO (k. ú. Našiměřice, okr. Znojmo)

Intravilán obce. Středověká vesnice. Středověk – 14.–15. století. Záchranný výzkum.

Při výzkumu trasy kanalizace (Znojmo – 1. etapa) se podařilo prokázat mohutné souvrství a 5 zahloubených objektů z vrcholného a pozdního středověku (14.–15. století).

Zdeněk Čížmář, ÚAPP Brno

Resumé

Znojmo (Kat. Našiměřice, Bez. Znojmo). Innenbereich der Gemeinde. Mittelalterliches Dorf. Hochmittelalter (14.–15. Jahrhundert). Rettungsgrabung.

ZNOJMO (k. ú. Oblekovice, okr. Znojmo)

Intravilán obce. Středověká a novověká vesnice, novověk – 17.–18. století. Záchranný výzkum.

V rámci akce dokončení kanalizace města Znojma – 1. etapa se podařilo v intravilánu obce Oblekovice zachytit velkou jámku z průběhu 17.–18. století.

Zdeněk Čížmář, ÚAPP Brno

Resumé

Znojmo (Kat. Oblekovice, Bez. Znojmo). Innenbereich der Gemeinde. Mittelalterliches Dorf. Neuzeit (17.–18. Jahrhundert). Rettungsgrabung.

ŽĎÁR NAD SÁZAVOU (okr. Žďár nad Sázavou)

Kláster. Středověk a novověk. Záchranný výzkum.

V lednu roku 2004 byla v části křížové chodby bývalého konventu, dnes fary u kostela Nanebevzetí Panny Marie, v místnosti, která má být využívána jako farní sál, položena zjišťovací sonda za účelem odhalení situace pod podlahou. Pod recentní dlažbou se nachází jen jedna vrstva dochované dlažby, sestávající z rezných keramických dlaždic o rozměrech 18 x 18 x 4,5 cm, respektující západní a východní stěnu bývalé křížové chodby. Dlažba je pravděpodobně barokního stáří (18. stol.). V hlubších navážkových vrstvách se našly zlomky starších, patrně gotických dlaždic.

Josef Unger, ÚAPP Brno

Resumé

Žďár nad Sázavou (Bez. Žďár nad Sázavou). Kloster. Mittelalter und Neuzeit. Rettungsgrabung.

ŽĎÁR NAD SÁZAVOU (okr. Žďár nad Sázavou)

„Na Starém městě“, „Klafar“. Vrcholný středověk. Tržní městečko. Záchranný výzkum.

Obr. 51. Žďár nad Sázavou „Na Starém městě“. K 651. Žďár nad Sázavou „Na Starém městě“. Grube K. 651.

Předstihový záchranný archeologický výzkum byl vyvolán záměrem zastupitelstva města Žďáru nad Sázavou vybudovat inženýrské sítě pro individuální bytovou výstavbu v prostoru ochranné zóny vytyčené v prostoru zaniklého středověkého tržního městečka z pol. 13. století.

Postupně skrytá a začištěná plocha téměř 2 ha odkryla SV až JV okraj a navázala na „rezidenční“ část městečka zkoumanou M. Richterem v letech 1970 až 1972 (Richter 1975).

V letošní sezoně bylo prozkoumáno, dokumentováno a zaměřeno celkem 380 zahloubených archeologických objektů, z toho přibližně 200 kúlových jamek. Jednoznačně interpretovat bylo možné pouze objekty K 523 a 651 jako pozůstatky suterénního obytného, respektive skladovacího prostoru, dále povrchovou pec (K 569) a dvě zapuštěné pece s kamennou klenbou (K 638, 663). Rozsáhlejší objekty (K 597, 605, 607) sloužily patrně jako výrobní (hospodářské) stavby, prozatím s blíže neurčitelnou funkcí. Kúlové jamky vytvářely místy kumulace naznačující patrně půdorysy nadzemních staveb. Celkově působí charakter pozůstatků osídlení spíše dojmem rozptýlené „chaotické“ hospodářské zástavby, budované – na rozdíl od dříve prozkoumaných částí (Richter 1975; Geisler – Zatloukal 1999) – bez výraznějšího sledovatelného urbanistického záměru.

K největším přínosům výzkumu patří jednak první doložitelný doklad superpozice objektů, a to kamenná destrukce klenby pece zbudované na výplni K 523, naznačující určité využití areálu městečka i po jeho opuštění, a jednak jednoznačné doklady o výrobě a zpracování železa přímo na místě. Svědčí o tom nejenom početné nálezy železné rudy, hutnických a kovářských

strusek, ale i dyzny a zbytky stěn a nástějí destruovaných železářských pecí. Datování těchto nálezů do druhé poloviny 13. století bylo jednoznačně prokázáno stratografií vrstev výplně K 651. Vlastní železářské pece in situ se však zatím nalézt nepodařilo. K zajímavým zjištěním patří i využití cihel a cihlových dlaždic patrně v interiérech obytných staveb.

V sezoně 2004 byla prozkoumána zřejmě periferní část městečka, která spíše než k obytným účelům sloužila k účelům hospodářským a výrobním, alespoň částečně spojeným s metalurgií železa. Zároveň se podařilo propojit dosud zkoumané plochy a odpovědět na některé otázky, které zůstaly po výzkumech z let 1970 až 1972 otevřené. Tím byl učiněn další podstatný krok k odkrytí a poznání úplného půdorysu středověkého městečka, které neprošlo delším stavebním vývojem a jehož archeologizované reliktu odpovídají době založení.

Martin Geisler, ÚAPP Brno

Literatura

- Geisler, M. – Zatloukal, R. 1999: Žďár nad Sázavou (okr. Žďár nad Sázavou), PV 40, 1997–1998, 383–386.
Richter, M. 1975: Archeologický výzkum a otázky nejstarší sídlištní topografie Žďáru nad Sázavou, Dějiny města Žďáru nad Sázavou III. Brno – Žďár nad Sázavou.

Resumé

Žďár nad Sázavou (Bez. Žďár nad Sázavou) „Na Starém městě“, „Klafar“. Hochmittelalter (13. Jh). Marktflücken. Rettungsgrabung.

7 PD

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

46 (2005)

46

8551/06